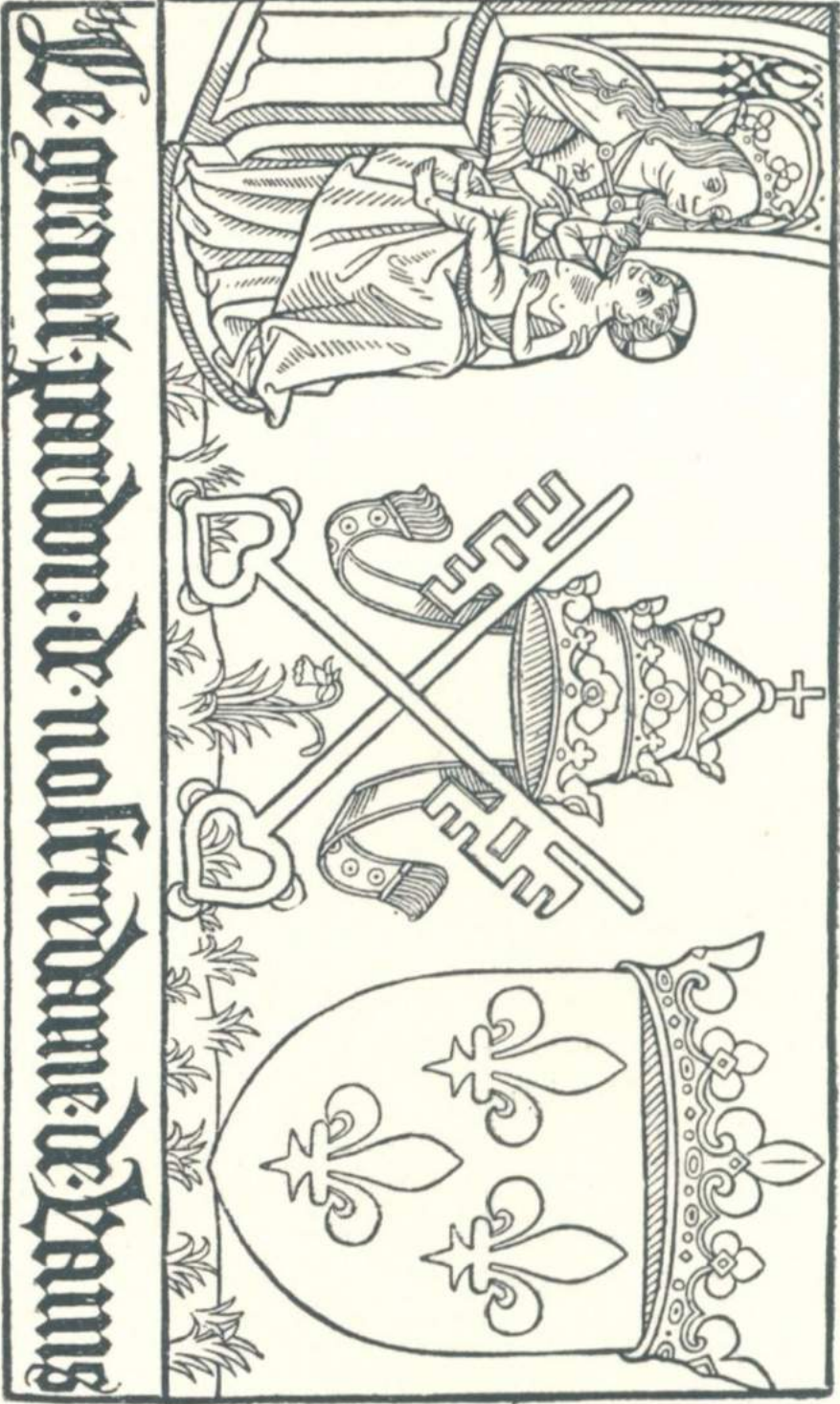

NOVA ET VETERA

ČÍSLO ŠESTNÁCTÉ / V ŘÍJNU / L. P. 1915
V STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ.

Et genuit parvulum de vultu dexterae de sinis

VÝZVA K POKÁNÍ A ODCIŇOVÁNÍ, S NÍŽ SE OBRACÍ NAŠ PÁN I SVATÁ PANNA NA JISTOU DÍVKU DĚLNICI VE FRANCII

Dříve než byla Marie R*** poctěna důvěrnostmi Našeho Pána a Svaté Panny, dlouho byla třibena utrpením a pokořováním. Svatá Panna se jí zjevovala s týmiž insigniemi a šaty, jako se zjevila na La Salettě, již tím naznačujíc spojitost s Velikou Zvěstí, kterouž byla svěřila Melanii a Maximinovi. Když totiž její svrchovaná výstraha „*Nebude-li se lid můj chtíti podrobiti, budu nucena upustiti ruku svého Syna!*“ úplně se minula s účinkem a ona již nemohla udržeti těžkého ramene Ježíše Krista, její mateřské milující srdce rozdíráno bylo novými bolestmi a úzkostmi, že tak strašné tresty dolehnou na její zaslepené dítky. Její láska tedy vyhledávala přese vše, jak jen by odvrátila neb zmírnila ty neodvratné hrůzy pohrom, jež zloba lidská na sebe přivolávala. Tak si vyvolila tuťo venkovskou dívku a učila ji usmiřovati Boha za všechny urážky. V těchto naučeních se rtů Svaté Panny i Našeho Pána jest blahojímavost a kouzlo, jež poutají a zdolávají víc než nejkrásnější závěrky mnoha knih, a při tom to, čeho žádá Bůh,

tak jest nepatrné, že věru jen nejtěžších trestů zasluhuje, kdo přece se ještě nepohne ve své lhostejnosti.

Marie vypisovala tato vidění a nebeské rozmluvy svému duchovnímu otci. Její osoby necháváme v neznámu, nechtějice jí přitěžovati v jejím kříži, když by ke všem trýzním, které jí přineslo její povolání k životu odpykávacímu, ještě byla vystavována veřejnosti. Kaple, o níž mluví na počátku, byla domácí modlitebna v jednom soukromém domě; byla v ní jen malovaná skupina La Salettská a několik svatých obrazů. Dívka se tam ráda uchýlovala, neboť právě tam za velmi neobyčejných okolností byla před několika měsíci uzdravena z přetěžké nemoci, proti níž všechna lékařská pomoc ukázala se marnou. Narodila se 14. února 1848.

Již s jara r. 1864 Matka Boží zjevivši se Marii mluvila k ní, jak jest potřebí pracovati se všech stran o odčinění tolika urážek, jež padají na Našeho Pána, a že tresty ohlášené Melanii a Maximinovi již jsou za dveřmi, nebudeli se činiti pokání. A ve středu dne 11. května 1864 zjevuje se jí podruhé, o čemž Marie takto píše na druhý den svému duchovnímu vůdci :

„Ach, pane faráři, s třesením vám oznamuji, čeho se mi dostalo včera k polednímu v kapli ; Svatá Panna mi pravila : ‚Marně prosím za vás, přijde chvíle, kdy už nebudu moci ! . . . Nastanou bědy, jako nemoci, válka, hlad, drancování atd. Trpělivost mého Syna se vyčerpává, a lidé brzo budou ztrestáni, nevrátí-li se k mému Synu a ke Mně . . . ‘

A ježto kterási osoba, čtouc tato slova Svaté Panny, poukazovala, že jest třeba dopustiti, by ony biče přišly, poněvadž jest tolik lidí, kteří nerozumějí jiné řeči, Marie ihned odvětila : „Ale jsou tak hrozny ! jen si pomyslete, až přijde na naši nešťastnou zemi válka ; a potom drancování, jež přivleče mor ; a potom hlad, který budou míti v zápětí spousty morové ! Jest na nás, abychom se chránili, jak jenom možno, těchto bičův. Děsná sucha ; a potom ustavičné mokro ! a všeho toho by nebylo, kdyby se chtělo získávati všude vážnosti Té, která nás tolik miluje, že nás až varuje béd, jež nám hrozí !“

V tu dobu přišly za Marii dvě řeholnice, neznámé ve farnosti, a ptají se jí, smějí-li vyprávěti svým družkám, co oznámila Svatá Panna. „Ano, odpovídá, ale zvláště neza-

pomeňte říci, by se velmi modlily ; jest čas, svrchovaný čas ! Svatá Panna pravila : Jak dlouho již oroduji za vás ! Nemohu již udržeti trpělivosti svého syna ! Lidé budou brzo ztrestáni, nevrátí-li se ke mně a k mému Synu ! — Zvláště nezapomeňte říci, že jest svrchovaný čas modliti se, právě proto jest tak smutna !“ Dobré ty řeholnice byly tak vzrušeny, že se toho dne několikrát rozplakaly.

„Ale, namítalo se ubohé venkovské dívce, už často byla předpověděna neštěstí, a nepřišla.“ — „Co chcete ? odpověděla s mocně jímající prudkostí, *Pán Bůh má kdy !* Ne-ní jako člověk, který má stále na spěch. Ale až se odhodlá, nebude tomu konce ! Dítky s Hory též ohlašovaly tresty, a také prý nepřicházejí. Tentokráte však myslím, že nejsou daleko. Tím hůře těm, kdo si zahrávají s milostmi ! Přijde chvíle, kdy se bude říkati : ‚Přece jen to bylo pravda !‘ ale bude již pozdě.“

„Vyložte nám, prosí jí, jak byla Svatá Panna učesána a jaký měla hlas při zjeveních ?“

„Měla účes jako v kapli, jenom že to bylo ze *světla* ; ruce měla sepjaty, a hýbala jimi poněkud, když mluvila ; co se týče jejího hlasu, nikdy se neslyšelo nic tak sladkého !“

„Jak na vás působila slova Svaté Panny ?“

„Ale zdá se mi, že jsem již nebyla na zemi ! Byla bych si přála, aby to trvalo stále. Neviděla jsem, neslyšela jsem ničeho, co se dalo kolem mne.“

„Uráží vás, když jisté osoby myslí, že každého šálíte ?“

„Ne, nijak se tím neurážím, načisto nic mne to nebolí.“

„Jsou-li vaše vidění z ďábla, bude to velmi na škodu La Salettě.“

„Ach, bylo by mi to velikou mukou, ale nemohu tomu uvěřiti. Jaká to sladká podoba! Ďábel toho nemůže učiniti ani nemůže říkati věcí tak dobrých!“

„Žádáte si, by se vám Svatá Panna znovu zjevila?“

„Nikdy jsem si nežádala ničeho z toho, co se mi přihodilo; stane se, jak Ona si bude přát.“

„Když vidíte Svatou Pannu, jste tak jista, že to jest ona, jako jste jista, že máte Našeho Pána, když přijímáte?“

„Ano. Věřím, že Ježíš Kristus jest v Nejsvětější Svátosti, poněvadž sám to řekl; a věřím, že to jest opravdu Svatá Panna, poněvadž jsem ji viděla a poněvadž na mne mluvila. Přece však bych neřekla, že jsem stejně jista, poněvadž bych se snad někdy mýlila, ale věřím pevně, že se nemýlím.“

V pátek 10. června toho roku Marie velmi trpěla; Svatá Panna přichází ji potěšit: „Paně faráři, píše Marie, když jsem byla k polednímu v kapli, pravila mi Svatá Panna: Marie, odvahu! Proč pláčeš dcero? Bojíš se, abych tě neopustila? Což nevíš, že jsem s tebou! Zkouším-li tě poněkud, proč pozbývati mysli? Proč si říkáš nešťastná, že jsi se narodila? Raději děkuj svaté Prozřetelnosti, že tě postavila sem na svět, by tě zkoušela. Co jest utrpení zde dole? Nic. Co jest štěstí tohoto nízkého sídla? Nic než malichernost, než bědy, jež se jednoho dne skončí. Och, kdyby člověk věděl, co jest nebe, země by mu už ne-

byla ničím ! Ostatně do čeho si máš stěžovati ? Nechej těchto prázdných myšlenek, s pohrdáním hled' na pomíjející blaho tohoto bídného světa a řid' všechny svoje žádosti k nebi. Pohled', netrpěla-li jsem já sama, netrpím-li dosud za tento hříšný svět, který pohlcují nenávisť a zehrání; nejbezuzdnější vášně vkrádá se až do nejmladších srdcí ! Co se potom diviti, že můj Syn jest tak rozhněván proti světu ! . . . Opakuji ti, milá dcero, řekni svému faráři, by zdvojnásobil modlitby a by kázal modlití se, jako se ještě nikdy nemodlilo, na *Odčičňování* tolika hříchův, páchaných mým lidem. *Odčičňování*, jež se tu koná v neděli, libí se mi velmi. Kéž by tak činily všechny farnosti. "

Za několik dní Marie píše znovu : „Pane faráři, dnes po Mši byla jsem v La Salettské kapli. Když jsem tam vešla, Svatá Panna zdála se mi tak bleďa, tak smutná, že jsem to ihned pověděla paní B***. Za chvíli spatřila jsem Svatou Pannu plakatí. Slzy ty byly jako křišťál ; nekanuly na zemi, nýbrž *rozptylovaly se ve vzduchu*. Pravila mi : „Včera jsi se tázala, prospěšno-li, by se konala pobožnost na odčičňovanou v ostatních farnostech. Ano, jest to velmi prospěšno, a vroucně si toho žádám. To by ještě mohlo vzdáliti na čas biče, jež hrozí světu. Můj Syn jest tolik rozhněván, že mi jest *žebrati o modlitby* u několika Věrných, kteří mi zbývají. Kdyby věděli lidé, co se pro ně natrpím ! Já zase pravila jsem : Dobrotivá Matko, konal-li by svět tuto pobožnost na odčičňovanou, obměkčil by se náš Spasitel ? — „Obměkčil, odpověděla mi, neboť neočekávám než

modliteb, jež bych mu přednášela. Kolikrát by již byla jeho spravedlnost pronesla rozsudek, kdybych byla nezadržela jeho ruky již již dopadající! Ještě krátkou dobu a už nebudu moci! Ano, opakuji to, jest mi *žebrati o modlitby*; prostě o ně ve všech klášterních obcích, jak řeholníkův tak řeholnic. Kdyby můj lid mohl pochopiti, jak ho miluji, neurážel by mého Syna, jak Ho uráží; ale nemohu ještě viděti, jak jest trestán, abych s ním neměla soucitu. Nevděk se rozmáhá den ze dne víc a více; ale lhostejnost lidí mne zraňuje více nežli vše ostatní. Pohrdají mými výstrahami, jež by jim přece byly tak spásny. Lidé jsou tvrdi; neobráti se, leč až budou ztrestáni. Vy však se modlete, modlete se stále.“

V pátek 11. listopadu ke třetí hodině Marie seděla u svého tkalcovského stavu a zpívala si píseň *Vítěziž, Královno Nebeská*; tu zastavivši se na chvíli ve svém díle, by navázala jednu niť, uslyší zřetelně tato slova: „*Marie vstaň a piš!*“

Zprvu váhá a ani se nehýbe; hned však jí zazní v uších táž slova. „Hlas byl, praví, tak sladký, tak lahodný, že si o tom nelze učiniti poněti.“ Marie byla samotna v chudičké chaloupce. Vstává tedy od stavu a jde ke stolu, všecka připravena psáti. Tu uslyší povzdech a potom tato slova: „Och, milé dítě, jak jest rozhněván můj Syn pro svatokrádežná Přijímání, jež se páchají každého dne! Ó té nevděčnosti! o té strašlivé zrady! Tito nešťastníci prorážejí moji duši ještě krutěji než ti, kteří přibili mého Syna

na kříž. Ach, milé dítě, plač a modli se za tolik hříšníkův! Ano, modlete se, modlete se, takto nepřestávám volati. Řekni svému faráři, ať doporučuje modlitbu a pokání. Chvilé trestův se blíží. Ach, ti nešťastníci, málo jim záleží na duši Matčině! — Kdy se obrátí přece? Běda, až budou potrestáni! — Zde Marie uslyšela hluboký povzdech. Pan farář uvažoval ode dvou dnův, jak by zavedl Přijímání na odčiněnou; toto zjevení ho pohnulo, by tak učinil neprodleně.

Ve čtvrtek 18. listopadu dvě řeholnice, jež měly na péči školy ve farnosti, a pí. B*** sešly se ke druhé hodině v kapli Naší Paní La Salettské na pobožnost svaté Hodinky. Marie, na niž čekaly, upozornila přicházejíc, že se jí Svatá Panna zdá bleďa a velmi smutná, čehož ty ostatní osoby neviděly. Po svých modlitbách, jež se modlivaly nahlas, Marie zůstala klečeti po tři čtvrti hodiny, odmítajíc se posaditi a jsouc jakoby v rozjímání před Svatou Pannou. Zatím, hle, řeholnice zpozorují, že socha Naší Paní La Salettské načisto neobyčejným způsobem se mění ve výrazu: obličej nabývá smrtelné bledosti, oči jí vpadají a též spodní víčka, sestry myslí dokonce, že viděly dvakráte, jak se ústa sevřela a zase otevřela, jako by chtěla mluvit. Dlouho zůstávají tím vzrušeny a mocně dojaty. A jsou to dvě osoby věku dospělého, ducha klidného a rozvážného, nikterak náchylné k horování nebo přepjatosti.

V tutéž chvíli Marie pronáší velmi zřetelně, ačkoliv s podivným zabarvením hlasovým, spíše nebeským než pozemským, taťto slova: „Ano, dobrotivá Matko, budu o to

prositi!“ Za chvílku dodává: „Ihned, dobrotivá Matko.“ A rychle se obrátivši k sestřám, praví: „Lístek papíru, prosím, Maria si toho žádá.“ Řeholnice zprvu váhají, tolik se zarazily. Posléze jedna z nich vstane a jde pro vše, čeho potřebí na psaní. Tehdy vidoucí nevstávajíc, ale opírajíc se o kraj stolu, na němž stojí skupina La Salettská, píše toto:

„*Modlitba.—Odčiňování.—Pokání.*“

„Ach, drahé dívky, těší mne, že vás tu vidím shromážděny k modlitbě. Spravedlnost mého Syna se poneháhu upokojuje, přes zdánlivou nepatrnost tohoto úkonu. Toužím, aby se spojovalo s těmito modlitbami dokonalé odvrácení se od hříchu a týdně jedno Přijímání na nápravu rouhání a urážek, vrhaných na mého Syna v Nejsvětější Svátosti oltářní. Modlete se, dvojnásob se modlete. Tebe pak, ubohé dítě, zkouším-li tě, proto tě zkouším, abys zůstala pokorná, skryta světu, a bys žila, jako bys nežila. Ach, moje dívky, kdybyste věděly, co to jest Nebe, nemohly byste patřiti na zemi leč s pohrdáním. Neste Kříž trpělivě a stanete se svatými. Kdybyste věděly, jak můj Syn jest rozhněván! Oroduji, držím jeho ruku, ale jest velmi těžka; stále na vás doléhá, a vy toho nedbáte! Chcete jej zmírniti? modlete se. Opakujte často: *Svatý Kříži, spasiž nás! Svátý Kříži, chrániž nás! Nejsvětější Srdce Ježíšovo, smiluj se nad námi a nad svými ubohými dětmi zbloudilými! Shlédni na naše chabé modlitby a uchovej nás bičův, jichž jsme si zasloužili svými hříchy! . . .*“

Jakmile Marie přišla k sobě, pravila, že od počátku prosila Svatou Pannu, by ráčila dopustiti, ať slyší její hlas ostatní přítomné osoby, a že jí odpověděla: ‚Nikoliv, ale upozorují na mém obličejí něco neobyčejného, co prozradí, jak jest v mé duši.‘ — Což se vskutku nalezlo pravdivým, jak jsme viděli výše, aniž se toho sestry dověděly předem. Marie vysvětlovala též, že Svatá Panna se jí zjevila tentokráte všecka oděna v bíle, a že hlava se jí tak stkvěla světlem, že na ni nemohla upřeně pohleděti. Šaty se jí třpytily jako slunce a zdály se ozdobeny vyšíváním rozličných barev, jak toho nikdy nespatriła. Tři pletence z růží, červených, bílých a modrých, spadaly jí na hrud' a až na ruce. Účes byl vysoký a *podoby královského vínku*.

Toto odpovídá poněkud fotografiím nových bronzových skupin na hoře La Salettské a opravuje to první, tak nedokonalá vyobrazení Zjevení.

4. července 1865 psala Marie svému duchovnímu vůdci: ‚Pane faráři, s velikým štěstím vám oznamuji, že přesvatá Panna a božský Ježíš bdí stále nade mnou. Tedy, jak vám pravím: dnes k šesté hodině odpolední, vcházejíc do dílny, bych ji zametla, velmi jsem se ulekla, vidouc u svého stavu velikou jasnost a prostřed ní těsně vedle sebe dvě srdcí, jedno s křížem jakoby zlatým, druhé bez kříže, ačli nebyl skryt, neb se zdálo, jako by z tohoto srdce vycházely plameny podobné přejasnému ohni. Vrhla jsem se na obě kolena, neboť mne pojal strach; ale jakýsi hlas mi pravil: ‚Nic se neboj, Marie, dítě mé; nechceme tě po-

děsiti, ale povzbuditi.' Tu jsem pozdvihla oči, nebylo tam už nic; ale hlas pravil mi dále: ‚Proč, milé dítě, jsi stále myslí chmurné a smutné? Proto, pravíš, že nemůžeš tkáti, jak bys ráda, ale což nevíš, že tě tím Bůh chce zkoušeti a že chce, by se mu sloužilo, jak Jemu se líbí, a nikoliv, jak se líbí tobě? Ty by sis přála netrpěti a býti spojena s Bohem; nebýti tupena a přijímati jenom pocty! Zři v tom jenom símě pýchy, jež mi jest protivno. Nikoliv, milé dítě, tak tomu nemůže býti, dlužno přijímati vše, co Bůh sesílá, ať to jest sebe trudnější, a říkati: *Bůh tomu chce! budiž jeho svaté Jméno pochváleno!* Och, milé dítě, odevzdej se do vůle Boží, bude ti zase trpěti!' Já, slyšíc to, pravila jsem plačíc: Tedy mi nebude možno státi se řeholnicí, neboť nemocnou si mne nevezmou. Hlas mi odpověděl: ‚Och, vezmou, vezmou si tě! To není nemoc, čím strádáš, a nic nedokazuje, že bys trpěla; nikdy ti toho nebude znáti na obličejí; toť důvod pro tebe, by sis nestěžovala. *Nemysli, si, že až se staneš řeholnicí, nebudeš už trpěti! Och, budeš, a vždycky!* ale budu tě podpírati, a nebude toho viděti... Víš, že Nebe jest dáno jenom těm, kdo snášejí bolesti, kdo trpělivě snášejí bolesti! Och, tvoje utrpení budou se ti zdáti velmi lehka proti utrpením Pekla a velmi nepatrna proti radostem rajským! Nuže, odvahu, buď odevzdána do vůle Boží a nereptej, sice bych tě opustila!'

„Tu, poněvadž se mi už nic neříkalo, pravila jsem: Dovol, ó dobrotivá Matičko, bych se tě otázala, co znamenají úkazy, jež viděti na svaté Tváři a na soše La Sa-

lettské?¹ — Odpověděla mi: „Toť tajemství Boží! Vy mějte dosti na tom, že se budete modliti, *očekávající, až se vyvine tato věc, jež bude raziti průchod nevěřícím!* Modlete se dále k velebnému Srdci mého božského Syna, tím obětujete mu sladkou vůni, a pro tuto pobožnost rozhojní se pokladové milostí!“

„Toť, pane faráři, neviditelná rozmluva, již jsem byla poctěna dnes odpoledne, a jež mne naplnila útěchou. Ačkoliv ještě velmi strádám, nechci si už stěžovati. Povězte mi laskavě něco, co si o tom myslíte.“

Bylo to ve středu 27. září 1865, když se dostalo Marii přízně, že se jí ponejprv zjevil náš Pán. Hle, jak to sama vypravuje: „Pane faráři, v poledne dala jsem se zapsati do *Čestné Stráže Nejsvětějšího Srdce Ježíšova*, na hodinu ve dvě hodiny. Když jsem se vrátila, poněvadž už minula hodina, již jsem si zvolila, jala jsem se ji konati při práci, od čtyř hodin do pěti. Ve chvíli, kdy jsem byla samotna a v pokoji, asi o půl páté, zaslechla jsem, jak mne volá sladký hlas: „Marie, Marie!“ Zastavila jsem se, potom jsem spatřila jakousi jasnost, posléze jakéhosi muže průměrné výše. Měl dlouhé, běloučké šaty s modrým pasem; hlavu měl nepřikrytou, obličej vyhublý a smutný, s očmi kanuly mu slzy:

„Dítě, pravil mi, duše moje jest smutna jako k smrti.“

¹ Mnoho osob pozorovalo často změny ve výrazu Našeho Pána nebo v barvě obličejje Sváté Panny na obrazích kaple, v níž se modlívala Marie R***.

Trpím druhé Umučení, a nikdo mne nepřichází potěšit. Hlas nepravostí světa dostoupil až mého trůnu, a moje trpělivost jest vyčerpána! Moje ruka byla by již na vás dopadla, kdyby jí byla nezadržela Maria, moje Matka; jen proto jest *hodina mých trestův poněkud oddálena*. Och, tehdy jest mi třeba duší odevzdaných a šlechetných, jež by se snažily obnovovati moji potupenou slávu! — (Sem spadají první pokyny o Díle *Obětí Odciňujících*, jež třeba založiti; my nebudeme o tom mluvíti v těchto výňatcích.) — Náš Pán zavírá těmito slovy: „Budte připraveni na mnoho nesnází, ale moje Srdce, budete-li věrni, *vždycky vám uvolní cestu*, byste překonali každou překážku...”

„Hle, pane faráři, co jsem spatřila a uslyšela. Dosud jsem všecka proniknuta těmi slovy: *Moje duše jest smutná jako k smrti!* Račte mi říci něco, co o tom myslíte. Bojím se, třesu se, neboť vidouc svoje nesčetné nepravosti, strachuji se, by démon pod dobrým zevnějškem nechtěl mne míti za blázna. Ale důvěřuji vašim světlům a přijmu, co myslíte vy, jest-li to z dobrého nebo ze zlého, ačkoliv nemám žádného podezření, že by to bylo ze zlého.“

9. ledna 1866 Náš Pán zjevuje se Marii znovu, pravil jí mezi jiným: „A ty, milá dcero, nikdy nezpyšňuj z milostí, kterých se ti dostává; kdybych chtěl, na jediné moje slovo vše by se zdařilo přímo, ale nikoliv, já užívám, nijak toho nemaje potřebí, tebe, abys věděla, abyste všichni věděli, kterak váš Bůh jest dobrotiv, že takto rozmlouvá s dětmi lidskými! Přece však skorem nikdo mne nemiluje! Ani

se na mne nemyslí! Nechávací mne samotna v mém Domě, kdežto falešným přátelům koná se tolik zbytečných návštěv. Ale, co přece mohu ještě pro ně učiniti, než jsem učinil! Dávám jim výživu, oděv, a za všechna tato dobrodiní dostává se mi samých urážek! Ach nešťastníci, jste horší, není-liž to velmi potupno říci, než hovada. Ta by vám neučinila, co vy činíte mně! Skýtám vám nad to za duchovní potravu své Tělo a svou Krev; co jsem mohl více? . . .

28. ledna bylo dáno Marii na jevo, jak se jí opovrhuje; cítila se uražena, i uklouzlo jí několik kyselých slůvek; skoro v tu chvíli byla zachváčena dosti prudkými bolestmi, jež jí trýznily ještě nazítří, když se jí zjevila Svatá Panna a pravila jí tato slova, jež budou dobrým naučením pro mnoho jiných: „Marie, jsem s tebou velmi nespokojena! Po tolika přízních, jimiž jsme tě zahrnuli, můj Syn a Já, vidím tě zase pyšnou a plnou mstivosti. To není dobře, milá dcero; och, podívej se, jsi za to trestána, trpíš, těž aspoň z tohoto pykání! Dábel, jenž neustále obchází kolem tebe, by tě zahubil, měl včera dobrý lov, slyše tě mluvíti ona pichlavá slova, jež ti našeptával. Užívá těch osob, jež se ho nechrání, by tě znepokojoval, by v tobě rozněcoval mrzutost, až tě na konec přivede k záští a k pomstě. Ach, milá dcero, boj se stále! Duše, jež byly vysoko ve svatosti, padly, že začaly v sobě živiťi nepatrný pocit pýchy a sebelásky. Co by se stalo s tebou, jež jsi ještě ani kroku neučinila na cestě dokonalosti? Och pro-

sím tě, drahé dítě, ve jménu tvého všemohoucího Spasitele, jenž umřel za tebe, ve jménu tvé Matky, jež k tobě mluví a bez ustání za tebe oroduje, nepoddávej se takovým hnutím netrpělivosti a mrzoutství! Ó milá dcero, považuj se za šťastnou a poctěnou, všude-li ti upírají zásluhy a pohrdají tebou. Nemůžeš si představit, kterak jest trýzněno Srdce mého božského Syna tvými chybami! Chceš toho mítí obraz smyslový? Přenes se v duchu k nějakému člověku, kterému rozdírají srdce ostrými dűtkami. Toto jest pranepatrné podobenství bolestí, jež hřích působí tomuto božskému Srdci. Kopí, jež mu otevřelo bok, hřeby, jež mu probodly nohy a ruce, trnová koruna, kterou mu zaryli do hlavy, byly mu méně bolestny než nevděk lidí k němu. Od-pouštím ti, milá dcero, ale jdi co nejdříve a vyhledej svého *Ananiáše* . . . Ach, ty nechápeš, chci říci : svého zpověd-níka . . .

V pondělí 12. února k šesté hodině večerní byl po-dán Marii Kříž všecek ovitý trním a jiný ovitý kvítím, a Náš Pán jí pravil : *Vol si!* Marie ihned vztáhla pravici a označila Kříž ostnatý trním. Božský Mistr zdál se tím spokojen a pravil jí : *Nuže, milá dcero, že jsi vyvolila nejlepší stránku, ne na oko jenom, nýbrž doopravdy, nic se neobávej, nikdy tě neopustím ; jenom buď pokorna a velmi pozorna mého hlasu. Budu tě síliti vždycky v tvých zkouškách, budeš-li věrna!* Mnoha lidem jako tobě dostalo se milostí, ale málo jich bylo věrných, málo jich bylo pokorných! Dlužno, abys byla takovou ; i kdybys měla vše-

cky ostatní ctnosti, nebudeš-li pokorna, vše ostatní nebude počteno za nic. Jdi a řekni svému faráři, že si naléhavě žádám *Díla Odčičňování*, o kterém jsem již mluvil. Ne-jsem-liž dosti urážen ve své Svátosti lásky, by se nedbalo odčičňovati tyto potupy? Ustavičné klanění, zavedené v diecézi v této poslední době, velmi se mi líbí, ale nemám v této slavnosti jedné duše *žertvy*, jež by se všechna obětovala svému Bohu. Třeba mi ŽERTEV ODCIČŇUJÍCÍCH na záchranu odbojného lidu, na nějž se snáší moje prchlivost a již již dopadá moje ruka. Neslyšíte-li Boha, když prosí, dočkáte se dne, kdy se již nebude doprošovati, ale ukáže se rozhněvaným soudcem . . .

Ve středu po čtrnácti dnech velikonočních, 11. dubna 1866, Božský Mistr, znovu se zjevuje Marii, zvolal: Řekni svému duchovnímu vůdci, milá dcero, že mám velikou trýzeň! Řekni mu, že jsem mnoho trpěl v době velikonoční! Kolik to nových Jidášův, ó dcero! Ano jsou lidé, kteří se stavěli, jako by se přicházeli smířit se svým Bohem, kteří se Mu však stali ještě většími nepřáteli. Ano, jsou lidé, kteří přišli a zasedli k Svatému Stolu vašich Oltářův se svědomím velmi pokáleným! Ó lide můj, co jsem ti učinil, že mne takto týráš? Marně hledám někoho, kdo by měl soucit s mými bolestmi, nikoho nenalézám; skoro všude se setkávám jenom s opovržením, s nevděkem. Ó vy tedy, duše, jež jsem zahrnul svými milostmi, plačte se mnou. Milujete mne? Dokažte to: ať zalijí slzy všecek váš obličej, a srdce vaše ať se rozdírá bolestí, myslíc na

tresty, jež si přivozují hříšníci. Ano *slzy mluví*, a váš Bůh jest k nim citliv! Ale není mi potřebí lásky lidí, a přece si ji žádám.

Ó dítky, kterak jsem urážen i těmi, kteří jsou z počtu mých služebníkův, těmi, od kterých se očekává, by byli svatí, čisti a nevinni! Jakže! chovají se v uctivosti posvátné nádoby, určené, by mne přijímaly pod způsobami chleba, styděli by se zahoditi je do neřádu. Nuže, vy mne samého do něho hroužíte! Házíte mne do srdce, ve kterém panuje hřích, bahno a nuzota; do srdce, ve kterém jsou svrchovanými pány žehrání, hněv, lakomství a přilnutí k vůli vlastní. Ve světě považují je za dobré kněze, za pravé služebníky: nuže, já pravím, že to jest řeřavé uhlí, hromaděné na věčnost.

Ó světe, jak jsou falešny a šalivy tvoje zásady! Plačte tedy se mnou všichni, kdo jste mými miláčky! Co tebe se týče, ó pastýři dobrý, uč svoje farníky milovati mne. Všecky tvoje řeči budtež kořeněny mírností, dobrotou, láskou blízkou, vážností. Kaž jim jako dobrý otec; budiž dobrotiv a přívětiv ke každému: čiň vše všem, bys mi jich všech získal. Modli se zvláště za ubohé hříšníky! odvracej tresty, jež jim hrozí nad hlavami; budu věren svým slibům, prominu jim, ušetřím jich; ale modli se stále . . .

18. června píše Marie zase svému vůdci: „Pane faráři, jsem samotna v kapli, neb moje družky odešly na Mši svatou. Pláču, že jsem nemohla též jíti a pravím: Proč jenom stále takto trpím? Ale Náš Pán přišel a pravil mi: „Jsi všecka zarmoucena, milá dcero, že nemůžeš se svými druž-

kami, ale věz, že oběť tvé vůle mi jest příjemnější než nej-
světější skutky. Než bys reptala, raději mi děkuj. Vše, co se
přihodí v tomto životě, když se tomu umíme podrobovati,
jest vždycky největší dobro. Jest tak krásné, podrobiti se mé
Vůli! Chceš, abych ti to nějak ukázal? Řekněme, někdo
jest silen a zdrav; přál by si postiti se a konati strohá umrtvo-
vání: zakazuje-li mu to jeho vůdce, a činí-li to přece, zamí-
tám s opovržením jeho pokání, a on pracuje pro ďábla.
Chci ve všem dokonalou poslušnost. Což jsem vám toho
nedal vzor? Budoucně tedy uč se, Marie, odevzdávati se
do vůle Boží.

„Nyní, milá dcero, pověz svému faráři, že velmi trpím!
Řekni mu, že trpím mnohem více nežli v den své smrti! Ze
všech sil jsem se vyčerpal pro ně, a oni mne urážejí! Ach,
nešťastníci, můj Otec se posléze pomstí! Blahoslavený, kdo
umí zavčas zadržeti rány božské Spravedlnosti! Ať všichni
ti, kdo mne ještě milují, volají bez ustání: „Odpuštění, od-
puštění pro tyto nevděčníky!“ Ať odzbrojují spravedlnost
mého Otce! Jak málo se pamatuje na tresty, jakých si za-
sluhuje hřích, skoro se ani nedbá odpykávati jej! Ó tedy vy,
sluhové mých oltářův, aspoň vy se bijte v prsa, volajíce: Ó
*Otče, milosrdenství! Odpuštění tvému lidu! Obnov
svoji potupenou slávu!*

„Ano, plačte a modlete se, neustávejte prositi úpěnlivě
o milosrdenství! Nedejte, by dopadl hněv mého Otce, za-
držte tíhu jeho spravedlnosti! Och, odpoutaní démonové
řádí a pustoší všude, až i u osob nejlépe smýšlejících, jež
padají jejich nášepty! Vše to mne zarmucuje a zarmucuje

těž moji svatou Matku! Kdybyste věděli, jakou má o vás péči! Nemůže se odhodlati, by vás viděla trestány. Bez ustání vrhá se proti trestům a volá: *Odpuštění, milost mému lidu! Snad bude činiti pokání! Ještě jedno přiměří! Pro spravedlivé odpuštění hříšníkům!...* A spravedlnost mého Otce se na čas zastavuje. Ale nedopusťte, by posléze dopadla načisto! Och, lide můj, co jsem ti učinil, že mne takto týráš? ... Potom zmizel.“

23. června 1866. — Nářky Našeho Pána.

„Pane faráři, nestanuse snad hříčkou nějakého šálení? Bojím se toho, a přece doufám, že dobrotivý Mistr toho nedopustí. Vcházím do kaple, ihned rozlévá se tam jakási slastná jasnost, ustupuji, ale tento tak sladký hlas mne volá a praví mi: ‚Nuže Marie, pojd' a potěš mne, pojd' a pobud tuto hodinu se mnou, pojd' a odškodni mne za to, co trpím od hříšníkův.‘ Poklekla jsem a pravila jsem mu: Vždyť já jsem též hříšnice! Tolik tě urážím! Jak ráčíš přicházeti ke mně s takovými slovy? ... ‚Ó Marie, odpověděl mi, ačkoliv hříšnici vyvolil jsem tě, bys vykonala moje úmysly, ale měj za čest, že všude tebou budou opovrhovati, že všude tě budou pronásledovati! Kříž, Kříž, milé dítě, toť tvůj podíl! Ano, milá dcero, přijdou na tebe zkoušky a trýzně, jež tě budou stíhati se všech stran; chci tomu tak, bych tě odpoutal od tohoto světa a naučil choditi, jako já jsem chodil, v tichosti a v pokoře. Kdokoliv jest v pravdě tichý a pokorný srdcem, má všecky ctnosti. — Ó vy všichni, kdož mne milujete, otevřete oči a vizte, jest-li bolest podobná mé bolesti. Vycedil

jsem svou krev na Kříži za dívky, a ony mne urážejí. Vejděte do domův, chodte po ulicích a po všech náměstích, všude se potkáte jen s hříchem. A přestávají lidé na tom? Nikoliv, přicházejí mne urážet až do mého Domu; nejvíce však mne tupí ona nečistá ústa, jež mne přijímají! Toť největší, nejcitelnější z bolestí, jichž zakouším; pod zástěrou pokrytecké zbožnosti skrývají svoje nejošklivější neřesti... Ó vy tedy, moje oddané dívky, buďte náhradou za jejich lásku; napravujte všechny tyto zločiny, obětujte svoje dobrá a vroucí Přijímání, byste mne potěšily, a věřte, že takto učiníte mnoho i pro všechny ony duše!... Oběti nezbytno trpěti. V témž duchu přijímejte všechny újmy a utrpení, jež na vás přicházejí: utrpení těla jest chránidlem duše. Čas jest tak krátký, Věčnost tak dlouhá! Krátké utrpení, věčná odplata!...“

Za několik dní božský Mistr nechává znovu překypěti svou duši nadbytkem svých bolestí. „Ó Marie, praví svému privilegovanému dítku, nic nejsem poznáván, nic nejsem milován!“ — a plakal. — „Hledej aspoň někoho, kdo by měl soucit s mými mukami. Ale nevděčníci, oni mne opouštějí! Nikoliv, říkají, žádného Odčiňování, žádného Odčiňování! — A jako by ještě dodávali, aspoň svými skutky: Bůh si přeje mého štěstí, já si přeju svého neštěstí! Bůh si přeje pokání, já si přeju zábavy! Otvírá mi náručí, mně jest milejší býti otrokem svých vášní! On mne chce vytrhnouti z bahniště, já se budu raději ještě hlouběji do něho zarývat! — Slovem všecek život těchto lidí jest samý hřích a samé porušení!...“ A slzy řinuly se mu zase. Odmlčel se na dlouho. Z toho všeho mi, pane faráři, puká srdce.

„Nuže, milé dítě,“ ujal se zase slova, „ty však neustávej volati: *Odpuštění! Odčiňování!* Tvoji vůdcové, ti též budou volati: *Odčiňování, Odčiňování Srdci našeho Boha!* Pravý služebník mých Oltářův nežádá si nikdy jiného než *Odčiňování*. Och, milá dcero, jest která bolest jako bolest má? . . .“ — A plakal ještě, když vše zmizelo. — Ach, pane faráři, veliký smutek padá na mne, kdykoliv vejdu do kaple, vždy se bojím, abych neviděla svého Spasitele, jak pláče; to mi tak svírá útroby!“

Hřích měsíce srpna. — 30. července Náš Pán, zjevuje se zase Marii, pravil jí: „Milá dcero, chci ti ukázat, do jakého stavu mne uvedou hřích měsíce srpna.“ — (Bez pochyby prostopášnosti o žních a práce v neděli.) — „Viz a rozjmej!“ — V tom zjevil se mi s obličejem celým v krvi, s rukama a nohama úplně černýma; držel jakousi trnovou korunu; v této koruně jako bych byla viděla seděti někoho, jenž měl v ruku dva železné řetězy, a kolem něho jakoby ohrádku všecku ostnatou trním. Pod tímto člověkem bylo napsáno: *Nitro hříšné duše*. — A tento božský Mistr pravil: „Ó hříchu, zlořečený hříchu, kdy přece už tě nebude? Hle, čas mých darův, čas mých dobrodiní, a oni z něho činí čas nevděku a zločinu! Není-liž pravda, Marie, co budeš míti sil, budeš to odčiňovati. Odvahu, připravuji si ve světě pravé Oběti; ty pak, drahé dítě, odčiňuj stále! *Bez Odčiňování svět byl by již vyhlazen; ale tyto privilegované duše zadržují můj hněv*. Právě tak jako by otec nemohl udeřiti provinilého dítěte, jehož bratr, který

by byl otcovým miláčkem, postavil by se místo něho jako *oběť*, právě tak nemohu si vylíti své prchlivosti na dítkách, jež upřímně splácejí moji lásku a jež se snaží odčiniti utrpení od mých ostatních nevděčných dítek . . . ' Vidouc, že božský Mistr již brzy se mi ztratí, vstala jsem a šla mu políbit nohy, neboť se mne kdosi ptal tyto poslední dni, proč se o to nepokusím, ale bylo mi nemožno pokročiti, a náš Spasitel mi pravil : 'Ó Marie, napřed se očisť, znič vše, co tě ještě zadržuje u země, jsi příliš připoutána k tomuto světu, bys tak blízko ke mně přistoupila ! Buď v pokoji, dítě.' A zmizel . . . "

Za hrozných útokův ďáblových Marii dostává se od Našeho Pána posily : 'Dítě, pravil jí 12. prosince 1866, co se bojíš, bdím nad tebou ! Ať duše, jež mi jsou oddány, mají soucit s mou tísní : žádám si Oběti a nikdo neodpovídá na můj hlas ! Dlužno tedy, aby můj Otec vylil si na vás svoji prchlivost ? Moje krev tu jest, ale nepravosti přesahují míru ! Hořím láskou ke všem lidem, moje Srdce jest otevřeno, by je přijímalo, a nikdo se do něho neutíká. Och, rychle jest třeba odčiňovati ! *Odčiňování*, toť lék od nemocí lidu. Hledám nějakého místa, bych si odpočinul, a nikde ho nemohu nalézt. Všude se potkávám jenom se srdci naplněnými *věcmi tělesnými*. Dle toho, jak nějaká věc hmotná vstupuje do duše, tak nějaká věc *duchovní* z ní vychází ! Chápejte tedy žádost, s jakou toužím po *Odčiňování* ; toť moje dílo vyvolené ! co jsem přišel konati na zemi, ne-li *odčiňovati* ? Člověk jest zde na zemi, jen aby všude a vždy odčiňoval.'

„Vyvolil-li jsem tě, pravil jí za jiné okolnosti, nebylo to pro tvoje dobré vlastnosti! Kde pak by byly? Vyvolil jsem tě, dítě, pro tvoji nevědomost, tvoji bezstarostnost, by vystoupila moje moc a by byli zahanbeni velicí a mocní! Nikdy se tedy nepovažuj za schopnu vésti sama sebe, ale utíkej se s důvěrou ke svým vůdcům. Oni ti budou svítiti, a pod *záštitou poslušnosti* nikdy nezbloudíš; ale sejdeš-li na jediný den s této cesty, jsi ztracena! Zapamatuj si dobře moje rady, milá dcero: *Poslušnost a Pokora!* S těmito dvěma ctnostmi nebudeš se báti ani útokův ďáblových ani ran osudu, jež by tě snad stihly v tomto životě. Pokora a poslušnost zdají se na venek věcmi nízkými a povrženými, ale dle pravdy jak jsou veliky a vznešeny! Nikdo si o tom nedovede učiniti pojmu! A také když jsem se zjevil na zemi, zdaž se neříkaly o mně než tyto dvě věci, na něž jsem žárliv: *Jest pokorný a býval vždy poslušný!* Necvič se leč v těchto dvou ctnostech, v nich jest vše...!”

Ještě jindy byla jí řečena tato krásná slova: „Poslušnost, děj se co děj, všeho dobude, neboť ráčí-li Bůh, který z ničeho učinil všecky věci, štípiti ať jakékoliv dílo, může je vykonati po své libosti, nikdy však nemůže strpěti, by někdo jen minutu krácel proti poslušnosti, i kdyby šlo o věci nejvznešenější. Běda tomu, kdo zamítá poslušnost, byť i proto, aby konal veliké věci k mé slávě! . . . Kdokoliv v Soudný den by přišel k mé soudné stoličce ozdoben všemi ctnostmi, nespátřím-li na něm *Pečeti poslušnosti*, vše ostatní mu nebude čítáno za nic! Jest tomu s těmito věcmi, jako někdy u synův lidských s věcmi *zisku*: bez podpisu

nic nemá platnosti. Nuže, poslušnost, toť *podpis ctností*; bez tohoto podpisu všechny ostatní ctnosti jsou prohlášovány soudem mého Otce za bezcenné . . .

Bezpochyby, že se též od božského Mistra naučila Marie, když řekla jednoho dne jisté osobě, přišedší z dálky, by si s ní pohovořila, toto jiné převýznamné slovo: „Poslušnost jest nesnadna v mnoha okolnostech, přece však to dlužno podstoupiti, *poslušnost jest velikým pokáním rozumu!*“

Na otázku téže osoby, bylo-li to velmi krásné, když viděla Našeho Pána nebo Svatou Pannu, Marie odpověděla jenom nepopsatelným výrazem ve tváři, který líčil lépe než všechna slova, co si o tom myslela. „Ale, připojila tázající se, jistě to aspoň rozněcuje ve vás vroucí touhu po Nebi!“ — „Nežádám si ničeho, ani života ani smrti; ani zdraví ani nemoci, ale vůle Boží!“ — „A přece, odvětila jí ona osoba, žádáte si býti reholnicí!“ — „Ano, odpověděla, poněvadž to jest vůle Boží! Raději bych zůstala ve světě z vůle Boží, než bych vstoupila do kláštera proti Jeho vůli! . . .“

Špatné vychovávání mládeže jest bez odporu jednou z největších ran našeho věku; také jest to zlo, kterému dle rozhodné vůle božského Mistra třeba rázně učiniti přítrž.

„Chápejte“, pravil jednoho dne Marii, nikoliv pro ni, nýbrž pro vůdce Díla, k němuž jest povolána, „Chápejte důležitost dobrého vychovávání mládeže.“

„Vytrhněte ze zla nebo ze známosti zla ubohé děti a učte je žiti ctnostně, v Odčiňování!... Zvláště mějte bedlivý pozor, byste jich bez velikých obezřelostí nesvěřovali rodičům samým, neboť dnes přecasto zrovna rodiče *vrhají v zatracení* svoje děti. Ach, kolik nešťastných dětí *se uvrhlo v zatracení* jenom pro svoje rodiče! Lépe by jim bylo bývalo nikdy jich nepoznati!... Ale co mi ještě hlouběji proráží srdce, domy určené, by vzdělávaly, jež by se měly bez ustání přičiňovati jen o to, by tyto mladé duše seznamovaly s mým Zákonem, zapalovaly je mou láskou a živily je mým Slovem, nemají jiné snahy než se blýskati, zvláště v mladých osobách, *znalostí světa!* Říkají: *Vždyť se neumějí ukázati!* — Ó světe bláznivý! Pochop přece, že pravý způsob, jak se ukázati, shrnuje se v těchto věcech: Poznati do základův ctnost a žiti ctnostně, milovati samotu, žiti v neznámu a v skrytu! Když někdy takové osoby z povinnosti přijdou mezi lidi světské, i tito bývají nuceni zvolati: Och, jak jest Náboženství krásné, žije-li se dle něho v jeho úplné čistotě! — Ano, věřte, že děvče skromné, prosté a pokorné jest tisíckrát lepší než dívka, jež se svými marnými vědomostmi umí povznášeti ke *všemu možnému na světě*: tato zná krásu své pustiny, kdežto ona již předem se kochá štěstím země zaslíbené! Konec koncův, co jim zůstane za to, že poznaly všecky tyto věci, ne-li právě zoufalství, že je poznaly, poněvadž zanedbaly podstatného!

„Nyní ve většině vychovávacích domův, i nejkřesťanštějších, povolávají se učitelé na všecko, i na umění zbytečná a nebezpečná, to jest tyto dívky jsou vrhány na kluzkou

cestu mámení a klamu; jest tomu tak, jako by matka položila dítě na kraj propasti: bude-li obráceno v dobrou stranu, unikne smrti; ale nakloní-li se poněkud, jak jest přirozeno, sřítí se až na dno. Hle, odpovědnost těchto výchovných domův. Také bude dlužno, abych vyžadoval při každé duši počtu ze všech těchto zvrhlostí, neboť duše, jež se uvrhnou v zatracení, budou křičeti po pomstě.

„Jenom dobrým vychováváním mládeže možno napravití všechny tyto nepořádky. Ale též jaké jest potřebí pevnosti a obezřelosti, by se nadchly tyto dívky ke všem ctnostem, jež z nich učiní panny věrné a ženy silné, tak nyní vzácné! Chcete, aby se rodilo dobré ovoce z kořene špatného? Právě tak není možno, aby se rodily dítky bohabojné z *matky pohanky*. Ale když zase nějaká bohabojná žena nemá na zřeteli leč moji slávu, vychovávajíc svoje děti, bude možno, aby vychovala děti pohany? . . . A ty, Marie, chápeš důležitost tohoto díla? Nechápeš, neboť nemůžeš tušiti ani setiny všeho zla, jež se páše v této ubohé mládeži! Ale nezáleží na tom, oznam to svému vůdci a buď podrobena jeho rozkazům. Poslušnost jest jediná cesta, na níž nebývá člověk nikdy ošálen. Sebe menší věc, učiněná z příkazu vůdcův, má větší cenu než tisíc skutkův vznešených, i jsou-li konány s úmyslem zalíbiti se mi, ale bez jejich příkazu . . .“

Zakončujeme tyto tak slavnostní výstrahy vyličením jednoho vidění, kterého se dostalo Marii R*** v Paříži 8.

července 1872 o blízkosti velikých bičův. Obrací se na svého duchovního vůdce těmito slovy:

„Dnes v noci, asi o dvanácti neb o jedné hodině jsem vstala, nemohouc spáti pro horko. Když jsem se přistrojila, z nenadání rozzářilo se jizbou jakési světlo a přede mnou zjevila se jakási osobnost, oděná rudě, s šaty promočenými. Pojal mne strach, a třikrát volala jsem na svoji družku, ale neodpovídala mi. Tu mi pravilo vidění: ‚Ale neboj se, Marie; měj důvěru a buď beze strachu.‘ — Proč, tázala jsem se ho, jsi oděn rudě? — ‚Ach, odpověděl mi vzdychaje, protože šlapu lis, a nikdo mi nechce pomoci. Réva jest obtěžena ovocem; jest mnoho lidí na sbírání hroznův, ale nikoho na tlačení šťávy z nich. Také jsem přísahal ve svém hněvu, že nikdo nebude píti mého vína ani šťávy, kterou vyšlapu.‘

„Potom spatřila jsem sedmero okřídlených mužův, jak drželi každý kaditelnici plnou řeřavého uhlí; stáli po třech s obou stran dobrotivého Mistra a jeden za ním. Náš dobrotivý Mistr vzal jednu z těchto kaditelic, a spatřila jsem tu velikou káď na víno. Namočil ji do kádě; potom vzav jeden uhlík z této kaditelnice, vložil jej do jiné kaditelnice a takto ještě pět jiných.

„Když to bylo vykonáno, pravil prvnímu okřídlenému muži: ‚Zamáchej svou kaditelnici.‘ A hle, jak jí zamáchal, vyletěl z ní nesmírný roj much. Dobrotivý Mistr jim pravil: ‚Jděte vykonat moje rozkazy a naučit lidi, že jsou povinni mne poslouchati.‘ Mouchy odlétly a vrátily se brzo potom, pravíce: ‚Pane, učinily jsme, co jsi nám poručil,

a člověk odpověděl: *Non serviam* (Nebudu sloužiti).
Náš dobrotivý Mistr jim požehnal, a mouchy se vzdálily.

„Zavolal na druhého okřídleného muže: ‚Zamáchej, děl mu, ‚svou kaditelnicí.‘ Jak jí zamáchal, vyšla z ní hustá černá pára, a náš dobrotivý Mistr jí pravil: ‚Páro, jdi na zemi, dotýkej se zvířat a lidí; nauč je poslouchati mne.‘ Pára odletěla a vrátila se brzy potom: ‚Pane, pravila, vykonala jsem tvoje rozkazy, a člověk odpověděl: *Non serviam.*‘ Dobrotivý Mistr jí požehnal, a pára se vzdálila.

„Dobrotivý Mistr zavolal třetího okřídleného muže a pravil mu: ‚Zamáchej svou kaditelnicí.‘ Když ji rozhoupal, vyšlo z ní mnoho drobného hmyzu. Dobrotivý Mistr k němu řekl: ‚Jděte na zemi, dotýkejte se rostlin a naučte lidi, by mne poslouchali.‘ Hmyz odletěl, a brzo potom se vrátiv, pravil: ‚Pane, vykonali jsme tvoje rozkazy, a člověk odpověděl: *Non serviam.*‘ Náš dobrotivý Mistr jim požehnal, a hmyz se vzdálil.

„Obraceje se tehdy ke třem okřídleným mužům se své pravici, řekl jim: ‚Člověk pravil ve své bezbožnosti: Bude panovati. A já jsem mu pravil: Budeš sloužiti. Vysmívali se mi, potřásajíce hlavami. Proto zamácháte vy svými kaditelnicemi, a možná že tehdy posléze poznají, že dlužno sloužiti.‘

„Tři okřídlení mužové zamáchali svými kaditelnicemi; a hle, vidím nesčetné množství koní, mužův, žen s meči. Pán jim pravil: ‚Projíždějte celou zemí; bijte svou cestou, aby se člověk naučil sloužiti.‘ Odjeli. Potom, vrátivše se pravili všichni společně: ‚Marně jsme bojovali, neboť člo-

věk nás ani nepoctil odpovědí. Pomsti se tedy, Mistře, neboť jde o tvoji slávu. Pomsti se sám.' Dobrotivý Mistr jim požehnal, a oni se vzdělili.

„Předstoupil tedy sedmý muž se svou kaditelníci : dobrotivý Mistr mu pravil : ‚Rozviř všecko víno v kádi svou kaditelníci a ať přetéká.‘ Okřídlený muž poslechl, a hle, víno kypí a obrací se v plameny. ‚Jdi,‘ praví mu dobrotivý Mistr, ‚shlí všechna místa, jež páchala nepravost, očišť vše, neušetř leč setiny každé věci.‘ A hle, v děsné smršti všecek ten oheň odletěl. Rozlehl se pronikavý křik, a dobrotivý Mistr pravil : ‚*Vše jest shlceno ! . . . Vše jest zachráněno . . . nešťastné Město, kdybys bývalo chtělo ! . . . Člověče nevděčníku, kdybys mne býval slyšel ! . . .*

‚Nyní slyšte, ó moje dívky : jest čas utíkati. Utíkejte tedy. Jděte navštívit moji úpějíci holubici, jež dlí na západě ; tam těšte se zbožně po devět dní, potom se rozlučte. Jděte po té na Horu života (Horu La Salettskou). Utíkejte co nejdříve, připravujte (se na útěk).‘

„Dobrotivý Mistře, pravila jsem, moje družka a já přály bychom si velmi a velmi Tě milovati. Ale čím více si toho žádáme, tím jsme lhostejnější ; nenalézáme slovíčka pro Tebe. Čím to ? ‚Jest to tím, milé dítě, že si vás přeju pohrouziti do vaší nicoty a ukázaťi vám, že nemůžete nic bez pomoci mé milosti. Budte tedy spokojeny se svým stavem a nesnažte se ho prozkoumati. Přejde den, kdy poznáte, že vše bylo moudrost. Žijte ze dne na den, nestarejte se o to, co se snad přihodí zítra. Což nemáte průvodce ? Dejte mu tedy ruku a zavřete oči.‘

„Kam si přeješ, abychom utíkali, dobrotvivý Mistře?“
 „Vyjděte a utíkejte. Máte průvodce . . . Pamatujte si dobře, že dlužno utíkat. Vyjděte odsud. Nesmíte již bydlet v tomto velikém Městě. Utíkejte . . . Žehnám vám, dítky.“ A vše zmizelo.

„Hle, otče, toto se mi přihodilo. Spěchám napsati vám to. Očekáváme vaší odpovědi. Račte nám požehnati . . .“

Duchovní vůdce, svěruje nám tento list, dodává, že „Marie sama myslí, že oněch šest prvních bičův, zobrazených kaditelnými šesti prvních andělův, již přišlo, ale poslední že ještě hrozí a že bude strašlivý. Má dosud tak prudký dojem hrůzy, že nemůže zůstat sama . . . Bylo řečeno potom, že rozhodná chvíle se blíží, ačkoliv hodina ještě neodbila, ale že co jich se týče, jsou povinny odejít. Pobyly devět dní na Hoře La Salettské a nyní (13. září) chystají se na vždycky opustiti veliké Město.“

Nemožno lépe uzavřítí těchto citátův než těmi krásnými slovy, jež psal 24. října 1871 jistý zbožný a učený řeholník právě o těchto nadpřirozených zjeveních, jež byl dlouho studoval :

„Všichni mudráci této doby vydávají, vyčerpávají svůj um, by našli léky na ohybné rány, jež hlodají na srdci soudobé společnosti, jako by spása společnosti byla jinde než v Odčiňování !

Netřeba se tedy diviti, že Pán Ježíš tak často volal tím úzkostným výkřikem : „Odčiňování ! Odčiňování !“

V době tak bouřlivé, v jaké žijeme, v době, kdy společnost, ovládaná a pohlcovaná duchem zla, uniká osudně každé pravidelné činnosti, není pro ni spásy leč v Odčiňování.

Odčiňování jest svatou Horou Boží, jež proudy svých nevysychajících slz, výbuchy svého úpění a svých vzlykův, krví svého odpykávání a svých pokání, přehojností svých zásluh a svých pokladův obnoví rovnováhu mezi zemí a Nebem, vyhojí, uzdraví a spasí shnilou společnost.

K této svaté Hoře pozdvihnětež se s pokornou prosbou a vzdycháním všechny zraky a všechna srdce katolická.

Až bude vláti na svaté Hoře korouhev Odčiňování, tehdy se utiší hněvy Boží, tehdy Nebe se svou líbeznou jasností rozestkví se zase sluncem pokoje, a tehdy budou dštíti na žeň srdcí oblakové rosy a nevyčerpatelných požehnání: *Cum elevatum fuerit signum in montibus, hoc dicit Dominus: Quiescam, et sicut meridiana lux clara est, et sicut nubes roris in die messis.*“

Abbé J. M. CURICQUE

Z francouzského Otto A. Tichý.

VIDĚNÍ MARIE TERREAUXSKÉ, DĚVEČKY V LYONĚ

Sypou-li se božské výstrahy na moderní Babylon, by jej vyvedly z jeho neslýchaných poblouzení a vyrvaly ho mstícím plamenům, Lyon, nemá mnohem méně než Paříž práva usnouti v klamně bezpečnosti: celá kniha by byla z Prorockých Hlasův, jež bez ustání ohlašují tomuto velkému městupohromy, jež mu hrozí.

R. 1848 zemřela v samém Lyoně ve věku sedmdesáti let jedna z těch prostých, ale odvážných duší, jež Bůh vyvolil, by vyřídily bohatému tomu městu, jak jsou blízky jeho pomsty.¹ Zůstala známa pode jménem Malé Marie des Terreaux, asi po čtvrti, v níž nejvíce bydlívala. Četných prorockých vidění, zejména v podobě snův, dostalo se jí v letech 1811 až 1832. Její zpovědník M. Tarolel, který ji dlouho vedl, ohlásil jí r. 1809, když cítil, že umře, Boží úmysly s ní: „Milé dítě, pravil jí, máte velmi zvláštní nemoc, lékaři jí nic nerozumějí; budete mnoho trpěti a až do konce svého života: přece však si budete moci vydělati na chléb: ale přijde doba, kdy už nebudete moci nic pracovati, poněvadž budete příliš neobratnou. Bůh vás neopustí, bude pečovati o vaše živobyť. Brzo budete pro-

¹ Viz *Nový Liber Mirabilis* od Hadriána Pelalana, Avignon, 1871, str. 286—288; a *Poslední Prorocké Zvěsti* od Viktora C***, ze Štenay, u V. Palmého, 1872, str. 103—108.

rokovati o konci revoluce.“ A ježto pokorná dívka, všecka užaslá, mu namítala, že neumí čísti ani psáti, by prorožovala, a že ostatně revoluce již pominula, pravil kněz dále : „Nikoliv, milé dítě, revoluce nepominula. Uvidí se, že se skončí tak, jako se začala. Nezpyšněte přízní, již se vám dostane ; není vám, budete jenom nástrojem Božím. Sdělíte se o svoje zjevení s dobrými, byste je potěšila, se slabými, byste je posílila ; ale bude zbytečno mluvíti o nich zlým : neuvěřili by jim a stropili by si z vás smích.“

Jak jí ohlásil její zpovědník, Marie byla brzo navštívena duchem prorockým ; viděla, co se bude dítí při zkáze Císařství a za Restaurace jakož i za revoluce červencové r. 1830 a únorové r. 1848 ; zvláště jí bylo řečeno a opakováno, že způsob, jímž se skončí revoluce, udiví celý svět. O Lyonu v jednom svém vidění slyšela až do třetice, že čtvrt des Brotteaux zahyne pro zločiny, jež se tam páchají, neboť to místo jest novou Sodomou a peleší revoluce. Ostatnímu městu prý Naše Paní Fourviérská vyprosí milosrdenství.

Slyšme, dle *Posledních Prorockých Zvěstí*, co mezi jiným oznámila pokorná vidoucí terreauxská o krisi závěrečné ; výjev ten se odehrává na jisté rovině v okolí města : „Spatřila jsem tam cizí uniformy. Tohoto vojska zdálo se našim vojínům mnohem více, než ho opravdu bylo. Nejvíce poutala moji pozornost první řada, jež se mi jevila tak stkvoucí, že se mi zdála jakýmsi vojskem nebeským. Náš Pán jako člověk zasadil první ránu, poněvadž zná dobré i zlé. Spatřila jsem, jak byla vržena osudná ta rána, jež byla strašliva. Ve chvíli, kdy Bůh se jal vykonávatí svoji

spravedlnost, uslyšela jsem hromovou ránu tak děsnou, že země jí byla otřesena. To bude návěštím, po němž dobří poznají, že přišla hodina k veliké ráně. Uslyšela jsem strašlivý hlas, jenž volal : *Vše jest ztraceno !*

„V tuto chvíli krásné dítě, jež mne vedlo, ukázalo mi, jak ve výši domův a ještě výše zuří bitva mezi démony. Viděla jsem je opravdovsky v podobách ohyzdných, černočerných ptačisk ; vydávali ponuré děsné skřeky, bili zuřivě křídly a chodili klepat na okna těch lidí, kteří neuvěřili žádnému proroctví a kteří opovrhovali výstrahami.

„Zároveň se sváděl jakýsi krutý boj ; krveprolévání bylo hrozné, krev tekla potokem na rovině, Guillotiérou, po mostě ; v ulici de la Barre boj zuřil děsně a jako by byl zmlkal tam, kde se vchází na náměstí Bellecour. Skoro všichni zlí zahynuli. Za chvíli jsem uslyšela sladký a libý hlas, jenž pravil : *Vše jest zachráněno !*

„Viděla jsem muže, kteří se vraceli z toho krutého boje ; pravili : Jak jsme mohli vyvážnouti z toho jatečného zabíjení ? — Někteří si sahalí na prsa, jiní na bok a nalézajíce s úžasem kříže, medajlky, svaté ostatky, volali : Ach, to moje žena, to moje dcera, to moje sestra nám je daly do šatův, hle, co nás zachránilo, — a obraceli se.

„Ve chvíli, kdy Francie bude trestána strašným způsobem, taktéž bude se díti na celém světě. Nebylo mi pověděno jak. Bylo mi ohlášeno, že přijde jistá děsná událost, že ti, kterým se nedostalo výstrahy o ní, budou mysletí, že jim nastává poslední hodinka a budou mysletí, že jsou na konci světa. Ale na ráz revoluce vezme konec velikým zázrakem,

který ohromí všecek svět; těch málo zlých, kteří zbudou, se obrátí. Věci, jež mají přijíti, budou obrazem věcí na konci světa: budou tak strašlivé, že bude proč schnouti zděšením. Bylo mi řečeno: „Ani jeden z těch, kteří jsou pro Mne, nezahyne, nezahyne, nezahyne.“ Ale, namítla jsem, jest nemožno, aby se nevyskytlo několik dobrých, kteří zahynou. Dostalo se mi odpovědi: „Ano, vyskytne se snad několik obětí, ale pro Mne nebudou ztraceny.“

„Po onom velikém boji bude uznána zákonnost . . . a všichni se budou objímati bez záští; náboženství zase rozkveté, a národové vrátí se zase k štěstí prvních století: křesťané budou žít jako bratři.“

Pokorná služebnice, jsouc po revoluci r. 1830 stíhána policií, byla nucena se skrývat. A právě když takto byla úplně sama ve své světničce, zjevil se jí za bílého dne bílý prapor, s výši asi půl třetí stopy. Střed tohoto praporu bylo seskupeno šest liliových květův a v rohu téže korouhve jsem zpozorovala jeden samotný kvítek liliový. V tom zbožná služebnice zvolala: „Dobře si vysvětluji těchto šest seskupených květův liliových . . . Ale co znamená tenhle malý, který jest samotinký v koutku?“ Nebeský, malé Marii dobře známý hlas jí odpovídá: „Toť vévoda normanský.“

„Ale nevím, co to jest,“ odvětila Marie. — „To ti povědí,“ dodal nebeský hlas, a vidění zmizelo.“

Naši čtenáři vědí, že syn krále Ludvíka XVI., dauphin Ludvík Karel, o němž bylo namluveno, že umřel ve věži Templu, zůstal na živu a že měl titul vévody normanského.

VYVRÁCENÍ CAŘIHRADU

Když Michael Paleolog dostal velikou a neočekávanou zvěst o dobytí Cařihradu (1261), dlel v Nymfeu. Bez meškání přeplul Hellespont a 14. srpna rozjímal již na vlastní oči toto město, ztracené od tak dlouhé doby pro říši řeckou. Nazítří vstoupil do města Zlatou Branou s celým dvorem, pěšky, s hlavou obnaženou a bez jakékoliv ozdoby císařského veličenstva. Vzdav díky Bohu ve chrámě Svaté Sofie, usídlil se v paláci bukoleonském. Mladý Laskaris neukázal se na této slavnosti. Jeho poručník držel ho uvězněného na kterémsi hradě asijském, a brzo, aby si ještě beztrestněji mohl vstavití korunu na hlavu, dal mu vypíchatí oči.

Ostatně odmyslíme-li si ten úctyhodný zákon, který žádá, by syn dědil po otci i trůn, nikdo v říši nebyl více hoden nositi žezlo než Michael Paleolog. Dlouhá léta jeho vlády byla věnována obnově rozbořeného Cařihradu a krocení nepřátel, jež zlákal výboj latinský. Bulhaři, Turci Saraceni, knížata západní, a v první řadě dlužno uvésti Karla Anjouského, bratra svatého Ludvíka, muže nejchrabřejšího, po svém bratru, ze všeho křesťanstva, byli Michaelem Paleologem drženi v mezích, a hranice říše byly uchráněny netknuty. Jan Komnen, kníže Lazův, který měl svůj dvůr v Trebizondě, povoliv jeho naléhání, zřekl se ti-

Méry: Cařihrad a Černé Moře, VIII.

tulu císaře a oznamů císařského důstojenství. Dostalo se mu titulu despoty a dána mu za choť Eudoxie, dcera Paleologova. Michael se chystal ještě bojovati na rozšíření říše, ale v tom se roznemohl a umřel.

S Andronikem II., který nastoupil po svém otci, znovu nastaly říši dni špatné. Ježto otázky náboženské nabyly převahy nad všemi ostatními, brzo nebyl v myslích lidu než nepořádek a zmatek. Andronik II. byl prudkým stranníkem schismatu, a vše co zmohl jeho otec, vše, co učinili Latínici na spojení obou církví, bylo jeho nastoupením zničeno. Žádná výborná vlastnost neodčiňovala četných chyb Andronikových, a jeho panování by bylo studeným chmurným pobytem tyrana na trůně, kdyby nám dějiny, zatím co on se zabývá inthronisacemi patriarchův na biskupský stolec cařihradský, neukázaly Ottomanských Turkův, útočících na císařství. Tohoto jména Ottomanův jsme povinni od té chvíle všimati si tolik jako císařův samých, neboť jednoho dne se zmocní Cařihradu a založí v něm moc muslimanskou. Víme dobře, že po schismatu vztyčí se místo řeckého kříže půlměsíc. Turci seldžučtí byli zničeni nájezdy mongolskými. Šťastnější Ottomané, založice svou říši na troskách všech ostatních muslimanských mocí západní Asie, učiní jí hlavním městem Cařihrad. Dlužno tedy, by naše pozornost se obracela ode dneška i k císařům cařihradským i k těm, kteří později změní jméno tohoto města a budou je nazývati Stambulem.

Andronik II., přidruživ si ve vládě syna Michaele, hledal všude statečných dobrodruhův, hotových prodati svou

krev za zlato, by je stavěl proti Ottomanům, kteří bez ústání postupovali zeměmi říše. Jisté vojsko katalanské souhlasilo dáti se do služeb císařových; sotva však vstoupili na území cařihradské, již zakusili Andronikovy nepoctivosti. Tehdy se ohradili v Gallipoli, spravovali se svými vlastními zákony, a když říše poznala, že by ji snad bez obtíží zmohli, měla před sebou válečníky, kteří, jako Roger de Stor, Bérenger d'Entaca, Rocafort a Muntaner, nedávali se přemoci leč smrtí. Císař Andronik je povolal, by ho hájili, a oni již již obnovovali výboje hrdin z páté křížové výpravy. Pohříchu všechny tyto dobrodružné výpravy mívají samy v sobě zárodek svého pádu. Každé vítězství jim bývá ke zkáze, v tom smyslu, že je oslabuje právě ztrátami, k nimž jsou nuceni se odhodlati, by ho dobyli. Katalanci, toulající se vítězně po zemích císařství, připojovali k svým vojákům tlupy Turkův, kteří si nežádali lepšího než se bít, ačli jen po boji přišlo drancování. Tito Turci je opustili, jakmile spatřili, že se chystají usaditi na území starého Řecka, a vrátili se do Asie, ne však aby si odpustili ztrestati Řeky krutou porážkou za zradu, o níž se proti nim pokusili generálové Andronikovi.

Zatím starý Andronik viděl, že se neštěstí řítí netoliko na jeho říši, ale i na jeho vlastní dům. Ztratil ráz na ráz ženu, již miloval, a syna Michaela, jehož byl učinil spoluvladařem. Jediným dědicem jeho jména a jeho rodu byl syn Michaelův, který jako on slul Andronik. Tento mladý muž měl všechny zvrhlé choutky dob úpadkových. Otrávil poslední dni dědovy svými vzpourami, a nezbavil-li ho

císař života, sesadiv ho s trůnu, nepříčítejme toho vnukovu napravení, ale spíše manii, již si uchoval po celý svůj život, učiniti vždy proti radám, jež se mu dávaly, i tehdy, když se o ně tázal.

Andronika III. hájilo aspoň udatenství. Sotva dosedl na trůn, pomýšlel obrátiti říšské zbraně proti Turkům, jichž postup se stával povážlivým. Othman byl mrtev, ale jeho nástupcové dědili jeho záliby ve válce, loupení a výbojích. Pronikli až k Nikeji, již sevřeli pravidelným obležením. Andronik dal se ihned na pochod, by se s nimi utkal a zabránil jim dobýti pevnosti tak důležité. Ottomané mu ušetřili polovici cesty. Pětkráté byli musulmané přemoženi, pětkráté hnali znovu útokem se zarytostí, již není rovné. Posléze přece couvli; tu však jakýsi nerozum několika mladých Řekův a zranění, jež přimělo Andronika, by se uchýlil do stanu, změnilo tvářnost věci. Turci tentokráté byli vítězi, a Andronik byl dohnán spasiti se útekem. Vyhojiv se ze své rány, císař ten hořel žádostí smazati potupu této porážky. Zvědév, že Orchan poslal do Thrakie veliké vojsko musulmanské, Andronik vytáhl osobně proti těmto barbarům a potřel je tak úplně, že jen pramálo jich uniklo pobití a mohlo se obrátiti zase do Asie.

To nebyla jediná pohroma, již si utržili Turci za vlády Andronikovy. Tento kníže vystonal se sotva z těžké nemoci, jež jej přivedla na pokraj hrobu, když zvěděl o nových nájezdech. Jeho vůdcové i on sám táhli všude nepříteli naproti, dobyli četných úspěchův; ale hlavním hrdinstvím bylo vítězství, jehož dobyl Kantakuzen na rovinách

thráckých. Zároveň i jiné války zabývaly a udržovaly bez ustání v napětí síly a udatenství vojinův říše. Srbové a Bulhaři jako Ottomané bývali vždy hotovi pokusiti se o nějaký nový úklad, a nezdar předchozích jich nezastrašoval. Na štěstí dostávalo se Andronikovi mocné a chrabré pomoci Kantakuzenovy, který za jiných dob by byl býval velikým mužem.

Zatím co císař válčil na všech frontách, měl ještě plné ruce jiných prací.

Hádky náboženské vedly se dále, a všechny ztřeštěnosti, jaké jen může zploditi lidský duch, bujely v těch neblahých dobách Cařihradu, šířeny jsouce vznícenými mnichy, kteří vydávali svoje vidění za skutečnost. Nejpodivnější z heresí, jež takto vznikly, byla herese mnichův s hory Athosu, kteří tvrdili, že se kochají světlem jako na Táboře, upírajíce pozorně zrak na svoje břicho. Byvše udáni shromáždění biskupův, mnichové ti dostavili se na soud; Andronik sám chtěl býti při rokování. Jako všechna knížata té doby, a zvláště císařové cařihradští, chlubil se znalostí theologie; rád se účastňoval takových hádání, a bylo mu rozkoší přiti se s biskupy a s nejslavnějšími doktory. Tentokráte se tolik rozehrál, že vyšed ze shromáždění rozne-mohl se a již nevstal.

Jan Paleolog byl příliš ještě mlád, by nastoupil po svém otci. Zatimní vlády se vyznačovaly vždycky zmatky. Tyto úvahy a též hrozby, jež se mu činily, pohnuly Kantakuzena, by si vstavil korunu na hlavu; ale teprve po bojích s četnými nepřáteli podařilo se mu vejíti do Cařihra-

du. Všichni ti, jež zastíňovalo i jeho vzácné udatenství i jeho vzácné štěstí, nazývali se přívrženci zákonného panovníka Jana Paleologa a chápali se zbraní v jeho jméně. Kantakuzenovi mocně přispívala jeho choť, žena povýšená, kterou zná historie pod jménem císařovny Ireny. Jak obratností Ireninou, tak svým vlastním udatenstvím Kantakuzen posléze dosáhl, že ovládl situaci. Byl čas, aby všechny síly císařství byly sjednoceny do jedné energické ruky. Janovaně z Galaty obléhali Cařihrad. Proti tomuto novému nepříteli vystrojil v krátké době četné loďstvo, by se postavilo na odpor loďstvu Janovanův. Ale toto loďstvo bylo jen prázdným preludem. Vedené jsou lidmi, kteří ničemu nerozuměli v manévrování, bylo by bývalo jistotně nepříteli zničeno, kdyby ho byla jednak nerozprášila jednak nepouchala vichřice. Řekové, byvše přemoženi bez boje, již se nebránili, a Janovaně z Galaty vnikli do Cařihradu.

Kantakuzenova diplomacie napravila tuto ránu. Janovaně se spokojili smlouvou, jež jim zajišťovala jisté výhody a výsady, a Kantakuzenovi bylo lze obrátiti zbraně proti Srbům. Potřel je v několika srážkách, a nebyti silně tísnivého sousedství Janovanův z Galaty, býval by vrátil říši pokoj. Když viděl Kantakuzen svoje dílo dokonáno, neměv nikdy osobní ctižádosti, vážně pomýšlel odevzdati korunu Janu Paleologovi. S nejtvrdějším odporem k svým záměrům se setkal ve své rodině. Matouš, jeho syn, byl korunován za císaře. Kantakuzen zůstaviv mu péči, by si uhájil tohoto žezla, po němž bažil, zavřel se do kláštera, kde si přál skončiti svoje dny. Matouš nebyl tak podporován,

jak očekával, a vláda se vrátila k dávno zletilému synu Andronikovu.

Zatím ottomanští Turci bez ustání postupovali dále. Jsouce již pány Gallipole, za panování Amuratova se zmocnili v Asii Ankýry, města před důležitého, a v Evropě učinili hlavním městem svého panství Drinopol. Marně Paleolog, chtěje je zadržeti, rozhodl se postavit jim v cestu spojené Srby, Uhry a Bulhary: Osmané je rozbili na padf. Papež Urban IV. nebyl šťastnější, káže novou křížovou výpravu. Těch několik lidí, kteří odpověděli na tuto výzvu nejvyššího velekněze, neprojevalo než lhostejnost, s jakou Evropa hleděla od té chvíle na události na Východě. Paleolog, marně žebraj o nové posily, viděl se dohnán, by získal aspoň jakéhosi pokoje, uznati se poplatným Amuratovi, který uměl obratně těžiti z trvalých zmatkův, jež pustošily císařskou rodinu. Toto musulmanské kníže přešlo do hrobu Jana Paleologa. Nastoupil po něm Bajazet a rozšířil takovou hrůzu po říši, že starý císař se třásl o Cařihrad. Opravdu, Bajazet mířil na toto hlavní město a snad by se ho byl zmocnil za panování Manuele, syna a nástupce Jana Paleologa, kdyby výboje Ottomanův nebývaly byly prudce zastaveny neočekávanou událostí. Bajazet dobyl právě slavného vítězství nad hrabětem neversským u Nikopole na hranicích uherských, ale v tom byl odvolán do Asie nepřítelem, který naň útočil v jeho vlastním domově. Po vši Asii řádily tehdy jako uragan ohně dravé a nezdolné hordy Timur-Lenkovy. Bajazet, zvyklý vítěziti, táhl Timurovi naproti. Bitva se strhla pod

zedmi ankýrskými ve Frygii. První utkání bylo strašlivé a zdrženo oběma soky s rovnou udatností. Vítězství, sklánějící se dosti dlouho hned na tu hned na onu stranu, posléze se rozhodlo pro Mology. Turci poraženi a rozprášeni na dobro, a Bajazet upadl do rukou Timurových, který si ho s jeho ženami a dětmi v železné kleci vzal s sebou do Samarkandu. Buď bolem nebo útrapami toto přemožené kníže zemřelo dlouhou tou cestou, a zaplavující moc byla po nějakou dobu zastavena.

Manuel Paleolog, který vlácel svoje nářky a svoji bídu po všech západních dvorech, těžil dosti obratně z nepořádku a zmatku, jež nastaly po pádu Bajazetovu (1403). Ba na chvíli se ukázal i protektorem osmanské moci, ovšem jak jím mohl býti císař byzantský, totiž děle ji. Čtyři synové Bajazetovi chtěli všichni nastoupiti po něm a dychtili povznést zase zemdlený národ. Odtud ty občanské války, jež se neskončily ani když dosedl na trůn sultánův Amurat II. Ten byl jedním z těch mužův, jakých bylo třeba v čelo musulmanským národům, a osvědčil to, hned jak se ucítil pánem, stroje úklady Cařihradu. Manuel, aby získal pokoje, uznal se jeho poplatníkem. Ale dlouho se netěšil z tohoto klidu; zemřel l. 1425. Jan Paleolog, který nastoupil po něm, platil tutéž daň jako on, daň potupnou a jež nemohla ani zachrániti říše; neboť Amurat si přál Cařihradu. Nebylo ničím, že si podroboval postupně všechny provincie říše, zatím co Jan Paleolog trávil a mařil svůj život theologickými hádánkami, maje v úmyslu smířiti mezi sebou Církev řeckou a latinskou. To jeho ctižádosti uko-

jiti nemohlo, a podobá se, že kdyby byla smrt nezarazila jeho rozsáhlých záměrův, první by byl vztyčil půlměsíc na kouřících průlomech valův cařihradských.

Tato sláva byla uchována jeho nejstaršímu synu Mahometu II., jenž zdědil moc, udatnost, vlohy a ctižádost svého otce. Paleolog též zemřel, a říše padla do rukou Konstantinu Dragosesovi, despotovi peloponnéskému. Tato dvě jména, Mahomet II. a Konstantin Dragoses, nás přivádějí k poslední periodě těchto dějin, k panství Osmanliův.

Jednoho dne obyvatelé cařihradští četli na sloupě před Chrysokerasem (Zlatým Rohem) tento verš, napsaný jistým velikým umělcem a věštcem vzpomínkou na Ilium :

Venit summa dies et ineluctabile tempus.

Tento umělec, jako Eneáš, nesl svoje penaty a oheň Vestin ; hleděl na moře a na obzor Západu, a stálo kolem něho několik učenníkův, opáсанých v bedrách a opisujících poutnickými holemi neznámá znamení do pobřežního písku. Byl to Cimabué, vnuk velikého malíře florentského; byli mu po boku všichni malíři italští, kteří, jako jeho děd, přišli studovat řecké umění ; naslouchal dělostřelbě Mahometově, který bral útokem úžinu bosporskou směrem k Černému moři.

Mír mezi Mahometem II. a Konstantinem Dragosesem byl přerušen. Cařihrad připravoval se zase na obležení, ale tajemství Kallinichovo již pozbylo významu. Od bitvy u Kreščaku už asi po sto let řecký oheň překonávala děla. Píšeť se r. 1453.

Na zprávu, že nesčetné vojsko Sarracénův se blíží pod velením Mahometa II. ke zdem cařihradským, křesťané z mnoha měst sběhli se k obhajbě; s Peloponnésu přibyli Řekové, ze zálivu tarentského Italové; všichni námořníci, plavící se v archipelagu, Ligurové, Španělové, zvláště Janované a Katalanci propluli Propontidou a postavili se pod prapory Konstantinovy.

Přes tyto posily posádka města byla nečetná; ba dějiny uvádějí číslici tak nízkou, že se to zdá až nepřipustno, neboť v téměř čítání síly Mahometa II. se odhadují na třikrát sto tisíc mužův a přes dvě stě korábův. Nová záminka, bychom věřili, že tomu věru tak bylo, nezabývajíce se podrobnostmi čísel.

Mezi těžkými kusy, jež dal Mahomet přivézt z Dri-nopole, byl jeden ulitý vojenským inženýrem Orbinem, přezděný *Basilika*; jeho jícen měřil v obvodu devět stop, a metal žulové koule tisíciliberní. Sarracéni mnoho spoléhali na toto obrovské dělo.¹

Obléhání se začalo 2. dubna a s počátku mohamedáni neměli žádného zdaru. Jejich proslulá *Basilika*, vyvrhnuvši na hradby několik tisíciliberních koulí, se roztrhla a zabila svého výrobce Orbina. Obléhající byli odraženi

¹ Takové kusy nesmírného kalibru udržely se ve válečných tradicích Turkův. Dosud viděti gigantická děla dardanellská. R. 1807 dvě anglické lodi, *Windsor-Castle* a *Standart*, vzaly útokem pověstnou tu úžinu. Děla, ulitá na způsob *Basiliky*, vypálila, a na palubu *Windsor-Castle* padla žulová koule, těžká devět set liber, jež zabila dvaadvacet mužův a přerazila veliký stěžeň.

při prvním útoku křesťanskými vojiny všech národností, vedenými chrabrým Janovanem Justiniani, a sarracenské lodě narazily u vjezdu do přístavu na tlustý železný řetěz, napjatý pod vodou.

Toho dne bylo dáno světu vzít si jedno z těch památných naučení, na něž on nikdy neslyší. Dva tisíce latinských křesťanů přičinilo se neuvěřitelným úsilím, by pronikli do Cařihradu, a vykonávali veliké služby na valech. Vojínové a obyvatelé, kteří, jsouce křesťany řeckými, přijímali pod obojí způsobou, ihned se znepřátelili s těmito udatnými pomocnými obhájci a přezděli jim výsměšně *azymitův*,¹ což vzbudilo náhle ostré náboženské pŕtky mezi dissidenty. Řekové tvrdili, že přijímání pod obojí způsobou jediné se shoduje s Evangeliem, a uváděli pro to večeri na Zelený čtvrtek, *in supremae nocte coenae a cibis in legalibus*, schvalované i rituálem římským. Latinští křesťané zase uváděli texty z prvních ediktův papežských a rozhodnutí koncilův, a toužíce ostatně dospěti pokojného rozřešení dříve, než Mahomet II. počene útokem, dodávali, což bylo velmi orthodoxní, že oběma přijímáním a oběma ritům, řeckému i latinskému, dostalo se stvrzení ekumenických koncilův, a že oba jsou příjemny Římu, oba dle ducha Církve, společné matky všech.

Zajisté, jsme přesvědčeni, že v jiných dobách spory tohoto rázu jsou daleko důležitější než tolik otázek politických a humanních, přetřásaných lidmi moderními; ale

¹ Od *azyma*, nekvašený chléb; zmínka o přijímání pod jednou způsobou dle obřadu latinského.

zdá se nám, že v obleženém Cařihradě dissidenti si špatně volili chvíli k učenému hádání; byli by je mohli odložit na vhodnější dobu.

Tato pře byla ještě tím na újmu, že obnovila půtky heresiarchův. Zatím co ženy a děti se v kostelích modlily a kněží s patriarchou v čele očekávali na valech nepřítele, bylo viděti četné skupiny na náměstích, na nádvořích před chrámy a ve stupňovitém hledišti cirku. Tam rhétorové a sofisté, nezpůsobilí ke zbrani, ale osvědčení v náboženském hašteření, hájili dávných thesís, stále zavrhaných, stále živoucích. Rozhořčovali se zase proti kultu obrazův a želeli těch krásných dnův panování Lvova, kdy modlářství křesťanův nalézalo spravedlivého stihatele. Odpovídalo se jim po tisíci, že obrazům se neklaníme, neboť rozhodnutí koncilův o této věci jsou bez odvolání a výslovná; že obrazy a sochy svatých mučenníkův a vyznavačův víry jsou uctívány a nikoliv adorovány; že modlitby, s nimiž se k nim obracíme, stoupají přímo k Bohu přimluvou svatých. Rhétori a sofisté znali odedávna tu odpověď, ale hledali nových subtilit a stále citovali ve svůj prospěch dvojsmyslné rozhodnutí koncilu, který zasedal za vlády Lvovy. Od kultu latie přecházelo se ke křtu. Někteří nepřipouštěli této svátosti až ve věku rozumném, jak se dalo v prvních stoletích Církve. Uváděli, jak Konstantin Veliký byl pokřtěn v hodinku smrti, a tvrdili, že křtem nelze přisluhovati leč tomu, kdo chápe. jakého se mu dostává dobrodiní, uměje, třeba-li, o něm rokovati. Odpovídalo se zase, že Církev užívala svého práva, měnic ten starý způsob; že Řím jest

naprostým pánem v církevní kázni ; že dítě, přišedši na svět, bývá přijímáno křtem za dítko Boží a Církyve, a že sliby, činěné ústy kmostrův, ježto se v letech rozumných obnovují, činí úplně zadosť ritu starému i ritu novému, skýtajíce kromě toho dítku dobrodiní křtu, který již na úsvitě života mu otvírá brány nebeské !

Dělostřelba Mahometova hřímala v Galatě a na Chrysokerasu, a disputace hlučely ještě ; nikdy démon polemiky, ten zlý duch lidstva, nezmýlil se s větší zaslepeností ve chvíli.

Za těchto hádání dal Mahomet zasypati hluboký příkop se strany pevné země a posunouti oblehací věže, určené, by se z nich bojovalo s obleženými stejně vysoko s valy a by se z nich přehodily mosty na cimbuří. Se všech stran města běželo se na místo nebezpečí ; ba i hádání byla jednu chvíli přerušena : domorodí i cizí vojínové, Benátčané, Katalanci, Janované, Francouzové, mniši, kněží všichni chvátali odrazit útok mohamedánův. V čele obhájcův bylo viděti papežského legáta, biskupa Isidora, generála Justiniani a císaře Konstantina. Obléhací věže byly převaleny ; nevěřící byl odražen a zároveň s chrámu Svaté Sofie pozdraveny čtyři koráby naložené potravinami a potřebami vojenskými, které přijížděly jako pomoc s nebe od moře marmarského.

Noci následující Mahomed odvážil se věci tak smělé, že se jeví nemožnou, ačkoliv jest potvrzena kronikáři hodnými víry. Přece však uváží-li se nescíslný počet vojínův, jež tento výbojce ssebou vlekl, možno připustiti tento div

smělosti a přičinlivosti. Lodstvo Mahometovo, sestávající z více než dvou set korábův, zastavené u vjezdu do přístavu železným řetězem, bylo přeneseno do rejdy cařihradské po zemi, a při východu slunce rozlehl se na hradbách nesmírný křik úžasu. Generál Justiniani dal ihned připravit lodi paličské, by zničily tyto koráby, ale jakýsi janovský vyzvědač ukázal na to Mahometovi, který paličské lodi zastavil a na ráz ukryl svoje lodstvo. Po té napjal lodní most mezi Galatou a Chrysokerasem a dal postavit děla skorem pod hradby, by vybouraly průlom a by hnal útokem rozhodným.

Císař, vida město sevřeno od moře i se souše, vojskem třikrát sto tisíc mužův, poslal k Mahometovi II. vyslance, by mu nabídli mír. Framses praví, že tato žádost Konstantinova byla v sarracenském táboře dlouho rozvažována, což se zdá málo věrojatným. Mahomet věděl, jak jeho nepřátelé jsou slábi, a byl příliš daleko, by o krok couvl. Odpovědělo se Konstantinovi přípravami na útok obecný.

Dne 29. května 1453, v den na vždy památný v análech lidstva, v den, který, jak se zdá, měl přinést triumf barbarství a který začíná éru veliké civilisace, Mahomet připravil svoje vojsko na hlavní útok modlitbou, postem a očistami.

Těž císař Konstantin shromáždil svoje přední vůdce a promluvil k nim řeč, jejíž obsah měla snad historie zaznamenati a jež prý rozplakala všechny přítomné. Bylo to asi velmi tklivé divadlo. Poslední císař cařihradský, jmenovec slavného zakladatele, ukazoval svým vojínům toto

velebné město, jež snášelo po tisíc let nesmírnou tíhu k smrti pracujícího Říma ; toto město, jež chovalo v sobě osud světa a náboženství Kristova ; jež tolikráte odrazilo příval barbarův a jež v tento poslední den bylo hájeno jen několika tisíci křesťany proti nárazu ozbrojeného Východu. Co asi dojemných věcí našel císař v těchto posledních slovech, v tomto loučení celého k smrti pracujícího světa !

Roznítiv takto zápal svých věrných, Konstantin se odebral k Svaté Sofii, se vším panstvem svého dvora. Všichni přijali Spasitele z ruky Isidorovy. Nebyl již čas, kdy otroci pracující k smrti pozdravovali Césara. Dnes César a jeho věrní pravili Bohu : *Morituri te salutant*.

A vrhli se do cirku, v němž byli křesťané vydáni Mohametovi. Vojínové, kněží, mniši, preláti, císař, všichni přísahali, že se pohrbí pod troskami města. Hádání přestala všude. Ženy se modlily.

Po západu slunce císař sedl na kuň, objel po hradbách a odebral se se statečným Justinianim k bráně svatého Romana. S nocí dostavila se nejhroznější z bitev a noc ilijská stala se historickou událostí. Prolomivše zdi, mohamedáni se valili do města a setkali se v těsných ulicích se zoufalým odporem, s živoucím stavidlem, jež by bývalo, jako už tolikrát, zarazilo příboj sarracenský, kdyby bývalo bylo v lidské moci vykonati tento div, když se nebe rozhodlo začítí nové osudy. Bili se celou noc s zuřivostí, jaké skýtají dějiny málo ukázek. Císař Konstantin vzkřísil v této hrůzné noci všechny divy starobylého heroismu a živil odvalu svých vojinův, stoje jim stále v čele a háje

každého prášku tohoto svatého města, tohoto panství Kristova a velikého Konstantina. Ale příboj sarracenský stoupal stále ; noví a noví nevěřící vyrůstali na mrtvolách ; příšerný řev, vycházející z tří set tisíc hrdel, ohlašoval armádu, jež mohla tisícronásobně doplňovati prořídle řady. Vyšlo slunce, by ozářilo hrstku obhájcův a nepřehledné voje obléhajících. Statečný Justiniani padl zasažen kulí, a jeho smrt sklíčila mysli křesťanův, již tak oslabených bojem dlouhé noci. I císař zmizel ve víru Sarracenův, a jeho hlas, jenž křísil ještě tolik srdcí, již se neozval prostřed strašlivého zápasu, který se rozpoutal u brány svatého Romána. Vtrhla mohamedánská jízda, drtíc ten hlouček obhájcův, kteří zbývali v Cařihradě ; z tohoto chaosu lidí, mrtvol a koní oddělil se nádherný jezdec, jako pekelný archanděl medinský, Mahomet II. Pronikl městem a tryskem vyjel na rampu u Svaté Sofie, by první poděkoval Bohu v křesťanském chrámě. Sarraceni, méně zbožní než on, rozptýlili se po Cařihradu a odsoudili jej k hrůzám, jež bývaly uchovány městům dobytým útokem.

V jedné zátocce chrysokerasské malíř Cimabué, uniknuvší prozřetelnostně vraždění a bitvě, odložil svůj meč, chopil se svých štětcův, a patře naposled na svaté to město, zvolal jako Athéňan : „Tato vlast umění, slávy a náboženství jest dnes vydána v plen barbarům !“ To řek, vstoupil na loď, provázen svými florentskými učenníky, a dorazil na nejbližší břeh Propontidy. Eneáš umění odnášel si do Itálie svoje penaty a svoje přemožené bohy. Prozřetelnost skýtala této osadě příznivý vítr, chránila ji sirt Archipe-

lagu, v úžině Skyilly na bouřlivém pobřeží Trinakrie, a vedouc ji jakoby za ruku na moře tyrrhenské, přistala s ní na hostinném pobřeží, na němž ještě zářil slavný kříž rytířův pisanských.

Tito umělci přinášeli s sebou všechny mohutné schopnosti, všechny poklady obraznosti, všechny zásoby vzpomínek, jež podpírají lidstvo v božských posláních: poznali bolesti; slyšeli úpění shrouťivšího se světa; zůstavili jakýsi první život ve zříceninách Orientu a vstávali z mrtvých s druhé strany moří, na břehu pokojném, majíce víru v to, co hodlali vykonati, poněvadž věděli, že Prozřetelnost, vždy nejvyšší moudrá, zachránivši je zázrakem, uchovávala je k čemusi tajemnému a velikému. Sotva přišli do zahrad toskánských, světelné kolébky umění, našli první Pannu Marii, malovanou dědem Cimabuého pro kostel Santa-Maria-Novella. Vzkřísili starobylé nadšení tohoto lidu, který jednoho dne opustil města, by pozdravil trojveslici, na níž přijížděla socha Kybele, matky bohův. V tento veliký den Santa-Maria-Novella spatřila též řecký chorovod, posvěcený křesťanským processím. Dívky z Empoli, z Porto-d' Era, ze Sanminiato, všechny v bílých šatech a o věnčeny kvítím podruhé vyprovodily s vítěznou slávou Madonu Cimabuého do údolí arnenského; lid se sešel se všech stran, by viděl Madonu namalovanou v Cařihradě; věřící hrnuli se davem, by se podívovali dílu a uctívali obraz; všechny monastýry a zahrady údolí arnenského halily ji v oblaky kadidla a kvítí; tisíce andělských hlasův, jakých země ještě neslyšela, hlaholilo též v tento den ori-

entální melodií, oslavující v zázračné hymně královnu andělův, Pannu nebeskou, *růži mystickou, archu úmluvy, bránu nebeskou.*

A průvod náboženský a umělecký vzrůstal stále po obou březích toskánské řeky; zdálo se, že celá Itálie se shromáždila do Florencie zahájit tuto slavnost země i nebe a brát se za obrazem malířovým do oné zapadlé kaple Rucellaův, v níž svíce, lampy, kadidlo, kvítí jej utopí ve vůních a ve věčném záření. Uplynula čtyři století; Florencie zažila obléhání, bitvy, zápasy občanské, požáry, všechny biče uchované vznešeným městům, cařihradská Madona nikdy nebyla potupena; Velfové i Ghibelinové vrhali se před ní na tváře, a do dneška možno nám ji viděti v její neproměnné aureole, tuto patronku umělcův uniknuvších Mahometovi!

Ghirlandaio a Perugino budou nejslavnější z budoucí plejady a vydají světu Michel-Angela a Rafaela. Vizte, jaká podivná a prozřetelnostní posloupnost v této dynastii, jež vzchází z rozvalin Cařihradu a prohlašuje triumf civilisace na mramorové zvonici vytesávané Giottem, před chrámem Svaté Marie v Kvítí! Pohleďte, jak vše se sřetězuje a víže zázračnými svorkami, by to vyvodilo život ze sarracenského chaosu a omladilo svět ve chvíli, kdy se zdá, že medinský hrobař jej pohřbil! Na zavanutí z údolí arnenského všecka Itálie se dává do díla; patero dómův Brunelleschiho přijímá ve Florencii křest a kříž, ve chvíli, kdy jest vztyčen půlměsíc na chrámě Svaté Sofie. Ondřej del Sarto maluje al fresco život Ježíše Krista! Rafael

píše hlinkou život Pia II. v sakristii sienské. Michel-Angelo si dává otevřít lomy karrarské a savarezské a začíná celý voj soch; Lucca della Robbia a Donatello oživují mramor; národ přichází studovat Bibli a Evangelium na zbytcích zdi na *Campo-Santo*; umělci se rodí na všech stranách, a papežové, dědicové to Antoninův, nemají už dosti zlata, by zaplatili všechny ty divy, jež chystají paletta a dláto na ozdobení a na obohacení světa. Zlato odpustkův bude živiti celý ten svět umělcův; křesťanstvo bude platiti svou slávu. Jenom Ženeva nepochopí. Co na tom! nesmírné dílo víry a umění stane se skutkem, přes tyto obrazoborce, slepce a hlušce; připravuje se cosi většího než dóm florentský, a Svatá Sofie cařihradská bude dvakráte pomštna. Julius II. zbohatl poklady katolické almužny; co učiní s tímto bohatstvím? Zaplatí si slastná pohodlíčka ve ville Aldobrandini a půjde v šlépějích Sardanapalových a Baltazarových, jak tvrdí protivníci odpustkův? Julius II. si nepodrží ani obolu z těchto pokladův: bude hostiti celou tu rodinu umělcův na staveništi Vatikánu. Spěchají tam všichni a v čele jich Michel-Angelo, Bramante, Rafael. Papež jim káže vylámati celou Karraru a Paros, otevřít všechny žíly, kde země chová porfyr a alabastr, neboť jde o to, by se postavil chrám, který sotva dvě století, dva tisíce umělcův, mramorová hora, řeka barev dokončí k největší slávě Boží. A celé davy chápou se díla. Michel-Angelo vyžene kupoli Pantheonu čtyři sta stop do výše; Bernini zasadí les sloupův; Rafael omaluje zdi kolosálními freskami, mosaisté ozdobí svaté před-

chrámí ; bronz Agrippův se mění v oltář Svatého Petra ; obelisk Sesostrisův zpívá slávu Boží ; vznešený hlomoz ochvívá vrchem Vatikánem, smáčeným potem genia. Všichni ti, kteří jsou velicí a kteří pracují na tomto staveništi jako dělníci Boží, získávají si chleba i slávy ; papežové otvírají pokladnu každé hodiny denní a platí práci nesmlouvajíce. Umrou chudšasy pod tiarou, ale všichni umělci se obohatí, všem pokorným dělníkům se dostane výživy ; a věc zázračná ! přijde den, kdy díky těmto neslýchaným štědrostem Vatikán, dvojnásob chráněný slávou uměleckou a slávou Boží, nabude takové úcty a posvátnosti, že žádná lidská revoluce neodváží se naň vztáhnouti svatokrádežné ruky, neodváží se strhnouti s oblak toho Konstantinova kříže, který sám Michel-Angelo vztyčil k nebi. Hle, proč Bůh dopustil, aby bylo dobyto Cařihradu synem Mahometovým. Prozřetelnost drží vezdy ve svých rukou vůdčí vlákno ; vede vždy k tajemným metám tento ubohý svět, který se zmítá slepě a neví nikdy, kam jde.

Dřeložil Otto Albert Tichý.

NIKOLAJ PUNIN

PROBLÉM BYZANTSKÉHO UMĚNÍ

Synové lidští, dokud sláva má v potupě bude?
dlouho-li marnost milovati a lži hledati budete?

Žalm IV. 3.

Ve svých intimních rozhovorech měli jsme snad již důvod mluvit o úpadku evropského malířství! Dotkli jsme se té otázky s ostražitostí, jejížto sílu možno vyjádřit jenom gestem nebo tónem, nejmenujíce jména ni pláten, netrvajíc na svých konečných vývodech, ale proto neméně vytrvale vracejíc se k předmětu, jenž v sobě tají tolik nepochybného kouzla.

Nezřídka, sledujíc instinkt — nebo co jiného mohlo nám býti vodítkem? — odhalili jsme v hlubině svého poznání myšlenky ostřejší a úpornější, ale konec konců méně paradoxní, než by se mohlo zdáti. Povzbuzováni větou v budoucnost, již jsme nalézali kol dokola, vzrušeni tím, co již se uskutečňuje, pronesli jsme slovo, jež by mělo býti, rozumí se, korunou epochy zřejmě se blížící. A posléze, víc než kdy jindy, zachtělo by se pokusiti se o analýsu, rozložiti v prvky onen zjev úpadku; ale odvažujíc se na věc, byli jsme vrženi v oblast složitější a doby vzdálenější: na stěnách kostelů raveneských, v Benátkách, v Palermu, v Ca-

řihradě, ve Fokidě jsme viděli, jaký vliv mají na průběh deseti věků ony ideje neb onen stav duše, které později byly pojaty a tudíž i měněny v ikonografii ruské, a které my chceme viděti ve snahách dnešních.

Pravda, ani zřetel k památkám Byzance, ani analyza a prozírání, možno-li tak nazvat nepochybnou naši víru v budoucí umění, nedaly nám prozatím možnosti důkazu, a ikona — slovo, k němuž jsme se naučili vraceti — ještě víc než sama Byzanc vábí pouze svou přísnou jemností, nezjevujíc s dostatečnou jasností prvků, kterých jsme se nadáli nalézt v jejím soumravném oleji. Tedy tím méně mohli bychom již nyní něco dokazovati. Ale je-li vskutku naše cesta klamna, a hlas, který nás unáší, zdánlivý — co nám do toho? My jsme viděli, a mohu říci, pochopili krásu příliš mučivou, utajenou a vznešenou, aby bylo třeba hledati pro ni oprávnění.

Ale uznávajíce, jak podmínečně jest založena naše analyza, zdržíme se možných vývodů, zůstávajíce v dobách zašlých, a v pohledu na dalmatiku oživíme stíny unavených imperatorův — a brzo snad pozveme je carstvovati.

II

Řím upadal. Křesťanstvo patrně nenašlo v něm dostatek plodorodých duchů. Imperatoři, nastolení od vojsk, hledají opory svým korunám vně jeho zdí; jejich Kanaanem stává se Východ s dávnou hellenistickou kulturou. Vzrušení dotekem křížma a ještě více sudbou své císařské ctižádosti, přenášejí sídlo své do Konstantinopole, činíce ji srd-

cem říše, v úděl hořký a smutný, ale za to odívají ji velikostí svých idejí, pyšností trúnů, zavíjejí ji něžně zlatem a drahým kamením. A jako foenix povstává Byzanc z popela dožívajících pokřtěných kultur, aby pak během dlouhých věků hučela v hippodromě, svářila se na náměstích o božské hypostasi Ježíšově a klaněla se v atriu Sv. Sofie.

Avšak houpačka slávy, vynesší Byzanc na nebývalou výši, a křesťanství, oblékší ji svými moudrými dogmatickými řízami, rozdírají útroby její, a po celou dobu bytí svého Byzanc jeví se nám jako ohromná zapálená rána, pro niž rty hellenismu nejsou dosti něžny a věky pro zacelení dosti dlouhy; zvířená ctižádostí, napojená octem bolu, snem letargie hoří k nám, vydávajíc mátožné a divoké vůně hničících květů.

Rok 326 počítá se za rok zrození Říše Romejův. S menším důvodem mohli bychom přijmouti datum toto pro vytvoření byzantského umění. Není možno říci, kdy vznikl způsob, zvaný byzantinským slohem, a které památky znamenají jeho rozkvět. Po čtyři staletí, IV-VIII, můžeme pozorovati růst idejí, krystalisaci forem, rozvoj slohu — ale ještě v IX. stol. a násl. byzantské umění zraje dále, třebas v Itálii, ztrácejíc některé ze svých původních rysů. Teprve v XIII. a XIV. stol., za nimiž již italská renaissance vznáší nad ním dosti lepý sarkofág, vidno konečné oněmění jeho slohových forem a šablon. Ale i v soumraku oněch úpadkových a chladících věků památky byzantinského umění neztrácejí rysů hellenistického Východu, a sňatek uzavřený mezi uměními Řecka, Alexandrie, Syrie, Palestiny a krajů

maloasijských vlévá dál v tuhnoucí tělo tutéž krev, která vzbudila kdys jeho přísnou, unavenou a povrchně mystickou duši.

Konec konců, malířství katakomb, následovavší s dostatečnou plností antickou tradici a malby domův, obrácených v kostely, jeví se nejtrvanlivějším článkem, pojícím umění byzantského slohu s antikou; ale vedle nich celé potoky — assyrské, egyptské, palestinské — pronikající v monumentální malířství, architektoniku komposic, mající vliv na způsob okrašlování rukopisů a na zvláštnosti obrazového reliefu, mluví k nám s přesvědčivostí nepochybnou o tom, čím bylo živeno „nejumělejší z umění“. Již to, že mládí Byzance protékalo prostřed památníků hellenistického východu, přivážených v Cařihrad péčí bazileův z Alexandrie, Damašku, Gazy, Athén, Olympie, Antiochie, jest dostatečným svědectvím, jakého druhu dojmům byla vystavena mladá a měkká jako vosk duše byzantská.

Známy jsou nám popisy uměleckých pokladů, soch, imperatorských paláců, obrazáren, jimiž kdysi oplýval Cařihrad. Z nich zůstaly poměrně ve velkém počtu toliko rozmetané po museích bezkrevné úlomky. Přece však na náměstí Ačmeidan dosud viděti bronzový sloup ze tří svinutých hadův, ztracených hlav, trofej to vítězství platejského, věnovanou Apollonu, přenesenou do Cařihradu z Delf. Tamtéž odpočívá obelisk s břehů Nilu, mrtvý přízrak, nicotné děcko egyptských říší.

To stačí, abychom mohli hovořiti o vlivech, jakým byli podrobeni byzantští umělci, nemluvě ani o tom, že mnozí

z nich, ponejvíc znamenití, jako třeba stavitelé Svaté Sofie, byli příchozí z Východu, utekší se do hlavního města, které s jejich umem a vkusem sblížilo samé imperatory. Neboť jisto jest, že Cařihrad stal se nádržkou východohellenistických tradic, v níž se koupalo byzantské umění, a ko-lébkou, v níž uspávali potomky mocných kdysi kultur. Ne-divno tedy, že v byzantském slohu možno objeviti stok umění dosti oddálených i dost rozvinutých, aby mohla ve-jíti jako soustavné prvky v novou vzdělanost. Tak Assyrie i Persie odkázaly Byzanci svoje prodloužená neb zkomole-ná torsa, nesouměrnost rukou a nohou, chůzi strnulou a vznešenou, skoro marnivou, kdyby nebylo tolik seriousnessi v jejich širokých a mrtvých hymatiích. Egypt rozepjal své silhuety v dojemné naivnosti křesťanských ideí, a přijav ar-chitektoniku katakomb, vytvořil odlišný styl koptický. Zvrá-cená perspektiva, archaism figur, plochý relief, vše to jest majetkem Východu, jeho techniky, jeho forem i netajené lásky jeho k barvám, modré totiž, blankytné, leckdy fialo-vým a zvláště zlatým, řidčeji stříbrným půdám, dědictví to bohaté a pyšné východní polychromie. Posléze výrobky ze slonové kosti, přečetné diptychy a plastiky, kathedra sv. Maximiliana v Ravenně v neporovnatelné řezbě jeví ná-běhy syroalexandrijské. Rukopisy, bible Rabulova, Ečmi-azinský evangeliář ornamentem i hojností okras, Rossan-ský kodeks svými zlatými a purpurovými půdami, typem tváře Kristovy, výjevy před soudním domem Pilátovým, blí-žícími se formám monumentálního malířství, vše to svědčí o širokých hellenistických vlivech, uplatnivších se na by-

zantském umění, vlivech to, které se zvláštní patrností jeví se v stol. IV.-VIII. t. j. asi v době vytvářejícího se slohu v malířství monumentálním, ačkoli v podstatě možno je pozorovati na celé době trvání byzantského umění.

Ale kromě tohoto dědičného vztahu a rysů antičnosti, byzantské umění nese na sobě sledy místních odstínů. Tak Itálie, jakoby v předtuše své renaissance, vtiskla byzantskému umění stopy svého ducha a zvláštnosti svého pojetí. Palermské mosaiky, mosaiky basiliky sv. Marka v Benátkách, S. Maria in Trastevere, S. Paulo fuori le muri v Římě a posléze pokolení Cosmův vlili v kamenné formy byzantské krev svých blankytných moří, a obnovené umění vzniklo se ještě jednou pod italským nebem, utvářejíc tak zvanou *maniera graeca* v Itálii.

Ale tyto náběhy, tyto geologické vrstvy, které posléze má každé větší umění, mohou nám méně ukázati sílu byzantské krásy. Ne tam, kde Byzanc obléká se v roucha východo-hellenistická, aniž tam, kde mladá a dosti divoká Itálie byzantský styl zastírá problesky svého realismu, nacházíme ono kouzlo, tak vzrušující a kruté; nás vábí formy rozsouvající se i pyšné, ideje, v jejichž ustydou stránku již nikdo nemůže vlíti životnosti. Byzanc jakožto problém barvitosti i jako ustálená synthesa ducha, jako idea rozumem zrozená, přes věky nám stačí.

III

Nádhera — toť slovo, jehož často užíváme ve významu nechutném, celkem nadutém. Smím tvrditi, že v nesčíslných

řadách našich pocitů jest pocit, nerozložitelný již v prvky, vzbouzený toliko předměty jistého řádu, a při tom zalívající naše poznání často silou nemenší než láska? Jakým jmenem bylo by možno označiti ono ostré a nepokojné vytržení, které uchvacuje nás, vrhají nás v melancholický zmatek, v cosi temného a horoucího, v cosi mystického a lačného pokaždé, kdykoliv se ocitáme tváří v tvář nádherě: Zlatu, drahému kamení, purpuru a porfyru, věcem tak se různícím od předmětů vyrobených? Nemusíme-li, nerušíce tím společného toku našich pocitů, odnáseti toto vytržení k řádu úplně zvláštních a jedinečných počitků, které bychom mohli nazvati počitkem nádhery? Ovšem, zhýčkáni jsouce hygienou vybudělé buržoasie, přivykli jsme stápati krásu stěn v chladné laky, podlahy v skořicové, bortící se a šeptavé linoleum, a zdá se, že není pro nás utěšenější podívané nad kruh lampy na zaprášených rosetkách našich bílých „štukových“ stropů — ale i nás všech čas od času se zmocní jiné přání, vzrušující a lačné, vzbuzené spatřením zlatohlavu, amethystův, mramoru, a třebaš spíme a sen náš jest klidný, přece hluché vlnění roste určitěji v nadrech našich, a síly, které nenacházejí průchodu, množí a živí stesk, který se konec koncův nejeví již tak tuze ve formě anemie neb vysílení, jak rádi za to míváme. Posléze my příliš mnoho hledíme na všední život, abychom pojali velkolepost vyhraněného safíru, ale spatřili jsme příliš málo a nemůžeme zapomenouti dědictví, tak ostražitě přijatého třebaš Janem III., a sklánějice se před magií Evropy, vzpomínáme, jak nás mučila magie mnohem vznešenější a plamennější.

Proto – smím se domnívati – hrdi svým barbarstvím a daleci exotických světélkování Paříže, hledáme renaissance byzantské. Nádhera jejího života a velikost jejího umění rozrývají dlouhý a hluboký náš sen.

Byzantinští imperatoři, zabývající se svými samoděržavnými ideami, věděli, jaké kouzlo skrývá se v nádheře jejich palácův a ceremonií, ve slavných výstupech, jež vystrájejí, v divadlech na aréně hyppodromu, jichž se účastňovali, v bohatství kostelů, které zdobili. Barbary, slévající se do Cařihradu, posly i knížata i všecken lid nutili pokloniti se pyšné a mohutné imperatorské moci. Hry, okázalá uvítání, vystrájená za příčinou událostí leckdy nepatrných, příjezdu nějakého posla neb knížete gruzinského či lazovského, vypravovali s velkolepostí, objevující se v slávě své hodnosti a svých rouch, uprostřed vyzlacených palácových pokojů v průvodu družiny šustící hedvábím a třpytící se zlatohlavem. Milostivi, až nelibost vzbuzovalo, štědří, rozdávali koruny, chlamydy zlatem a stříbrem šité, agraфы s drahými kameny, hodnosti a tituly dvorní hierarchie.

Nedivno tedy, že národ, přivyklý tak horečnému a třpytnému životu, vynesl umění tak odlišné co do jarosti svých forem ad mramorů Hellady a nástěnných obrazů v Pompejích. Sama idea mosaiky, vzniklá z „idey“ drahého kamene, působila zase svou výraznou a jarou krásou. Zlaté a stříbrné půdy, hrající purpurovými, smaragdovými a mléčno-bílými perletěmi v soumraku apsid, farusů a oblouků, lesknoucí se dalmatiky a lory, diademy a náramky, obsypané perlami, zlato a purpur, vzrušovaly duši, unavenou běda-

mi revolucí, úžasy moru, náboženským hloubáním, životem. Ve Sv. Sofii, u Apoštolů, v pásech rubínových lamp, hledal národ utišení strastí, nemocí a žalů srdce. V očích Neposkvrněné, ve kterých neodrážela se, jak se zdá, žádná myšlenka pomíjející, viděl svou spásu, a soumravné kmitání jejich tenkých rukou, jichžto nemožná prodlouženost pohřbívá v duši každou myšlenku na její člověčenství, vylévalo neskonale milosrdenství. Vzrušovali se, modlili, povzbuzovali, padali na zem — a budovali památníky, jimž není rovných. Také nešetřili svých zlatých rukou a rozhodili, vtělující ideje imperátorův, svá nejlepší díla do všech krajů své obrovské říše. A hle, po třinácti věcích vydáváme se na smírné pouti, hledající zjevení a nové formy ztracené krásy. Na stěnách kostelů ravenských nalézáme v dokonalou schránku uzavřenou duši tak zjemnělou, tajemnou a složitou, že formy, jež ji utkaly, jeví se odvážnými, a prostředky, jež ji vyjádřily, nečlověckými.

V tichých a mrtvých ulicích, kde vítr jest tak jaksi zvláštní, dřímají, přečkávající svoji slávu, věkovité budovy: mausoleum Gally Placidie, baptisteria, Apolinář Nový, Sv. Vitalis, jenž zachránil své snad až příliš známé mosaiky apsidové. Tu Theodora, nehybná a jemná ve fialové porfyře, třpytící se záhyby a zlatým vyšíváním, pod břemenem stemmy nad hubeným a jemným obličejem, zahrnutá potoky drahého kamení, hledí rozšířenýma, temnýma očima, a jakási melancholie tíží její duši, lačnou, velikou, která vynesla ji z pod můstku hippodromu z objetí Lebediova v imperatorské pokoje v objetí Justinianovo. Tam Justinian,

v nimbu, s těžkou starostí na smrtelně unavené tváři, v nádherné chlamydě na bílém chitonu, přináší uprostřed třpytné družiny duchovenské apokombij církvi. Nevypověditelně velebně kráčejí v Apolinári Novém průvody svatých žen, oplývající purpurem a zlatem nimbův, mučednice, přepásané patricijky, odvrhující své koruny, znaky útrap, k nohám Marie, sedící na velkolepém trůně v purpurovém mafforiu a purpurové loře. A všechna ta těžká nádhera, mučivá tišina, plamen velebnosti, pustoší duši, pokaždé, kdykoliv se na ně zahledíme, vyčerpávající ji na dlouho, tak že žádná památka umělecká již potom nedovede vzbuditi její zdeptané vnímavosti. Tu chtě nechtě, pomyslíš, jaké to prostředí, jaká historie zrodila národ, jenž přijal a pěstoval toto umění po tolik věků? Jeví se dokonalými tito Byzantinci, a posléze uvěříš, že byli obdařeni nepochopitelnou silou. Bohatí byvše mistry, byli neméně bohatí i pojmáním jejich tvorby.

Umění nebylo jen majetkem uzavřených a výlučných kruhův, bylo dostupno všem. Pavel Silentarius napsal báseň, opěvující Sv. Sofii, a kdysi, když nastávala noc a chrám byl osvětlen, napsal pěkný verš: „Třpytná noc, úsměvná jako den, přijala barvy růže.“ Jiný poeta téže doby praví: „Kdo by nebyl ohromen nádherou prestola? Kdo vystihne, jak on jest vytvořen, blýskající nesčetnými barvami, odrážejícími lesk zlata a lesk stříbra, měnící se jak safíry, vrhající kolem rozmanité paprsky svítící drahocenným kamením, perlami a kovy, z nichž jest udělán.“ Posléze národ, rozlícený útrapami, bojem stran, vojny, symbolisuje

Svatou Moudrost, sjednocuje ji s břemenem imperatorské moci, s přísností, velkolepostí i rozvratem dvora, dokazuje dostatečně, s jakou intenzivností on vnímal umění. Aby svoje city a svoje sympathie sjednotili s památkami umění, bylo třeba bystré vnímavosti a živého vysokého vkusu. Přece však Byzanc nezdála by se tak dokonalou, kdyby velikost její byla v méně těžkých a hlubokých rámech.

IV

Duch smrtelně unavený a uondaný nesnese pravdy. Důvody rozumu mají proň cenu, jen pokud jsou kasuisticky rafinované. Ne myšlenka, ale její roucho, ne pravda, ale idea, ne život, ale stav duševní, toť věci, jež mohou vzrušiti duše unavené.

Třeba-li poukazovati na to, jak přejemný, kasuisticky a logicky vypěstěný byl um byzantského národa? Cerkva i jakožto idea i jakožto zřízení vyšla z útrob tohoto umu, který uměl i mystiku převésti v cosi logického, a jakkoli to není divno, realného. Co se nám zdá příliš moudrým nebo příliš nesmyslným, v Byzanci bylo majetkem lidu. Na náměstích, v krámech, na stupních chrámů přeli se tam o trojjedinou Hypostasi, o Neposkvrněné Početí, o přirozenost Ježíšovu. Řezník neprodal masa, aby neprojevil při tom nějakého nového důvodu, který vymyslíl přes noc pro ten neb onen stupeň velikosti svaté Panny. Petr Koželuh svolává sněm, sosnuje heresi, která se končí krveprolitím. Vyznáváje jedinou přirozenost Kristovu, on požaduje, aby v Trisagion vsuta byla slova : 'Ο σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς — ukři-

žovaný za nás. Celé tlupy jasnovídcův a proroků hrnou se v Cařihrad, sejíce v národ přesvědčení o jakémsi chytřím výmyslu, sčítávání cifer, přesvědčení, jež letí ulicemi jako prach, vzbuzujíc poplach neb kvašení. Mozek zdá se vybroušen všemi těmi dogmatickými, logickými a mystickými objevy, usazujícími se v jeho hlubině, schematizovanými a abstraktními formulemi, tak že posléze jevy světa nevnímají se již v jejich realnosti a sám Bůh pokrývá chytře spletenou logikou. Pochopitelno z toho, že i byzantské umění muselo se vylíti ve formy ustálené, abstraktní a suché, jimž dostává se chvění jen proto, že jsou dokonalé, nesmírně oduševnělé i ve své dogmaticčnosti, zachvívající hlubinou poznání rozkládajícího se ducha. Typy Krista, apoštolů, Marie, přísná, architektonicky sestrojená krajina, nimby a řasy rouch se tu vytvářejí, dík zcela zvláštnímu pojmání byzantského umělce, konec konců příliš dobře vystihujícího marnost světa, aby jej zobrazil ve vší jeho realné plnosti. Hledě na tuhnoucí a němé postavy, těžké maforie a chlamydy, nimby okreslené a ploché, pochopíš, do jakého zoufalství v radostech života, do jakého poznání nicoty a nudy bytí musela přijíti lidská duše, aby se již nikdy nevrátila k životu, tolik klamnému a nedokonalému oproti věčnosti neb ideji, kterou, třebaš jedinou, dáno poznati přebroušenému a unavenému lidskému rozumu. Netěší ani květy, dávno utržené a do věků vržené, vždy jedny a tytéž na všech mosaikách : vyschlé a rozplesklé na zelené půdě země, pojaté toliko jako dekorativní skvrny, neuchovaly ani chvění nebes ani planou-

cího opýlení sluncem. Srdce nezahřeje se jimi, jen chladne, a těžko vystupuje k Bohu, jedinému přístavu, útočišti a loži, na něž se zachce padnouti a věčně prositi o spasení. A vysoké, rozpjaté palmy, vrcholky schematizovaných dřev, rovná půda, zaměňující něžné odstínění nebe — jaká přísná ruka vrhla je sem, aby svědčily před námi o věčném zoufalství a hlubokých soumracích ducha! Pod tímto ledovým dechem neukazuje se ani jediná radost dosti světlá. Život jest v hříchu zrozený a očistí se hořkostí smrti.

Přece však, povznášejíc zjev světa k oněm zkamenělým formám, byzantské umění nadzdvihlo utajený, jakoby druhý příkrov bytí. Skoro vše pomíjející, časné a náhodné odvrhlo s jakýmsi pohrdáním a zachránilo toliko typy, řady ideí, mající nerealnou, jinou pravdu, které tudíž dotýkají se nás temně a mučivě, jak příliš hluboké prohlédnutí, jak atomy světa, stavší se hmatatelnými silou jakési povýšené vnímavosti. Nevidíme záře, osvěcující hlavu Kristovu neb imperatorovu, ruky žehnající, očí, z nichž by odrážel se život. Jen nimby zlaté a ploché, schemata ruk, opakující se s těžkou jednotvárností, temné a rozšířené zřítelnice, v nichž únava oslabena lhostejností bez hranic neb šíleností příliš soustředěného patření — a nemluvě již o částech nahrazujících celky (kolonny místo budov) — samy figury, ulité a upokožené jakoby dechem smrti, krajiny a budovy zdají se nám pojímány ne lidským zřením, ale vzatými ze světa, ve kterém není místa našim tělům. Jsou to somnambuli, ale příliš realní, stíny příliš hmotné, jsou to smutky a žal duše, dostatečně poznané, abychom mohli

o nich ještě pochybovati. Ideje unaveného, dogmatikou živeného mozku, poznáváme jich hluchý a vznešený průvod, jich mlčení, těžkou nádheru jich rouch ...

Třeba-li ještě mluvit o tom, s jak dokonalou znalostí dekorativních způsobů představeny jsou na stěnách byzantských chrámů? Propleteny ornamentem, často prostě vrženy na půdu, v okruzích, v jednotvárných architektonických plochách, znamenají vysoký rozvoj slohu dekorativního. Jakožto celek, podmíněčně velmi krásný, jako části, rozčítané na známou illusi, byzantské mosaiky udivují nás, nehledě na zvrácenou perspektivu, znalostí jiného druhu. Nikdo neuměl s tak dokonalým taktem slíti malbu s chrámem a chrám s malbou, jak Byzantinci. A možná že ještě dlouho se u nich budeme učit, jak se dá i tvář obrátiti v dekorativní skvrnu a zařaditi mezi předměty, které mají toliko usebrati duši k rozjímavé modlitbě, očišťující ji od prachu marnosti, aby usebrána tím víc do hlubiny zaplála před očima Hospodina, přísného a unaveného svým nestihlým slitováním.

A nyní opadává kouzlo kruté byzantinské krásy, nudným a nicotným zdá se život. Nebe nezazáří, neukonejší teskníc po zjevení a únavy, která zabaluje duši, ustydlou v křečích před těmito hustými a prohloubenými půdami, a prsty dlouho a pozvolna roztrhávají pavučinu, zakrývající svět, pozvolna osvobozuje se vědomí, aby znova mohlo vnímati světlo i formy života, pro něž ironie jest toliko lepším smyslem; stává se zřejmým, že dlouhý a mučivý pokus byl ztracen, smeten ocasy koní příšlých barbarů.

A hle — zvláštní zjev — naturalistické umění vrací nás minulosti, po pěti věcích hledání, vede k pramenům, na jejichžto březích ustydlo, libujíc si ustavičně v svém odrazu. Naturalismus stává se nám periodou umění již minuvšího a periodou úpadku, ale v jeho agonii, v tom posledním těžkém vzmachu oškubaných křídel jsme slyšeli ševel, zvláštní a jistě předsmrtný šepot tuhoucích rtů — styl, a při tom slábnoucí a kalný zrak spočinul na čáře obzoru, za níž vstávalo slunce.

Z ruského přeložil *František Odvalil*.

B. Reynek :

Svatá Eulalie.

FRANCIS VIELÉ - GRIFFIN:

SVATÁ EULALIE

*By na rtu růže motýla
Má ruka lapila,
Jsouc příliš těžka, strachy, že jej poraní, se chvěje;
Taktéž mně je,
— Tolik jemna, křehka jest, že dech ji drtí —
Sen její bojím se, že rozbiji, jej temně tuše,
Až letu tichého se dotknu této dětské duše,
Jež zachvívá se na zápraží smrti.*

*Danny,
Natrhejte zlatých šafránů si do náručí,
Fialky nechť po cestách jsou rozsypány.*

*V sny jaké zkolébáš ji sladké, krásný anděle,
Jenž schýlen rukou sametnou ji hladíš po čele?
Máť s dlouhým políbením odnesla ji do ložnice,*

Jest sama, zhasly svíce ;

Spí, jest tma. *

Svíť dlouhých jejích rozpletených kadeří

Ji aureolou ozařuje ze zlaťá,

Sníc usmívá se, hračku přitisknutu na tváři,

Spí, sníc se usmívá.

Ach ! čeho chceš jí, Smrti veliká ?

Neb ejhle, pláče, běda !

Rty jí vzlyky drou se, mdlobná slova šedá :

Sní o dětech, jež chtějí zavraždití, ode včera

— Děť otec včera tak, buď' otci víra —

Hračku svoji svírá . . .

Plameny jiskřily z dna večera,

— Ona vše viděla !

Jak červená již černé město hořící ;

Těličko třáslo se jí zimnicí,

Hle, oheň plameny jí líže rty !

I prsty láme zoufalstvím a drobné vzpíná ruce

A modlí se a vykřikuje prudce,

Že cítí až — ó slastí neznávaných v muce —

Milost, útěchu a sladkost v srdce ořechu,

*Jíž mučenníků písňě z ohně vzlétají, jak ptáci
na střechu.*

*I vymrštila se a kradma, hbita jako láje,
Tají dech a tápe, hledá,
Prchá bleďa,
Bosa po silnici Ráje.*

*Fialek si natrhejte v háji, panny,
Šafránu též v pláni.*

*U milníku prostřed skal
Když ohlédla se, strach ji jal :
Mrouc, luna klesá na lada,
Mdlá luna krvavá, jež zapadá :
Té chvíle, patříc do předu,
Zří, cesta že jest barvy popelu . . .
„Což na tom!“ neohrožena si dí,
Milost Boží svítí v ní,
Jde půlnocí v kraj tmavý.*

*Černých natrhejte fialek si, dívčiny,
Zlatých šafránů též barvy slávy.*

*Ejhle, kterak nyní vůkol ní se jasní,
Andělé k ní snášejí se vyzdobení, krásní
— Čekali již na ni podle bažin v lese —
Jdou a každý nese
Duši na dlani,
Jež v drobném jase
Dlí, se naklání
A vstává zase :
Jako by si děti hrály
Podle bažin všech až v dáli,
Pod říjnovým nebem, chladným jako skály —
Před ni předstoupili
Nebes andělové bílí.*

*Vetkněte si v šatů řasy
Šafrány, jež medové jsou krásy.*

*Potom, všecka radostna,
Tak jako duben zpívala ;
Neb laskání se z hlasu zbožného jí líjí
Taková, že pojmenovali ji Eulalií
Sladkého to žvatlotu jest světice,
Slov pěkných velice.*

*Natrhejte fialek, ó dívčice,
Natrhejte tisíce jich, tisíce.*

*V zjevení ji smavy obklíčily, uslyševše její zpěv
Všecky křehké dušičky, jichž prolita jest krev :
Na Západ se táhne lehká družina,
A na Východě v mraky až se rozpíná,
– Zenit studený jest bez závoje,
Do hvězd vplétají se dovádivé roje –
Usměvavé stíny, veselosti přízraky,
Kol obklopujete ji jasností !
Slyším žvatlot nesčetný, jak ptactva v ráji,
S písněmi a se smíchem se v nekonečnu spájí
Hlásek Dítka Božího, jež pláče v stáji.*

Natrhejte modrých nocí fialek.

*Pak úsvit rozpial po nebesích sirých do daleka
Svůj rubáš barvy řek
A zora přišla, již krev růží z hrdla stéká.
Osaměla,
Dále kráčí, směla*

Fialek si oviňte kol čela.

*Ejhle : jí se chopili,
Nožky její zkrváčené postavili na špalek ;
Dáblem opilý
Jí šaty strhal kterýs pacholek,
Ale oděly ji zlatem její hbité vlasy,
Bledu zdobí ji tak na smrt, u veliké skládají
se řasy ;*

*A ejhle,
Zřeli hnedle,
Kterak plamen, jako květu koruna
Nadpřirozená
Kolem tílka roste, rozkvétá,
A dlouhých přimyká se zlatých vlasů do světla,
Jak réva živoucí a divá v stráni
Listy nachovými, širými se fískne na ni !
Jako pleny ukrývají její nahotu
A nad hlavu jí vzrůstají — hle, Duše její na hrotu,
Kmitem vylétnuvší Holubice !.
Potom vše jen bylo smutkem, popelem a podleh-
nutím, ničím více.*

Šafrány marné pozdeptejte mezi drvy.

*Zima přiběhla, sníh sijíc prvý
Na město, jež ztřísněno jest krví.
Této básně prach též obalí
Svým čistým rubášem, jenž svítě oslepuje.*

*Sijte bílé fialky si do větru, jenž duje,
Bledé šafrány.*

*Nuže, ti, již viděli to, mrtvi jsou již mnohé století,
A lidé vypravují ještě,
Na popravy místě, vždy, když duben doletí,
Když v zemi bijí zlata slunečního deště,
Šafrány a fialkami že jsou louky posypány,
Červenými šafrány a nachovými fialkami,
Ó panny!
Šafrány a fialky tam pokrývají zemi
Mezi velikými cypřišemi.*

Dřeložil Bohuslav Reynek.

POČÁTKOVÉ ŽURNÁLU — OSTROV DIURNÁLŮV

Mezi nejnovějšími objevy, které se staly při vykopávkách, jež přivádějí na světlo první základy římského Fora, nejzajímavější jest asi objev bas-reliefu, který až dosud zůstal tajemným a nerozluštitelným, ale jehož význam dobře se vyrovná svou důležitostí i Černému Kameni (*Lapis Niger*), který mezi zpravodaji našich předních denníkův vzbouřil tolik polemik. Bas-relief zobrazuje dvě sdružené polokoule v kulatě vypouklé práci, které olizuje, smím-li se tak vyjádřiti, jakási závitina — říci, že jazyk? — ano, velmi se to zdá jazykem nebo jazýčkem, poněkud vyplázlým, který jako by ukluzoval z úst klečící osobnosti. Pod kulatě vypouklou prací lze ještě zřetelně luštití písmena P. V. B. (ostatní pohřichu odprýskalo; ale důmyslný novinář z *Popolo Romano* navrhl restituci L. I. C. V. M.). Pod klečící postavou snadno se čte slovo D. I. V. R. N. A. L. I. S.

Tento objev se stal v jihovýchodním úhlu Fora, neda-
leko *Regie*, paláce Pontifika Maxima, zcela blízko domu
Vestálek, *Atria Vestae*, při jehož spatření se probouzí u

Loyzon-Bridet: Mravy Diurnálův.

každého žurnalisty tak čarovné vzpomínky na ženy, a kousek před *Lacus Juturnae*. Byl ihned označen poslední hodině římských novin; a po předchozím zkoumání pravosti, svěřeném komisi interviewistův, zkušených a vycvičených ve vyšetřování padělatelův, bas-relief byl odevzdán technikům (archeologům, epigrafistům a *tutti quanti*). Ale byl to žurnalista z *Popolo* (jak jsem pravil), jenž měl nejdříve intuici, díky již možno navrhnouti dohad věrojatný a jistou neobyčejnou shodou nejvýše zajímavíci historii žurnalismu.

Dle všeho text ten sestával ze dvou slov (neb sloveso zůstalo zamčeno jako ve falešném nápise tiary Saitapharnesovy, tak vítězně rozebraném jistým zpravodajem *Tempus* proti mrzoutské Akademii pro studium klassických jazykův¹ a rozličným epigrafistům a numismatikům, kterým se z toho dělaly mžitky před očima.

Dlužno tedy čísti: PVB [LICUM] DIVRNALIS a domyslíti si ADORAT nebo VENERATUR, nebo prostě ORAT: přece však kterýsi mladý referent, jsa smělejší než ostatní a upozorňuje na vztah, který snad jest mezi tou závitinou, jež ukluzuje z úst klečící osobnosti a jež vlastně olizuje obě sdružené polokoule, napovídá: LINGIT. Byl by to tu nápis jedinečný, jakési *ἄπαξ*, nejmohutněji zajímavé.

Bylo by tedy třeba čísti definitivně:

PVB[LICUM] DIVRNALIS [VENERATVR nebo LINGIT] nebo pro překlad:

DIVRNALIS adoruje (nebo líže) PVBLICVM.

¹ Viz *Kolem tiary: Le Temps, passim*, březen 1903.

Dohad ORAT nijak se nezdá správným: slovo *orare* v tomto významu by se objevilo jen v době nejhlubšího úpadku. Jest jisto, že Tacit užívá výrazu *adorare vulgus* proti *odi vulgus* Horácovu; ale v tom právě, zdá se, jest důvod, který svědčí proti stránníkům dohadu *adorare*. Tacit jako Horác míní zřejmě jakýsi zcela morální cit lásky nebo nenávisti, v kterém není nic hmotného. Zbývá odvážný návrh čísti LINGIT nebo přijmouti VENERATUR. První návrh se hájí sám sebou: ale bylo třeba vysvětlovati tu činnost? Hle záhada, jež se předkládá: a diskuse, již ihned začnu, vyloží jasněji smysl námitky. Přiznávám se, že se řadím mezi přívržence VENERATUR a překládám:

DIVRNALIS uctívá PVBLICVM.

Co to jest vlastně *Diurnalis*? Toť myslím první otázkou, jež se nezbytně předloží a na jejímž rozřešení závisí přísný smysl nápisu. Místo, kde byl nalezen náš basrelief, skýtá nám světla, z které jest asi doby. Tento památník jistě není starší než „hrob Romulův“. Mimo to zobrazuje zřejmě náboženský obřad, vykonávaný osobností, jejíž jméno se končí příponou —*alis*. Jak si nevzpomenouti na *fratres Arvales*, na ten sbor dvanácti bratří Arvalských, jichž zřízení připisuje tradice Romulovi, na památku dvanácti synův jeho kojné Akky Larencie? Kromě archaického textu písně máme důležité kanonické fragmenty tohoto sboru kněží, který trval ještě ve IV. století našeho letopočtu (sr. Henzen: *Acta fratrum arvalium* — fragmenty se datují od r. 38 až do r. 250 po Kr.). Všimně-

me si, že tyto obřady zachovaly se až do doby pozdní: bude se nám k tomu vrátiti.

Co oprávněnějšího při tomto srovnávání než vysloviti domněnku o nějakém sboru *Fratres Diurnales*, okněžích kultu jinak vážného, jinak důležitého než marná pověra *folkloru*, jejichž ochránci byli *Fratres Diurnales*?

Pomník s Fora zřejmě zobrazuje některého z *Fratres Diurnales*, jak vykonává nějaký svůj náboženský obřad.

Jaký pak byl asi zvláštní kult vzdávaný od *Fratres diurnales*? Zdá se slušno, než přistoupíme k této otázce, vyšetřiti pozorně slovo *diurnalis*, jež možná jeví s kultem *Diurnalův* též vztah jako *arvalis* s *arva*.

Pan Gaston Boissier v učené studii, v níž nám vložil svoje závěrky o dílku p. Hübnerově: *De senatus populi romani actis* (Lipsko, 1860), praví výslovně: „Slovo *žurnál* vzniklo z adjektiva *diurnalis*, jež zase pochází od *diurnus*. (*Římský žurnál*, str. 269.) Z čehož si bere právo překládati *Acta diurna populi romani* názvem *Římský žurnál*“.

Tož byli-li *Fratres Diurnales*, nemohli to býti leč kněží, na něž byly vloženy kněžské povinnosti vztahující se na *Acta diurna*.

Hle však, kde náš objev nabývá velmi vzrušující zájímavosti historické. Až dosud se myslelo dle Suetonia, že uveřejňovati *Acta diurna* bylo ustanoveno Césarem roku od založení Říma 695 (59 před Kr.), kdy byl jmenován konsulem. „Jedním z prvních jeho činův, píše Suetonius, byl příkaz, aby protokoly shromáždění senátových i

shromáždění lidu byly pořádány a uveřejňovány : *instituit ut tam senatus quam populi diurna confierent et publicarentur*“. Jediný známý úkaz dřívější tohoto oboru jest zvyk, vykládaný panem Boissierem těmito slovy :

„Na zeď *Regie*, v níž přebýval veliký pontifex, vyvěšovala se každý rok deska, pečlivě obílená, již nazývali *album* ; v čele se nadpisovalo jméno konsulův a úřadův ; potom, kdykoliv se něco náhle událo v Římě nebo v provinciích, několika slovy se to zapisovalo. Tím obeznámovali se občané se stavem věcí.“

Stéla, již jsme studovali a jež byla nalezena právě v okolí *Regie* pontifika maxima, dopouští závěrek, že dle pravdy není žádných vztahův mezi *albem* pontifikovým a uveřejňováním *diurn*. Ježto žil poblíž *Regie* sbor *Fratres Diurnales*, jest zřejmo, že tito duchovní se věnovali spisování *diurn*, a *album* pontifikovo bylo bez pochyby jen jakýmsi přehledem *diurn*, jež se vyvěšovala denně na bránu *Regie*, byl-li, jak vše k tomu vede, pontifex maximus nejvyšším ředitelem kultu vzdávaného *Diurnály*. César tedy jenom „laicisoval“ obyčej stavší se užitečným, ale jehož původ jest přísně náboženský, jak později uvidíme. Tohle jest velmi uspokojující vysvětlení pro všechny ty, kdo umějí sledovati v dějinách vývoj náboženských zvykův. V Homérovi vidíme, že ušlechtilé části obětí byly ještě zasvěcovány bohům : kněží a hrdinové měli podíl jen na kusech horší jakosti ; později zvyk jísti maso, původně čistě náboženský, stal se obecným ; španělští dobyvatelé zastali v Mexiku tabák ve chvíli, kdy již již pozbýval svého vlast-

ního užívání jako *kadidlo* a sloužil lidové rozkoši ; dokázalo se nedávno, že zavedení zvířat, užitečných semen, obilí, zeleniny do hospodářství jest jenom praktickým výsledkem zvykův náboženských ; není-liž přirozeno, při nových dokladech, jež nám přináší stéla Diurnálův, viděti v žurnále prospěchářské vyvlastnění náboženského obřadu, po jehož pravém významu nám zbývá pátrati ?

Zdálo by se, že v té příčině nejprostší methodou by jistě bylo zabývati se druhou částí textu na stéle : PVBLICVM. Ale dříve jest nevyhnutelno srovnati se stélou Diurnálův vypravování z doby císaře Trajana, které až posud se zdálo pouhou smyšlenkou : myslelo se, že jeho látka jest vzata z díla podobného *Pravé historii* Luciána Samosatského, které se nám snad ztratilo a které snad lživvypravovatel „zlatinisoval“, jako učinil Apuleus s *Oslem*.

V opak toho objev obřadného pomníku Diurnálův dává hodnotu převzácné pravosti fragmentu citovanému T. Anasem Veneratorem v jeho *Loci Communes*. Ubohý ten Anas neslynu až dosud spolehlivostí svých zpráv historických ; někteří dokonce tvrdí, že jeho *cognomen* Venerator bylo mu snad připojeno jako Petroniovi Arbiter (doplň si *Elegantiarum*) pro úctu, s jakou uvádí všechny pouliční anekdoty. Přece však opravdu třeba připustiti, že T. Anas Venerator vypravování, jež následuje, čerpal z *Diarium Itineris* (denníku cesty) od Q. Publia Publikoly.

O Q. Publiu Publikolovi nevíme nic, i datum jeho knihy vysvítá jenom z toho, že cituje právě ten text Tacitův (*adorare vulgus*), o němž byla řeč výše. Nejmenuje Tacita : ale

ve způsobu, jak o něm mluví, velmi se zdá, že historik ten ještě byl na živu. Až dosud nijak ovšem nebylo možno ručiti za svědectví Publikolovo pro velmi podezřelý text uvedený Anasem Veneratorem.

Zde jest tedy vypravování Q. Publia Publikoly [*excerpta ex quinto itineris*, praví Anas — to jest, že cesta Publikolova před citovaným textem obsahovala nejméně čtyři knihy].

OSTROV DIURNÁLŮV

Moře kimerické (?) se prostírá od Bretańska až k Thule (?); bouře jsou tam častý a mlhy velmi husty. Byli jsme tam zahrnání protivnými větry až k ostrovu Diurnálův, který prý býval obýván (?) Césarem¹, což se mi věru zdá pramálo podobno víře. Tento ostrov odvozuje svoje jméno od jistého rodu lidí, kteří tam, zdá se, vládnou a takto se nazývají. Ti živí v chrámě přemnoho divných zvířat, podobných pštrosům až na jejich velikost, jež jest neobyčejna. Jsou to obrovští ptáci, na něž stačí pohlédnouti, by nás pojala hrůza: ale jsou zasvěceni svému bohu, jehož jména jsem se nemohl dověděti. Mají černý zobák, který se široce otvírá, a křídla, jež se rozestírají tak jako plachty největších korábův; jejich řev jest děsný a rozléhá se jím celý ostrov. Jejich kněží se dokonce domýšlejí, že hlas těchto ptákův slyšeti po celé známé zemi. Žravosti těchto zvířat nelze popsatí. Přece však jejich strážcové jsou, co se toho týče, o-

¹ Quam ferunt ipsum Caesarem coluisse.

patrni : poněvadž, kdyby jich nedrželi v posvátných mezích, sežrali by až i obyvatele a zejména vzácné látky, v nichž si neuvěřitelně libují. V jistých dobách někteří z nejbohatších obyvatel vidí se dohnáni, nechtějí-li, aby jim byly zpustošeny statky, přinášeti jim měchy zlata, jež oni chvatně pohlcují¹ ; obyčejně však jejich potravou bývá hluk, který vyzouvají před nimi jejich strážcové troubami a bubny, kterého se nemohou nahlátati ; a do jejich žlabu sype se spousta čerstvě vytrhaných husích per. Pijí plynný inkoust² ; a ku podivu jejich moč se podobá blátivému a mastnému inkoustu. Jejich způsoby se blíží způsobům pávím : roztahují chvost a kvokají uspokojením ; ale někdy se rádi maží neřády jako kanárci. Bývá potom velmi obtížno navyknouti je zase čistotě.

Celičký ostrov je vystlán jejich trusem, který je drobný a bílý jako lístky papyrusu nebo hlazeného pergamenu a skvrnitý znaménky, podobnými znaménkům našeho písma. A právě v trusu těchto ptákův tkví jejich posvátná moc. Obyvatelé ostrova se domýšlejí, že tento trus jsou božské věštby, a naučili se je plynně vykládati, jako listy Sibilliny. Někteří je sbírají a prodávají. Jejich cena nesmí býti příliš vysoká, pro hojnost trusu, jakou ptáci ti vydávají. Dlužno ostatně poznamenati, že lístek trusový jest pravdiv jenom na čtyřadvacet, dvanáct nebo deset hodin, dle svého tvaru. Jakmile slunce zapadne, trus toho dne se vymetá ; a trus noční pozbývá své hodnoty k polednímu. Myslí se, že moč

¹ Zde cituje Publikola „Auri sacra fames“.

² Atramentum.

těchto ptákův působí na lístcích jejich trusu ta znaménka, jež na nich jest viděti ; z toho se dohaduji, že tyto bílé lístky jsou produktem zažívání (*coctionis*) těch bílých per a toho hluku : ale moč je třísni inkoustem a tento výkon se děje ve stoce. Nemohl jsem proniknouti přesně účinku vzácných látek, dají-li se jim. Obyvatelé tvrdí, že když se ptáci živili nějakou dobu měchy zlata, znaménka na trusu už nebývají táž a že věštby stávají se tehdy velmi příznivými. Naopak zase, když tiž ptáci byli dlouho živeni hlukem, pery a inkoustem, věštby na trusu bývají rázu záhubného a ohlašují válku, mor a konec světa. Všechn tento nahromaděný trus, než jest vyvržen střevem, nazývá se *kopie* (*copia*) ; potom, dokud jest čerstvý, jsou to věštby, a obyvatelé je vykládají jako takové. Jistí se, že tato zvířata mají jenom střeva a části stydké, ale nemají mozku. Nemohl jsem se o tom ujistiti, ačkoliv jich několik pošlo za mého pobytu na ostrově, poněvadž jejich smrt bývá Diurnály pečlivě tajena. Ostrov jest všecek zahnojen starým trusem všech těchto posvátných ptákův. Zkusilo se nějak jej zužitkovati : nikdo až dosud neměl zdaru. Děti berou si jej místo houby, by se osušily, když si ulehčily břišku : ale zdá se, že z toho mívají krváčení.

Barva zlata, pohled na válečníky a na zbraně, nahé ženy přivádějí tyto ptáky v delirium. Co se toho týče, Diurnálové kořistí z žen a strojí ptákům jistá divadla a pantomimy ; nahé ženy v divadlech a v hampejzích dovolují prý jim bez přílišné hrůzy, by se k nim přiblížili ; a tehdy věštby bývají dobré [vzhledem k těmto ženám ?]¹. Někdy též káží

¹ Místo temné.

před nimi defilovati válečníkům, a často dává se chochol některého reka některému z těchto ptákův, a on se jím zdobí; a tehdy bývají věštby velmi dobré. Jest velmi nebezpečno ukázati jim barvu zlata: přece však se tím někdy spokojují, a tehdy věštby bývají nesmírně dobré; ale jakmile zpozorují, že byli podvedeni, jejich trus se stává hrozným a záhubným. Tehdy bývá potřebí, by se co nejspěšněji označilo několik bohatcův, kteří by vhodili do chrámového koryta jistý počet měchův zlata. Třeba poznamenati, že obyvatelé při ošálení ptákův, a to důvěřujíce v trus, jež ptáci vydávají, nosí svoje zlato do účtáren bohatcův: tak že není žádné potíže označiti tyto bohatce, jakmile ptáci poznali, že byli ošálení.

Jest povinnost bdíti nad nimi velmi pozorně, předně pro jejich strašnou žravost, jak jsme pověděli, potom pro jejich sveřepost, jež není menší; posléze proto, by se jim zabránilo uniknouti: neboť jejich nepřítomnost, dle víry obyvatel, vzdálila by všecku přízeň božství a byla by signálem ke zkáze té končiny, jak pro hněv Boží, tak pro hroznou nudu, již by zhynuli všichni lidé, jsouce zbaveni tohoto trusu, v němž nalézají svoji slast. Takto jedním z trestův, jež se ukládají v žalářích tohoto kraje, jest zapověděti těmto zajatcům, by nesbírali neřádu ptákův a by nevykládali věšteg na nich; a spatřil jsem tyto nešťastníky, jak mne snažně prosili svými mřížemi, bych jim poda! starých kousků trusu, jež vystylají všecku půdu: tak bezuzdná láska k věšteg jim přirostla na srdce! A tvrdí se, že jistí z těchto ptákův, rozestrou-li křídla na plno, mohou přeletěti Oceán; ostatně, jak

jsem pověděl, kněží jsou přesvědčeni, že jejich křik slyšeti až k antipodům, přes prameny Nilu : a koluje též jedna pověra, zakořeněná v lidu, že pouhá ozvěna tohoto křiku může naploditi podobných ptákův v jiném díle našeho světa. Ale jest to zřejmě bajka : tím spíše, že až dosud žádný cestovatel se jinde neseťkal s těmito zvířaty. Ukázkou jejich sveřeposti uvedu, jak v noci, když jsme přibyli do města Diurnálův, jakási svlečená žena vrazila do naší hospody, volajíc o pomoc : byla stíhána obrovským ptákem, který ji kloval za pasem (kde nosila peníze) a usiloval ji přikrýti¹ ; a ježto se umíněně zahrazovala rukama, na způsob cudné Venuše, pták se obrátil a vyvrhl neuvěřitelnou spoustu výkalův, jež ji pomazaly od hlavy až na paty. Potom prchl a zůstavil ji všecku v slzách : poznalaf prý jasně svoje vlastní jméno na každém tom neřadě, kdež bylo provázeno nejhroznějšími předpovědmi. Zvěděli jsme potom, že to byla herečka (neboť u Diurnálův ženy hrají na divadle), že však pojala za chotě jednoho obyčejného poddaného Diurnálův : což se zdá božstvu toho místa urážkou neodpustitelnou, ježto ženy z divadel, ženské mimy a nevěstky z hampejzův vymínují sobě a svým služebníkům; někdy dožaduje se ten bůh i matron. Hanebná končina, kde ženy nemohou bezpečně zůstávati ve svých domech a přísti len!² Možno uvěřiti, že opravdu veliký César bydlel na tomto místě ?

Pozoruje ptáka, jak zasypal výměty onu herečku, pravil

¹ Fr. *couvrir* = přikrýti ; *couvrir une jument* = skočiti na kobylu.

² Neque domi manere neque lanam facere, ut vix crediderim imperatorem unicum tali loco degisse.

jsem našemu vůdci (jenž byl synem bývalého Diurnála), že jest hloupá, tolik bědujíc a bojíc se ho, když věštby pozbývají nazítří pravdivosti. On však mne poučil, že když ptáci, mstíce se, chrlí takto svůj neřád, jména, jež na něm jsou napsána, vystelou zemi tak hojně, že ostatní ptáci všude na nich poznávají totéž znaménko. To mívá v zápětí (právě tak jako když se těhotná žena ulekne spatřivši náhle prase, její dítě se rodí s vepřím obličejem¹), že po mnoho dní všichni ptáci ostrova vyměšují trus s týmž znaménkem. Jedinou pomocí proti záchvatu divé krutosti těchto zvířat jest dáti jim shltnutí měch zlata: tím se dosáhne, že vyvrhují trus bílý nebo dokonce se znaménky opačnými. Diurnálové bez zjevného důvodu říkají při tom, „že pták *naučil zpívat svou oběť*“. Ale bylo by třeba nového Varrona, by se vysvětlilo, proč se tak říká: já toho nevím, a ti, kterých jsem se ptal, také neviděli.

Všichni tito ptáci se navzájem nenávidí a jejich žárlivost se vyjadřuje takto: každý usiluje vyměšovati více trusu než všichni ostatní; za tím účelem, když nemohou dostati zlata způsobu, jež jsem uvedl, obracejí se na Diurnály s zobáky do kořán (*inhiantes*), snažně jich prosíce, by je nacpali hlukem. Tehdy je krmí troubením a bubnováním: ale věštby, jež z toho vycházejí, dle výpovědí znalcův, jsou velmi chabé. Někdy tito ptáci zasypají druh druhu výměty: ale velmi zřídka se jim podaří „naučit se zpívat“, neb žádný z nich nemá síly uchovati si zásobu zlata, již si opatřují a již vždycky ihned pohlcují. Přece však jistí Diurnálové, všimnuvše si, že

¹ Porcinum os.

je příroda obdařila voletem, naučili se podrážditi je, by vydávi, když se přecpali. Tehdy se říká, že je přinutí „obrátit hrdlo“ ; a přes úctu, jakou udržují těmto ptákům, někdy bývají dohnáni uvězniti je, když byli příliš žraví, a přinutiti je vydáviti. Ale stává se to jen velmi zřídka : a co více, v tu chvíli oni ptáci, nejnepřátelštější mezi sebou, se shromažďují a vyrážejí zuřivé skřeky. A sami Diurnálové se velmi obávají jejich divokosti.

Nesmiřitelné zášti, jímž tyto ptáci na sebe sazívají, žene je často, by sváděli zvláštní zápasy, jimž se shromážděný lid s úchvatem přichází podívat. A nejdříve roztáhnouce chvost na způsob pávův, vyrazíce pak skřeky podobné kachním, ač nejsou-li silnější a hroznější, rozkvokávají se o dostiučinění. Potom strhují řev, kterým se otrásá ostrov i všecka hladina mořská.

Ve chvíli, kdy tento řev dostoupí největší prudkosti, obracejí se a zaplavují výměty, usilující říť vypnouti, by pokáleli záda svého soka. Posléze učiní čelem vzad a vrhnou se na sebe klovajíce se a trhajíce se pařáty. Diurnálové zápas vedou a podněcují je dlouhými železnými tyčemi, ostře zahrocenými a velmi břitkými. Pohledem na tyto železné tyče a strachem, by jimi nebyli bodnuti, jako by rostla zuřivost zápasníkův, kteří si rozrývají celé tělo, bijíce křídly ; a ježto jest velmi nesnadno řídit je v té matenici zježených per, stává se skoro vždycky, že Diurnálové se zraní hroty svých zápasových tyček : ale vždy to bývají jenom zranění lehká. Ježto zůstávají dosti daleko od sebe, bodnou se jen mělce a skoro vždy se jim to přihodí na zápěstí nebo na ru-

ce. Jakmile ten neb onen z Diurnálův pozná, že se přehmátl, ptáky, kteří se nemohou dívat na krev, od sebe roztrhují. Opravdu, sotva tato zvířata ji spatří, pozbývají všecku svou odvahu a ochabují. O tom, který sok zvítězil, rozhoduje úsudek diváctva. Přemožený se ihned opouští, a Diurnálové vedou vítěze v triumfu ke chrámu, kde vzdává svůj hold bohu ceremonií, již popíšu na patřičném místě.

Dříve mi dlužno říci, čeho jsem se mohl dovědět o líhnutí a o konci těchto zvířat. Když bývají nemocni nebo když sestárnou, vyměšují jen málo maličko trusu, a lid nepřikládá žádné důležitosti věštбám, jež na nich jsou napsány. Co jsme tam byli, pošlo jich několik : ale Diurnálové jejich smrt pečlivě tají. Jména mrtvých bývají v chrámě zapisována a chována v převeliké úctě. Praví se dokonce, že stát staví budovu, v níž by se ukládaly všechny věštecké výměty zdechlých ptákův, by bylo lze učencům vyšetřovati pravdu vzhledem ke starým předpovědem ¹. Ale jak jsem pravil, věštby jako by se měnily netoliko z vůle boha, ale i dle vzhledu zlata, zbraní a nahých žen. Tak že studium těchto starých věšteckých výmětův přinese asi pramálo jistoty do annálův světa.

Co se týče líhnutí ptákův, obecná tradice jest takováto. Diurnálové se scházejí a vymýšlejí jméno ptáku, který se čeká. Tohle se mi zdá nesmyslným : kdež pak se spatřilo na povrchu zemském, by se určovalo jméno tomu, čeho

¹ Publicas aedes ubi avium excrementa seu oracula èς àςì reperentur.

vůbec není? Obyvatelé však tvrdí, že cvičený sluch může rozeznati toto jméno kolik měsícův napřed ve skřecích ptákův. Potom se sbírá trus, který bývá znamenán tímto jménem: dle toho, co jsme poznali výše, vztek ptákův žene je, by vyměšovali trus znamenáný týmž znaménkem, když bývají rozpáleni záštími; a Diurnálové je živí několik dní jménem ptáka, který se čeká a kterého ovšem jsou povinni nenáviděti. Přidávají se k tomu bílé výměty, něco husích per a moče a dostatečné množství zlatých peněz. Jistí boháči s pýchou jim dávají zlaté peníze, by rodili ptáky, od kterých doufají šťastných věštek; ale vždycky bývají zklamáni. Nemohl jsem zvěděti, na kterém místě se děje páření ani jak dlouho sedívají samice na vejcích. Den před vylíhnutím ptáka, a to v noci, bývá zeď chrámu úplně zaneřáděna výměty, na nichž jest jméno novorozeněte.

Pták se líhne buď ráno nebo večer (nikdy se nelíhne v hodinu polední). Diurnálové jej ihned nosí ukázat lidu, před nímž vypouští nekonečný proud výkalův; potom se vodí do chrámu, kde vzdává pocty svému bohu. Pak jej Diurnálové zavedou mezi ostatní ptáky, kteří se tváří, jako by ho pěkně přijímali, a vyrážejí ohlušující skřeky. V první dni svého života nový pták usiluje vyměšovati mnoho trusu; koncem týdne obyčejně trusu ubývá; a obyvatelé první čas prisuzují málo důležitosti věštbám, jež na něm nalézají. Mnoho jich zmírá v tomto prvním mládí. Jejich život závisí často na průjmu, který dostávají, spatřivše nějakou věc nebo uslyševše nějaký hluk. Dojde-li tento průjem u boha oblíby (ať svou vůní, ať z jiné příčiny, které jsem ne-

mohl objeviti), život ptákův bývá zabezpečen; někdy je si bůh dokonce podrží k své službě.

Ostatně Diurnálové tvrdí, že jejich bohu jest milejší než jakékoliv jiné kadidlo vůně čerstvého trusu, již vydávají jistí z těchto ptákův, kteří mu byli zaslíbeni.

Zakončím svou zprávu o ostrově Diurnálův, uveď, co jsem mohl zvědět o bohu té končiny a o úctě, jakou mu vzdávají.

Cizincům není dovoleno vstupovati do chrámu¹. Obyvatelé směřují tam jen v určité dni v roce, ve slavné svátky. Též jsem se nemohl dovědět jména jejich božství. Přece však prohlašují, že toto jméno nikterak není tajemstvím: ale kdykoliv jsem se jich na to tázal, dali se do smíchu, pravíce: „Znáš je právě tak jako my: což nejsi z republiky?“, jako by jejich bůh byl *cosi veřejného*². Povaha tohoto boha se tedy jeví velmi nejistou, a vše, co jsem o něm mohl zvědět, jest, že se zdá, jako by jeho nálada závisela na přízni lidové (*v textu zde mezer*) . . . . . a v jejich poslední válce obrátil se náhle proti obyvatelům, místo aby jich chránil proti nepřátelům, a časem bez zřejmého důvodu vypovídá z vlasí největší z nich a často se popuzuje proti učencům nebo proti spisovatelům; slovem, jeho rozmary se zdají přemrštěnými a nepochopitelnými. Někdy Diurnálové uvedou k němu nějakou herečku; a po

¹ Templum adire *ἕνεκα* nefas.

² Místo nejasné: „Nonne tua res agitur in re publica?“ haud secus ac si deus publicum. (Všechny ruk. mají *publicum* a nikoliv *publicus*.)

kolik neděl božstvo ji ověšuje drahým kamením a zlatem ; nikdo se neodvažuje něco namítnouti, ani ptáci, kteří ji zahrnují skřeky a příznivým trusem ; potom na ráz bývá potupně vyhnána z chrámu, a božství projevuje svůj hněv děsným syčením. Od sta let nikdo se netěšil z boží přízně po deset let za sebou, leda několik Diurnálův, umějících vytušiti změny jeho nálady. Za svého běsnění vymáhá lidských obětí, a staré historie uvádějí, že nejméně po pět let bylo dlužno obětovati mu co možná nejvíce ufatých hlav : tehdy zhynulo přemnoho šlechticův, a božství vymáhalo zejména hlav knížecích. Od té doby bohatci stále se obávají nějakého takového rozmaru ; tím spíše, že když vznesené rodiny byly zdecimovány, první místa ve státě náleží nyní synům obchodnickým.

Toť, co jsem mohl zvědět o tom bohu a o jeho jméně ; co se týče obřadův, uvedu, co mi pověděli Diurnálové, ačkoliv jsou jejich řeči proti všelike víře¹. V chrámě jest obraz boží : ale nevidět než spodní část jeho zad ; nikdo nikdy nespátril jeho obličej². Když některý pták dobude vítězství, Diurnálové jej vodí vzdát pocty bohu. Diurnálové sami uctívají jeho obraz způsobem nejneobyčejnějším. Hle, jak mu vzdávají pocty. Diurnál poklekne³ . . .

[Zde text Publikolův umlká.]

¹ Praeter humanam fidem.

² Text jest silnější : quasi culum dei cujusdam ; nullum unquam os ejus aspicere potuisse. *Culum* zdá se neuvěřitelno ; navrhovalo se čísti *cultum* (?) .

³ Cetera desunt apud Anatem.

Takové je místo uvedené v *Loci communes*.

Glossář Próktův cituje pod hesly *vox*, *vomitorium* a *venalis* tři jiné zlomky z Publikoly, jež se vztahují na ostrov Diurnálův.

VOX: *voce producta sicut Q. Publius in Itinere: avium clamor quasi peopl seu popl interdum voce producta.*

VOMITORIUM: *vomitoria sicut in Itinere: ad Diurnales deum ascendere per vomitoria templi.*

VENALIS: *distinguitur a venialis. Contendunt Diurnales haud aliter sonare verba venalis et venialis. Publicola. De significatione idem asserunt.*

„Křik ptákův (na ostrově Diurnálův) jest *Pe-opl* nebo stažením *popl*...

„Bůh vystupuje k Diurnálům vomitorii chrámu...

„Diurnálové tvrdí, že slova *venalis* (prodajný) a *venialis* (lehký, prominutelný) jsou zvukem totožna. Tvrdí, že se smyslem jest tomu taktéž.“

*

Nyní nechme stranou v textech Publikolových všeho, co se netýká nāpisu na stēle. Hle, souhrn fakt, o nichž nás poučují:

Publius Publikola navštíví za časův Trajanových ostrov, který asi leží mezi Bretaňskem a Velikou Británií (snad ve skupině anglo-normanské?). Jest spravován kněžími Diurnály. Z textu, celkem temného, se zdá, že bůh Diurnálův se jmenuje Publicum. Ptáci, již mu jsou zasvěceni, vyrážejí křik *peopl* nebo *popl* (sr. *populus* = *people* = *peu-*

ple, lid). Posléze Diurnálové vzdávají svoji poctu komolému obrazu boha Publicum.— A na jiném místě, zcela kratičkém, uvedeném týmž Anasem, Publikola tvrdí, že viděl na vlastní oči, jak se potvrzovalo smělé slovo velikého historika *adorare vulgus*.

Zdá se, že nyní máme výklad textu na stéle i výjevu, jež nám skýtá. Památník ten dosvědčuje úctu vzdávanou bohu Publiku Diurnály. Tato úcta spadá aspoň do doby Romulovy. Jako kult Arvalův, jako kult dubu nemijského, spařujeme jej omezen koncem prvního století po Kristu na ostrov, na nějž byl asi uveden při některém přistání Césarově. Zdá se opravdu zřejmo, že César, jak už „laicisoval“ kult Publika, jak už pořizoval *žurnál* všem přístupný, jistě přál dávnému tomu náboženskému obyčeji. Jest nyní na učencích, historících náboženstev, by sledovali ještě hlouběji do letopisův lidstva počátky žurnalismu, uctívání publika.

„SPRAVTE SNAHY SVÉ...!“

Dirigite vias vestras et studia vestra.

Jerem. XVIII, 11.

Škola, jak se jí v starších dobách rozumělo, záležela v tomto: učitel četl a vykládal poslouchajícím nějaké dobré dílo, Písmo Svaté, Historii scholastickou, spisy svatých Otcův, Summu sv. Tomáše, o koho a oč právě běželo. Žáci se ptali, čemu nerozuměli nebo co budilo jejich zvědavost, a učitel odpovídal a vysvětloval.

Tento způsob, aby totiž základem studia bylo vždy nějaké pevné, hotové dílo, shodoval se s povahou křesťanství. Náboženství křesťanské jest náboženství zjevené; všecko, co káže, dlužno přijmouti jakožto dané. Tento princip obráží se ve všem: strom, který vidím před sebou, jest mi též jaksi zjeven, jest mi dán a nabízí mi své květy, své ovoce. Tak tomu jest i s tvůrčími díly lidského ducha: ať se vzala kde se vzala, jsou tu: třeba je přijmouti, jako by nám je byli přinesli andělé s nebe. Jako ten strom, tak i ta neb ona kniha jest zde, jest nám dána, na potravu nebo na občerstvení. Třeba jen bráti, s radostí a díkůčiněním.

Ale zcela jinak učenec školy nynější. Ten nepřichází ke krásnému stromu s radostí a podivem a s úctou k neviditelnému dárci, a nepřichází, aby se stromem těšil a bral s něho ovoce. Jemu jest mrtvým zjevem, který má prozkou-

mati, beze vší své účasti, lhostejně, chmurně : a zkoumání jest takové : popíše jej do nejmenších podrobností, ofotografuje, rozpitvá jeho listí, květy i ovoce, a posléze chemicky rozloží až na atomy, aby našel podstatu stromu a ukázal, z jakých prvků a jakým vývojem strom vznikl. A když po celém tom ničivém procesu má u sebe hromadu ssuti a prachu, prohrabává se v ní a ukazuje, že to, co se považovalo za strom, není vlastně nic. Rozumí se, že krásy stromu nikdy neužije a neokusí ovoce, ba snad ho nenávidí, nenávidě Tvůrce jeho, a tak se sesychá až do své pense a do svého ztrouchnivění.

Tedy školoví učenci a kritikové posledních dob nemají úcty k dobrému dílu. Kniha jakožto dobré dílo jest dílem vyšší, tajemné jednoty. Oni však této hierarchické jednotě nepřejí ; oni chtějí vše rozmetati v jednu nízkou rovinu, aby vše přehlédli svým přimhouřeným okem a aby nic nečnělo nad ně. Universitní profesor nejdříve roztrhne všechna díla kolem sebe, a z těch střepin, molekul, vybírá a skládá dílo svoje, svou učebnici, svůj vědecký spis, své přednášky. V starých dobách takové Dekretále Řehoře IX. stálo jako kathedrála do nebe se pnoucí, a magister sacrorum canonum ukazoval učeníkům stavitelským oblouky, opěry a spoje té stavby ; nynější doktoři zboří kathedrálu a přebírají kameny rumiště disputující, jak dle potřeby vystaví se z nich fara nebo konsistoř. Stejně tomu v historii : díla starých historiků, kroniky a letopisy, pravé zdroje historie, rozemlely se na kaši, aby se ztratila chuť a vůně tajemnosti a nadpřirozenosti, do neslané kaše namíchá se moderní kri-

tiky a racionalistické filosofie, a tak se tyto knihy v nových a nových přemílaninách podávají mládeži a národu. Ani knihy knih, Písma Svatého, nebylo ušetřeno.

Jest tedy nutno vyjít z té změti všeliké literatury školské a učenecké a vyhledat všecka stará dobrá díla ze ssutin, na ně nahrnutých, a tak očištěná a beze všech přílepků znovu vzít za základ studia. Ale nezůstane se jen na starých. Člověku vyšedšímu z šera a prachu učiren otevrou se a zjasní oči, a uvidí, že za tu dobu, co vládli na stolicích školských pedanti, zrodila se o sobě mnohá nová díla dobrá, nedotčená a nezabraná školami, bujné stromy vyrostší pod Boží oblohou mimo oblast housenek, zůstavené podivu a radosti dítek, už pouhou krásou jejich uchvácených, třebas ještě nedosáhnou a nemohou chuťnati jejich sladkého a sytého ovoce.

Bude tudíž první úlohou toho, kdo se chce k pravému Studiu vrátiti a jiné k němu přivést, shromáždit všecka dobrá díla stará i nová. *Congregans congregabo* bude jeho heslem. Tak shromáždí se jakási *universitas studiorum*, universita, ve které mistři a umělci všech dob mluví budou svými díly. Už tím, že budou tak všichni shromážděni, budou navzájem se osvětlovati a vykládati. A aby jiní byli hned studia účastni, bude třeba staré věci znovu vydati, věci z cizích jazyků pak též přeložiti, i bude tu práce pro vydavatele a tiskaře : tisknouti a vydávati svazek za svazkem každou knihu, o které dlužno říci *Dobré dílo*.

Potom jest druhá úloha. Každé tvůrčí dílo jest syntésí, srostlou jednotou jako mosaikový obraz, tkaný ko-

berec, živý strom. K studiu, abychom věděli, co vše máme v každém díle, v každé té klenotnici, a co na kterém místě, a abychom srovnávatí mohli společné prvky různých děl, jest potřebí každé dílo rozebratí, analysovati. Ale tato analyza se podstatně liší od analyzy vědeckého a kritického pedanta. Ten se díla zmocňuje jako samovládce a roztrhá je. Nám každé dílo zůstane na svém důstojném místě. Naše analyza bude věrna, prostý soupis všeho toho, co v díle nacházíme. Již od věkův ustálil se obyčej, že k větším knihám přidávali se abecední ukazatelé, soupisy osob a věcí, o kterých v knize jest řeč, s označením jejich místa v díle. A nám nejde vlastně o nic jiného než o takové usnadnění hledání. Jenže co se dělává ke každé knize zvláště, my si uděláme pro všechny společně, tedy universální index všech věcí, o nichž se mluví ve všech knihách naší university, ve všech dobrých dílech. Má-li totiž jen každá kniha svůj seznam, prospěje nám to jen tehdy, když už víme, že věc, které právě hledáme, jest v té a v té knize. Ale což když jen tušíme, že někde se o ní mluví, ale nevíme nebo si nevzpomínáme kde? Prohledávati indexy všech knih nebo knihy samy? Ale zase kterak takový universální ukazatel složití, když přece na ráz nelze tak nesmírné práce vykonati, a když počet děl jest neurčit a pořád objevují se nová? Zde jest rozřešení. Ukazatel bude pohyblivý; nebude to kniha, bude to řada lístků s hesly v pořádku abecedním za sebou stavěných. Pokojně začneme prvním lístkem a budeme psáti lístek za lístkem a bude jich přibývatí. Bude třeba na ně vhodné schránky; tou bude zásuv-

ka, jejíž okraje budou rovny s lístky, přední okraj nižší, aby heslo prvního lístku bylo snadno uviděti; až budeme míti zásuvek víc, pořídíme si na ně skříňku, podobenství včelího úlu, a v ní bude řada zásuvek vedle sebe a nad sebou. Tak můžeme míti celý včelín, v němž každá zásuvka bude plástem a každý lístek buňkou plnou medu.

Na tyto lístky ovšem jest třeba stejného formátu. Jakého? Zvolme formát 75 mm výšky a 120 mm šířky, neptajíce se, proč právě tento. Přijměme jej též jako zjevený, jako včely mají po všem světě od věků na své buňky jednotný daný tvar a stejnou míru. Na délce zásuvek již nesejde.

Není třeba najednou celou knihu rozebrati a po ní jinou, stačí vybírati dle potřeby. Ovšem až se tato potřeba pocítí obecněji, což bude brzy, jakmile se tento systém pozná a uvidí se tolikeré jeho užítky a výhody, bude záhy tento lístkový index ke všem knihám, a ke každé knize nové bude se vydávati material lístkový zároveň s ní. Jestli to práce celkem mechanická, na které se mohou učit žáci, a to s nemalým pro sebe užtkem. Rozumí se, že lístky se budou i tisknouti a rozesílati, aby každý nedělal téže práce znovu od kořen.

Co bude na každém lístku vypsáno? V horním rohu na levo bude heslo. Slovem, dvěma, třemi, jak jest potřebí na označení věci. Není třeba takové přísnosti, aby při jmenech osob jména křestní byla za příjmeními, jak bývá v katalozích školních. (Mnozí arci si teď už tak zvykli na vyvolávání ve škole nebo hlášení v kancelářích, že se sami podpisují, i kněží, křestními jmeny vzadu, kteréhožto ne-

mravu nesluší chváliti, poněvadž jmenem vlastním, pravým, svatým jest to, které člověku dává Církev, Bůh.) Pod heslem bude jméno autora a název knihy, ve které se o té věci mluví, a označení místa, a to raději dle kapitol nežli dle stránek, poněvadž stránka se při nových vydáních měnívá. Potom celý text toho místa, nebo jest-li dlouhé, několik vět, jimiž hlavní rysy jsou zachyceny. Jest-li v téže knize o téže věci neb osobě více míst, bude s týmž heslem lístků více.

Vidíme tedy, že na našem lístku jest více než pouhé udání stránky, jako bývá v ukazatelích na konci knih. Jest na něm již to místo citováno, i nebývá ani třeba hledati v knize. A kromě toho máme za sebou řadu lístků téhož hesla, každý jest poukazem na jiné dílo a jiného autora. Třebas heslo *Inkvisice španělská*. Jaký poutavý, pestrý materiál se nám tu může nahromaditi jen na těch několika řádcích, co se jich vejde na každý lístek! Bude třebas lístků s tímto heslem 50, 100 i víc. S tolika stránek uvidíme osvětlenou věc, o které speciální dílo snad ještě není napsáno. Nějaký profesor maje takový materiál, spěchal by přepsati jej, promíchaťi svou sraženou omáčkou a vydati tak spis, jímž by vytěžil doktorát neb členství Akademie. Ale my necháme této zásoby poznatků pokojně a prostě tak, jak jsou, majíce dosti na tom, že tak jsme se z nich poučili. Možná, že některému tvůrčímu duchu bude takové shrnuté bohatství předivem, které se v něm stká v novou jednotu a vydá nové dobré dílo. Ale to není na nás.

Mechanická synthese prvků studia, o kteréž mluvíme, má svoji tradici. Což jiného znamenají glossáře středo-

věké i pozdější, jako třebaš kodexy *Maier Verborum* nebo *Du Cangeovo Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis*? Chybou bylo jen, že se tiskly v knihy. Věk osvícenský pak a moderní zrodil veliké soubory knih, v nichž podle abecedy shrnuje poznatky ze všech neb určitých oborů. V rozsáhlé a podrobné ty práce vtělila doba tato všeho svého ducha a považuje je za svou vymoženost, za svůj triumf. Nazývá je encyklopedickými neb naučnými slovníky, jako jest v našem jazyku *Ottův Slovník Naučný*, chloubá moderní české kultury.

Zastavme se tedy u této vymoženosti. Ale nedržíme se, abychom už prvními slovy nevyřkli svého nesmířitelného, rozhodného odsouzení. Všecka ta obrovská práce jest dílo ohavné, pitomé a marné. Toto trojí společně dokážeme v následujícím.

Práce ta bývá taková: seberou se všecka hesla, na jaká si kdo vzpomene, aby nic a nic nevypustilo, co kdy na lidský mozek vstoupilo. Dědivá je ostatně slovník po slovníku. Každé heslo se přisoudí odborníku, aby o věci napsal článek, v němž by co nejstručněji pověděno bylo, co se o té věci ví. V tom se skrývá mnoho záludností, ale nebudeme na všecky ukazovati. Už ta praktická tendence jest chybou. Jakmile někdo vezme péro do ruky, aby o něčem psal, buď opisuje, nebo chápe se práce tvůrčí. Opisováním živí se jen kancelářští písaři. Profesoři pak a žurnalisté nic nestvoří, nic nezplodí, neboť k tomu třeba přirození, vlastního, vnitřního impulsu. Nic pravého ne-

možno zploditi vnějšími důvody. Už tedy jest pochybeno, když má někdo o něčem psáti z uložení, maje někým určen obsah, rozsah, psáti v nesvobodě nízkých podmínek. Třebas heslo *Krištof Kolumbus* svěřeno pr. dru Frejlachovi. Ten zná Kolumba jen z protestanských učebnic a spisů racionalistických; několik jich znovu přečte a napíše svůj článek, jedním slovem hanebný. Pravých pramenů o velikém Objeviteli Globu ani neviděl, a vidí ho ve světle nejvyš takovém, jako se o něm mluví na středních školách. Nebo dejme tomu, že by to byl článek pravdivý, třebas v „Českém slovníku bohovědném“ (jiné takové tasemnici jako Ottova, jejíž články však mají ještě daleko do ocasu, a kdož ví, dorostou-li ho už) pod heslem *Sv. Antonín Poustevník*. Pramenem o tomto Svatém jest jeho život, napsaný řecky jeho vrstevníkem a přítelem sv. Athanasiem. Autor článku tedy vypsal v několika řádcích, co se mu zdálo trestí z jeho života, a připsal několik poznámek ikonografických. Ale nač taková práce, nač takové přežvykávání látky, která má své zpracování dokonalé a posvěcené věky? Ošatku hroznů chtěl smáčknoti v hrst, i podává nám hrst slupek. Jak bychom učinili my podle naší metody při těchto heslech, jak synthetisovati vše, co jest známo o Krištofu Kolumbovi neb o sv. Antonínu? K heslu *Krištof Kolumbus* udělal by se lístek, na němž by ohlášeno bylo dílo hraběte Rosellyho de Lorguesa „*Historie života a cest Krištofa Kolumba*“, kdy a kde vyšlo, v kolika svazcích atd. Toto jest studnice, z níž dlužno vážiti, chce-li kdo věděti něco o prozřetelnostní osobnosti Kri-

štofa Kolumba. Buď někdo se chce vážně o něm dověděti, i nebude litovati, aby si zjednal tu knihu a přečetl si ji, nebo to jest člověk přeletavý, chvilkový, plýtký, třeba nějaký žurnalista, mající napsati článek do novin, zmetek. A zdá se, že jen pro takové se ty encyklopedie vydávají, že je dělají žurnalisté pro žurnalisty; a právě proto si je tak pochvalují. Nechme jich a vraťme se k své úloze. Na jiném lístku ohlásíme pod týmž heslem „Křištof Kolumbus“ jiné dobré a znamenité dílo o něm, knihu „*Život a objevy Křištofa Kolumba*“, napsanou samým synem Kolumbovým Fernandem; na jiných lístcích budou uvedeny obě knihy Leona Bloy, „*Objevitel Globu*“ a „*Křištof Kolumbus před býky*“ a tak jiné a jiné prameny vědomostí o Křištofu Kolumbovi; potom citáty z dobrých děl, v nichž jsou zmínky o něm. A pod heslem Sv. Antonín Poustevník byla by jmenována knížka sv. Athanasia o něm, vydání řeckého originálu, na jiném lístku český překlad, vydaný r. 1915 v Staré Říši. Za tím lístky citátů o sv. Antonínu z knih sv. Jeronyma a jiné a jiné, až se shromáždí vše, co se o něm dochovalo. Potom lístky ohlašující vydané reprodukce obrazů, soch a chrámů sv. Antonína, atd. Tedy ani slova není pověděno nadarmo, nemáme nikde plev a smetí, není tu hluku, a vše pečlivě, dokonale sbíráno a řazeno. A náš slovník lístkový bude živý, pořád jej možno doplňovati; nezastará jak ony knižní, jichž články jedva se vytisknou, už by se rády předělávaly, poněvadž „novějším badáním dospělo se jiného poznání věci“, a už doplňovati ani měniti nebývá možno.

Lístky tyto nazvati možno *Prameny*, neboť označují dílo, pramen, a obráceně dílo jimi rozděleno jest na pramenky, které se v něm sbíhají. Tyto lístky by se rozlétaly, tiskem rozmnoženy, po celém národě nebo i po celém světě by se vyměňovaly, jimi sdílelo by se vše poznání, všecka kultura. Larousse by pošel. Naskytne-li se mi jméno neznámé osoby neb věci, a chci-li o ní zvědět, pošlu prázdné lístky s pouhým heslem jako holubice z archy, až se mi od někoho vrátí vyplněny žádoucím údajem. Na lístek tištěný (toto zde poznamenáváme, že se snad jinde nenaskytne k tomu místa) vejde se ovšem více textu než na psaný, proto píši-li si, co v tisku pak prostor lístku naplní, napíši si to na dva nebo na tři lístky za sebou, při čemž na druhém a třetím bude heslo jen drobně a lístek číslován; a ať se tiskne lístek nebo jen píše, vždy jen po jedné straně, abychom při hledání celý obsah jejich měli přímo na očích.

Toto jest tedy dvojí útvar vydávání: knihy, ať objemné nebo malé, každá o sobě jakožto *Dobré dílo* (jest-li dobrým dílem), a lístkový materiál abecední, *Prameny*. Jest ještě třetí forma při tomto osvěženém studiu.

Vedle nynějších škol, jež zamořily celý svět, jest druhé zřízení, plodící a strašně rozplavující intelektuální zkázu: žurnalismus, noviny a časopisy. Toto uznává každý, v kom pozůstala jiskra jasnosti. Není žurnalismu dobrého. Co bylo učiněno pokusů založiti časopis dobrý! Ale ukazovalo-li se z prvních čísel, že bude dobrý, ukázalo se pokaždé už za několik dalších (nezanikl-li), že jest takový jak ostatní.

Už ve svém základě má každý časopis kletbu. Ale přece se zase vidí, že nějaké takové zřízení jest pro společenský život nutno. Ve starém Římě chtělo-li se něco ohlásiti, obhájeti něco, protestovati, dáti výstrahu, měli na to forum a na foru řečniště. Tam vystoupiti a pověděti svou věc stačilo, aby se to zvědělo všude. V době moderní jest tribunou tisk. Kněží modernisté, sloupové „křesťanského“ žurnalismu, soudí vážně, že kdyby dnes Svatý Pavel žil, byl by šéfem nějaké redakce. (Někteří snad myslí, že by svoje kázání mluvil do gramofonu a válce rozesílal po okružku; což nepromítaly se již v chrámech obrazy křížové cesty na plachtě skioptikonem?) Ale ti to nejsou z těch, v kterých pozůstala jiskra jasnosti. Afsi jest tribunou tisk, ale ne žurnalism. Ať jest tribunou tisk, ale takový, který by zničil žurnalism.

Ukážeme, že jest možno vyjiti z žurnalismu, uchrániti se ho, ba i zničiti jej. Ne ovšem vymítáním belzebuba knížetem dáblů, žurnalismu jen jiným útvarem žurnalismu. Nová forma vydávání, kterou míníme, ani se nezrodila ze snahy nahraditi noviny; nic neušlechtilého nelpí na jejím zrození. Byla snad dána na ruku spíše odměnou za věrnost. Jest dětsky prostá a zdá se, že v ní není nic nového nebo že ji objeviti mohl každý a dávno. Ale přece jest nová; a že právě věci prosté bývá třeba objeviti, to už jest stará zkušenost. Tisknouti knihy ze sázených liter bylo možno již za pyramid, a přece na to došlo teprve před pěti sty lety.

Formy této dospělo se zachováním jistého principu. Ukázalof se principem u vydávání toto: netrhati díla ce-

lého v částky a zase nespojovati věci, které k sobě nenáleží. Každá věc, která jest o sobě celkem, ať dlouhá nebo sebe kratší, budiž v té formě též vydána. Princip správný, což tedy jiného než zůstati mu věrným? Jen pro manipulaci bylo nesnadno každou věcičku, práci dvou čtyř listů označovati a rozesílati o sobě. Proto spojily se k rozesílání věci drobné v celky, ale tak, aby se zase snadno rozdělily; totiž každá věc tištěna o sobě, jen všecky jednoho formátu a lehce zevně slepeny obálkou. V tomto spojení jsou tyto částice jako pluk vojska, jenž postupuje shloučen, ale na povel se šiky oddělí a jdou, kam třeba. A tento princip věrně zachovávaný dostačil.

Snad opravdu podstatnou vadou časopisů jest, že spojují v jeden konglomerát věci nijak k sobě nanáležící a nespojitelné. Knihy, květiny, maso, olej, vlna, mouka, to jsou vesměs věci krásné nebo užitečně a potřebné, ale o sobě; jakmile je sesypete všecky do jednoho koše, jest to nechutná míchanina, jež není k potřebě. Ale nebývají to vždy jen věci krásné a užitečné, jež se dostanou do časopisu. Vklouznou tam věci všelijaké. Věcí krásných, ryzích jest vždy vzácně, a jakmile se takový časopis rozjede, bývá vždy třeba vyplniti číslo, i vyplní se ledačím.

Ale jako toto míchání stírá všecek ráz a hodnotu věci otištěných, tak zase ničím se tak neozřejmí hodnota věcí, jako když se oddělí a postaví o sobě. I dosti prostřední vydavatel revue by nemálo věcí škrtl, kdyby měl každý článek, každou zprávu tisknouti o sobě, na jemném pa-

píře a ozdobným tiskem. Když se věci k tisku oddělí, není možno, aby nějaká věc plýtká, nemající sama hlavy, struktury a důvodu svobodné existence, přiživila se na věci pevné, dobré, hodnotné. Jest pravda možno, aby se takto články špatné stejně tiskly jako články dobré, ale budou si státi tváří v tvář, *proti* sobě. *Divide et impera* jest tím pro nás skorem již vykonáno.

Jaký to pokoj, jaký pořádek a jaká čistota, když místo toho fabrického shánění všeho možného materiálu, aby se vypěchovalo číslo, vydavatel klidně a s rozvahou sebere dobré věci a za čásek nám vždy podá svazeček takového dobrého koření!

Na označení této práce hodí se dva texty, jeden ze Starého, jeden z Nového Zákona. *U vrat našich*, zve Nevěsta Velepísně, Moudrost, *všeliké plody, nové i staré, milý můj, zachovala jsem tobě*. A v *Evangelii* svatého Matouše dává Kristus Pán, vtělené Slovo, podobenství o člověku umělém v království nebeském, že podoben jest *člověku hospodáři, který vynáší ze skladu svého věci nové i staré*. Tedy věci nové i staré, *Nova et Vetera*. Není to celý sklad, celá pokladnice, ale věci z ní vynesené, jak právě jest potřebí. Jsou plody na výživu, jsou plody na pouhé občerstvení, jsou plody, jež mají dodati chuti potravě nutné a potřebné, ale jež by sama byla těžká a nelibá; jsou plody trpké, ale sladce chutnající, když se uleží; jsou i plody jedovaté, ale přece potřebné leckdy jako léky nebo kazijedy. Všecky tyto plody nabízí Moudrost lačnému a žádostivé-

mu. Nejsou nijak spojeny a smíchány, ale volně rozloženy jako ve skladě, v krámě, u vrat. Bude arci na tom, kdo vybírá, aby měl tolik vědomosti, jak a kdy se čeho požívá, nebo aby se o tom dal poučiti.

Nova et Vetera tedy jsou jakýmsi trhem; nabízejí se věci nejrozmanitější, na potravu, na okrasu a ke všem potřebám. Analogie kupce vykládajícího své zboží hodí se ve vší úplnosti. Kupec vybírává a vykládá ze skladu jen částku, buď že jsou to věci na tu chvíli potřebné, nebo aby přivábil tou ukázkou na zásobu, která jest ve skladě. Jest ve skladě na příklad mohutné několikasvazkové dílo J. Barbeye d'Aurevillyho, *Díla a lidé*, soubor jeho literárních kritik, z nichž každá jest velikým světlem, mocně vrženým na stěžejní díla a osobnosti, jež by na velikou naši škodu byly zůstaly neznámy, nebo na falešná díla a falešné velikány, požívající světové slávy. Na ráz však celého díla d'Aurevillyho nelze vydati a ani se hned nepřeloží. Leč ukáže se aktuální potřeba uvésti ve známost ten neb onen článek; aby se, dejme tomu, potřelo nějaké dílo falešné, okázale nafouklá nicota neb hanebnost, „Listy portugalské“, „Korrespondence Abelarda a Heloisy“, Rhoidisova „Papežka Johanna“ a pod. Článek se přeloží a otiskne o sobě v Nova et Vetera. Nebo jest z některého díla přeložena významná kapitola, a na tisk celého díla by ještě nedošlo: otisknutím v Nova et Vetera vykoná dobrou službu sama sebou a připravuje dílu půdu. Přibývá-li článků od téhož autora, z téže knihy neb o téže věci, možno si je vyjímati a řaditi k sobě, a tak nám dílo poroste před očima.

Na tomto místě připomínáme, že formát *Nova et Vetera* nebude veliký, již proto, že věci v nich vydávané bývají krátké. Bude to formát šířky 12 cm, výšky 15 cm. Když tento formát se všude zachová, mohu si shromažďovati články k sobě náležící, ať vyšly kdekoliv. Kdežto pomyslete si, že byste si chtěli sebrati některá dobrá zrna z pleviště časopisů, články vyšlé v různých číslech různých novin. Rozstříháte ta čísla? Ale co s takovými cáry a co když na zadní straně roztištěno něco jiného, co bychom též chtěli zachovati?

Tož touto formou vydávání článků, totiž každého přísně o sobě a též o sobě stránkovaného a spojených jen pro manipulaci administrační, úplně se nahradí časopisy, věc špatná věcí dobrou. Ale což takové zprávy a poznámky, které jsou jen na nějaký řádek, pouhé poznámky, ale přece tak důležité, že se nelze bez nich minouti? Třebas ohlášení nově vydaných knih, inseráty, krátké rady, recepty a pod.? Na to nám poslouží lístky *Pramenů*, a zase tak, že za instituci bídnu a šerednu budeme míti ústrojí dobré, dokonalé, prosté a čisté. Jsou-li v nějaké literární revui nebo seznamu knih ohlášeny dobré knihy vyšlé nebo staré knihy na prodej, nezbyvá než si takovou zprávičku vystříhnouti nebo vypsatí — nechceme-li se s haldami marně potištěného papíru přechovávatí a v čas potřeby to vždy znovu vyhledávatí. Ale co s takovými výpisky a výstřížky, když si je chci schovatí? Jak je raditi, aby to nebyla změť, když každý jest jinačí a všecy tak bídny, že se to hnusí?

Jak znamenita jest proti tomu naše správa : místo všech inserátů, místo nového ohlašování v těch a v těch novinách, natisknu o věci, kterou chci ohlásiti, orientační lístek, lístek Pramenů. Vydá-li kdo knihu, udělá k ní pod heslem jejího autora křestní lístek : místa jest na lístku dosti, aby se naň vešly všechny údaje bibliografické i nějaká poznámka. Takové lístky jsou volny, pohyblivy, rozletí se široko daleko jako semena velikých stromů. Koho věc ohlašovaná upoutá, schová si lístek a zařadí do svého pokladu lístkového dle abecedy, a když přijde chvíle a hledá toho, jen sáhne mezi lístky a už to má. Jaký to vojenský pořádek, jaká rajská úleva paměti ! A jaká úspora za všechny inserce : takový lístek jest pro všechny a na vždy, udělá se jen jednou a jest pokoj. A to nejen o knihách, ale i o všech nástrojích a potřebách řemeslných, hospodářských, lékařských a všem ostatním. Má-li kdo na skladě dobré pily nebo sekery nebo zámky, ohlásí to pod příhodným heslem na lístku Pramenů. Lístek s Elsa-Fluidem nebo jiným vřele doporučovaným léčivem schová si jako vzácný pramen, kdo stůně se žaludkem. Adresu dobrého mechanika schová si i ten, kdo ho hned nebo sám pro sebe nepotřebuje. Kdežto v insertech nebo jiných zprávách novin, i když se nám časem něco hodí, býváme právem v té chvíli líní a mrzutí, abychom si to vypisovali, a tak množství praktických nabídek a ohlášení řítí se se spoustami zbytečností a ohavností, s nimiž jsou slity, na smetiště, ač si snad vyčítáme, nezhodili-li jsme vědomostí, po kterých zítra marně se budeme sháněti.

Časové zprávy o událostech, pokud jsou opravdu událostmi, hodnými zaznamenání, speciální dílo osoby, která je píše jako svoje akta, buď vydají aspoň dvojlist a budou v *Nova et Vetera*, nebo se vejdou na lístek *Pramenův* a za heslo míti budou buď věc samu nebo číslici dne, měsíce a rok. Jaká kronika, jaká historie se nám tak sama sebou shromáždí! Lístky ohlašující mi události, které mne nepoutají, smrt a pohřeb nějakého dvorního rady nebo majitele domu na *Vinohradech*, odhalení národního pomníku nebo sokolský tábor prostě vyhodím a věci zajímavé zařadím. Často bývají věci, o kterých ještě nevím, nebudou-li pro mne míti později nějaké důležitosti, proto si lístky zatím zařadím a kdykoliv později, ukážou-li se zbytečny, mám volno je vymítnouti. Jaká to snadnost a jasnost!

Tímto tedy překonána jest veliká světová nesnáz : nebude žádného tisku časového, denního, pomíjejícího, totiž nic nebude se tisknouti a vydávati s vědomím, že to jest tráva polní (ba tráva rumišť), která dnes jest a zítra na oheň vržena bývá. Tedy vychází se z efemernosti, jsme vysvobozeni z času, a vše se píše a tiskne definitivně a jako na věky. Tím potřen jest žurnalismus. Až bude autorita, vyhlásí se prostě zákonem, že není dovoleno tisknouti věci drobné jinak než úplně odděleny a ve formátu *Nova et Vetera* nebo na lístcích *Pramenův*. Sami těmito řádky nijak neusilujeme, abychom to u národní a světové veřejnosti zmohli. Ať se lidé tohoto času na dále živí trusem ptáků diurnálův. Ať se žurnalism pěstuje a úspěšně rozvíjí až do *Goga* a *Magoga*. Možná že jest i věrným obrazem veřej-

nosti, kterou zastupuje, že jest upřímným ohlasem břicháčů, špinavců a zmetků, jimiž se mrví svět. Ale potom co mají s tímto forem ti, kteří takové společnosti nevyhledávají a nesdílejí jejich potřeb a zájmů? Tedy jen těm, kteří ve své ušlechtilosti štítí se neřádů, ukazujeme, nebyla-li by tato naše cesta i jim cestou hledanou a žádoucí.

S jedním nepřitelem bychom tedy byli hotovi, ale zbývá druhý, houževnatější a zakrývající mnohým a skoro všem svoje slabé stránky, moderní škola. Nechce se nikomu rozloučiti s touto starou kvartýrskou, u níž bylo přece jen jisté zaopatření, vždy zabezpečena ta obstojná porce denní stravy pro žaludek, který si navykl nemyslí na to, čím se nacpává, jen když nacpe, poněvadž se uvěřilo, že ideály jsou sice krásny, opojny, ale nebezpečny už tím, že člověka neživí.

Řekneme, že i v tomto už jest vítězství vybojováno a že se jen nechává staré obludě, až sama pojde starobou? Ukážeme jen jednu stránku, jeden princip této naší školy, která vlastně jest jen obnovenou starou schólou. Jedním z principů jejích jest: cokoliv se žáku dává učiti, budiž jen v tomto trojím útvaru: Dobré dílo, Nova et Vetera a Prameny. Školní učebnice nebo příručky nikdo nenazve dobrým dílem. Dobré dílo jest vždy dílem tvůrčím, dílem genia, byť genia dětského, jest dílem jednoty a dílem originelním, ústrojným, krystalickým. Učebnice jsou kompilace, přežvykávaniny; živí se cizopasně z dobrých děl nebo z látky na dobré dílo se shromažďující. Každá věc

na světě, kterou Bůh chtěl míti známu, má o sobě dobré dílo, ve kterém byla vyličena, vymalována, vyložena; dostala je jaksi do vínku; jen že jich často neznáme, a neznáme jich proto, že byla zatlačena díly falešnými, vetřevšími se na jejich místa. Osobnosti a události mají své historiky, příroda své badatele. I komáři mají své dobré dílo. Díla jsou objemná nebo pouhé články. Dlužno ovšem se pustiti všeho škatulkování na obory, nehledati díla přímo pro ten neb onen obor, jak jej vymezili na školách. Bůh totiž netvoří duchů podle vědeckých oborů, ustavených Masarykem! býváť dílo nějakého missionáře pramenem i zoologickým neb historickým. O některé věci není ještě vytvořeno dílo, dobré dílo, jest jen rozptýlený materiál bez tvůrčího sjednocení: tu nezbývá než čekati. Jistě takový tvůrce přijde, a jen se mu zahrazuje cesta, když se chápou díla nepovolání. Všecko, co není dobrým dílem, dlužno vymýti, ze školy i z života. Kromě hotových již dobrých děl mají svůj důvod existence jen takové knihy a sbírky, jež jsou jen shromážděným materiálem, otištěným proto, aby byl k němu přístup, aby se neztratil a aby povolání mohli na něm pracovati. Jinak už ať náš příbytek i náš duch přestane chovati všecku havěť, ať není hospodou otevřenou kde komu, neb tím jen chřadne a hyne a nikdy nedospěje toho, aby užil hostů vzácných, aby těžil z věcí živoucích a krásných, které nám Bůh dává do tohoto vyhnanství na připomínku Ráje a za návnadu a vodítko do něho.

(Poněti, že každé dílo o té neb oné věci vytvořené má privilegium na to, aby zůstalo jaksi jediným, aby nikdo

mu nebral dechu, když ono mluví, jest ponětí pradávné, asi přirozené. V starých dobách málokdo psal, a psalo se jen s obavami, a jakmile co dobrého bylo napsáno, zůstávalo to statkem nedotknutelným. Když někdo napsal život svatého, spis ten uchovával se jako relikvie, nikdo už nepsal o tomtéž spisu jiného, nikdo ho podstatně neměnil, a ač prošel rukama tolika písařů, nacházíme jej — až na nějaké „varianty“ — ve 14. stol. týmž jako byl ve čtvrtém.)

Při hledání a sbírání děl dobrých tedy jest třeba vymítati zároveň díla falešná, špatná, ba snad napřed dlužno vyčistiti svůj dům ze všeho špatného a nicotného, abychom tam mohli shromáždit věci pravé, vzácné. A aby se nemařily síly a čas tím, že jiní by znovu četli a zkoumali věc, která už jest zvážena a uznána nehodnou studia, bude třeba věci špatné proskribovati, jako díla dobrá se ohlašují a doporučují. Možno se sice někdy zmýlit v dílech, ale přece nelze říci, že by nebylo možno poznati prací nicotných a špatných a prací dobrých. Jistě že duch lidský má takové schopnosti rozeznávací jako tělo má smysly. A poznám-li o někom, že umí vyvoliti dobré, mohu mu věřiti, že umí též zavrci zlé. Děl falešných a špatných ovšem se rodí pořád jako jedovatých hub, i není kdy každým se zabývati tolik, abychom zdůvodňovali jeho vymítnutí a psali o něm. Nikomu se nebrání, aby se zbožnou úctou věci vyvržené nesbíral a neřadil jí mezi své poklady. Jen pro sebe ji vyvrhneme a těm, kteří s námi pracují, ohlásíme takové výmětky, ale bez dlouhých ceremonií, jen jako za řeči.

Než vraťme se k naší škole. Co v této škole po naší mysli, škole bez tříd, bez známek, bez zkoušení a vyptávání, bez profesorských míst a platů, bude úlohou učitelovou? To, co naznačil sám Mistr a Pán. „Každý učitel umělý v království nebeském podoben jest člověku hospodáři, který vynáší ze skladu svého věci nové i staré.“ Tedy nebude spisovati učebnic a přednášek ani cizích takových věcí ve svůj mozek sbíratí a v mozky žáků přelévati. Bude vynášeti ze skladu svého, z pokladu dobrých děl, hotových článků *Studia*, věci nové i staré, nova et vetera. Tedy Nova et Vetera jsou školou. Bude tudíž vlastně učitel hráti jakousi němou úlohu, když vše bude psáno a tištěno a jen tak žákům podáváno? Ovšem to neb ono dílo neb částka nebo článek samy budou mluvíti a učití. Ale na učiteli bude, jak řečeno, vynášeti tyto věci ze skladu, t. j. rozmýšletí, co kdy a komu dáti, a vynášeti to i ve smyslu duchovním, t. j. osvětlovati, vykládati: sváděti v Jednotu. Úloha pokorná, ale vznešená služba. Má-li kdo v sobě co svého, nového, však si to samo najde průchod, ať slovem, písmem neb jinou formou dobrého díla. Zde i u vykládání stačí se opíratí o místa z dobrých děl a poukazovatí na ně, a žáci místo aby si obtěžovali paměť, zaznamenávatí si je budou na lístky a tak rozhojňovatí svůj slovník *Pramenů*. Vše tedy v pokoji, bez „hluku školského“, který tak zastrašoval Melanii La Salettskou. Učebnice nemohou žáka zaujmoutí, protože jsou mrtvy, bez krve, bez života. Ale s tvůrčími věcmi bude žítí a poroste jimi, učitel pak bude poznávatí, co jeho duchu svědčí, k čemu

tíhne, a v tom ho bude podporovati. Radost učiteli i žáku.

Vůči tomuto učení škola 19. století jest holým mechanismem, a strašným, ukrutným, duchamorným mechanismem. Všimněme si již začáteční veřejné školy. Osmdesát dětí učí se pohromadě a roste společně až do 14 let. Ba ne osmdesát, ale osmdesát millionů, protože pro všechny jest jedna šablona ; jeden kotel, jeden komín, a z ústředí těchto pekel na všechny strany kola a řemeny. Z dětí však každé jest jiné, každé má vlohy k něčemu jinému, každému by bylo třeba jiného vedení. Jedno se naučí čísti a psáti za půl roku, ale bude mu seděti a zakrňovati při čtení týchž strašných článků čítankových pro ostatních čtyřicet tupých, které ještě pět let budou slabikovati. Jiné dítě jest trápeno s počty nebo že neumí neb nechce „odpovídati“ nebo nemá paměti neb pozornosti ; ale snad bystrost (pravá !) má se v něm probuditi až ve 14tém nebo ve 20tém létě, a tímto násilím předem ji ubijeme. Do jiného dítěte vtloukají se vědomosti, pro které jak živo nebude míti smyslu ; nikdy třebas nenaučí se pravopisu nebo trojčlence, ač z něho bude dovedný řemeslník nebo umělec, malíř, hudebník, básník. Tedy není tato škola než vzájemným otupováním všech vloh a zálib, které by se měly probouzeti a vzdělávati. (Rodiče se tomu nebrání ; jsou rádi, že se děti zbaví a namlouvají si, že pečují o jejich vychovávání, a nevyžaduje to obětí. Jak by dětem svědčilo, kdyby jich nechali si hráti a pásti dobytků a nedávali jejich paměti přetěžovati a pozornosti přepínati v útlých letech ! Vrozená zvědavost dětská sama by jim ukázala, kdy a k čemu dítě

jest. Vzpamatuje-li se lidstvo a pozná-li ještě, do jakého oslabení rozumu dostalo se za padesát let, prokleje i bez papeže blbé, ohavné instituce moderního školství.)

Ještě okatější však jest tato ubíjející šablona na t. zv. školách středních. Pro tolik millionů duší za tolik let jsou dvě šablony : hampejzy gymnasia a reálky. Tedy úplné ubití individuality. Ve 12tém roce se cpe latina nebo francouzština do toho, který bude míti pro ni dobrý smysl a potřebu, ale třebas až v 25tém roce. A má-li jich několik vlohy k jazykům, nemohou se v nich tříbiti a prospívati, poněvadž několik let jim bude seděti a poslouchati koktání těch, kteří za osm let se nenaučí deklinacím. A pro všecky četba týchž několika knížek několika pohanských stylistů ; a od každého žáka, kterého osud do té školy posadil, požaduje se umění překládati Homéra nebo Horacia, k čemuž kdož ví, jest-li z pěti set jeden. Někdo by se v mládí snadno naučil několika jazykům, jichž bude později potřebovati, ale nenaučí se jim, protože mu to bude zprotiveno látkou učebnou, a nemůže se učiti jazykům, když mu jest zápasiti s matematikou neb chemií, které mu jdou těžko do hlavy. Nebo zase do toho, kdo bystře vniká v zákony přírodní, cpáti budou letopočty.

Vidíme tedy, že všechno učení v těchto moderních školách spojeno jest v jakýsi kruh překážek. Ano, *kruh* a tím jsme asi věci na kloubu ; školy tyto zplodili encyklopedisté, ulebedivše se v poměrně dobrých methodách jesuitských, a kruh, cyklus, jest jejich plánem a cílem. Ale kruh

jest znamením ďáblovým. Studium naše nové na starých posvátných tradicích není v kruhu, ale, jak snad jindy ukážeme, v *kříži*.

Posléze že naše spořádání Studia jest dobré, pozná se i po tomto znamení: všechno, co jest pravé, nese na sobě pečeť Božího požehnání, bez něhož by to ani nebylo vzniklo; a poněvadž Bůh jest v Trojici, na všem, co jest z něho, obráží se tajemství trojice. Obráží se i v tomto spořádání Studia. *Prameny* jsou veškerenstvem všech prvků, chaosem, který tvůrčí mocí byl spořádán, a vše jest v jedné rovině jako vodstva, nad nimiž Duch Páně se vznášel na počátku; jsou to počátky samy. *Nova et Vetera* jsou prací času: jest to jakési schýlení k slabosti člověkově, a všechny křehkosti berou se tu v úvahu, ale stírá se s nich, co jest nepravého, a přemáhají se. Jest to zápas spravedlnosti a milosrdenství, rozpor, kříž, úsilí o zjevení moudrosti a pravdy a jejich rozhlášení. Rozdílno, ač téže podstaty, jest *Dobré Dílo*: toto jest po dnech práce, zmítání a bojování „sobota rozkošná“, v níž Moudrost nalézá sobě odpočinutí, jest to jednota, pokoj, radost, ovoce Ducha Svatého.

ANTONÍN LUDVÍK STRÍŽ.

Na svatého Jeronýma, učitele největšího, 1915.

Z dílny Viléma Le Roy.

ARNOŠT HELLO

Arnošt HELLO: SLOVA BOŽÍ. Úvahy o některých textech Písma Svatého. Z francouzského přeložil Otto Albert Tichý. *Dobré Dílo*, svazek 23. V Staré Říši, v červenci 1915. Form. 12 cm × 20 cm, stran XXII a 338. Vydáno 650 výtisků po 9K a 50 ex. na ručním papíře.

Obsah: Prohlášení autorovo.— Předmluva.— Starý Zákon.— Symbolismus v Písmě.— Nový Zákon.— Slzy v Písmě.— Amen.

Slovo Boží není uvázáno, libuje si sv. Pavel; ale v našich dobách bylo, běda, svázáno a nehybně spoutáno do svěráku omezujících výkladů moralistických, doktory nejdřív jansenisty, potom racionalisty a modernisty. Geniu Arnošta Hella dáno bylo odpoutati některé ty blesky, a s výsosti, na kterou je tento orel vynáší, šlehají znovu všemi svíty. Kniha tato jest řadou článků na texty Starého i Nového Zákona, na takové, jichž snad málokdo si kdy všiml. Mezi oba tyto díly položeno krásné synthesující pojednání *Symbolismus v Písmě*, za nimi pod titulem *Slzy v Písmě* několik článků zvláště na texty o slzách. Na konec výklad slova *Amen*, který jistotně rozezpíval loutny a cymbály archandělské k slavnému doprovodu velebného slova vykladatelova.

VILLIERS DE L'ISLE ADAM

VILLIERS DE L'ISLE ADAM: AXEL. Z francouzského přeložil Josef Florian. *Dobré Dílo*, svaz. 24., v Staré Říši, v srpnu 1915. Form. 12 cm × 20 cm, stran 192. Vydáno 380 výtisků na bílém ručním papíře, dvojbarevným tiskem, po 8 K, z nich 50 na papíře silnějším.

Toto jest *Axel*, jak se zrodil v myšlence Villiersově, kniha hlubokého symbolismu, která inspirovala celou mladší generaci tvůrčí a v nejednom díle uměleckém zůstavila ozvěny. Básník však nebyl ještě se svým dílem spokojen a zejména konec chtěl pozměniti; k jeho umělecké poctivosti družily se úzkosti svědomí, a soudil, že s hlediska katolického kniha není dosti orthodoxní, i chtěl, aby se děj skončil ve znamení Kříže. Než zatím r. 1889 v srpnu umřel. Ale nebylo se mu třeba obávat, že by dílo zradilo jeho vnitřní věrnost. Co tyto snoubence Ideálu strávilo, nebylo nic méně šírajícího než smrtící jed, a když „člověk neodnáší si do smrti než to, čeho se zřekl v životě,“ jest toto poslední zřeknutí zřeknutím svrchovaným.

PÍSMO SVATÉ

Arnošt HELLO : SLOVA BOŽÍ, počátek Předmluvy : „Písmo Svaté jest propast. Nemožno říci, jak jest hluboké, a nemožno říci, jak jest prosté. Kdyby mne jedna z těchto vlastností uváděla v úžas, nebyla by to hloubka, byla by to prostota. Hloubky možno se nadíti. Ale člověk jest tak složitý, že se nenaděje něčeho prostého . . . Dítka, dělník, patří na Evangelium bez úžasu. Ale když táž slova, tak prostá, že ducha matou, stávají se vezdejším chlebem myslitelů, filosofů, theologů, světců, tu tito cítí úžas, kterého děti necítily. Shledává se, že tato prostá slova jsou naplněna takovou vědou a takovou hloubkou, že nikdo se nedohledí jich dna. A čím více se rozjímají, tím více se pozoruje, jak jest třeba je rozjímati . . .“ Atd.

J. O. WESTWOOD

FAC-SIMILES OF THE MINIATURES & ORNAMENTS OF ANGLO-SAXON & IRISH MANUSCRIPTS, executed by J. O. Westwood, M. A. Drawn on stone by W. R. Tymms. Chromo-lithographed by Day and Son, Limited. London, Bernard Quaritsch, 15 Piccadilly. MDCCCLXVIII.

Foliant form. 37 cm × 58 cm, XVI stran Úvodu o irském malířství, 156 stran popisu a historie iluminovaných kodexů a potom 53 listy lithograf. reprodukcí v barvách. Vy-dáno 200 ex., dnes rozebraných a velmi vzácných.

„Skoro všechna faksimilia z původních rukopisů — píše Westwood — kreslil jsem sám, s úzkostlivou péčí, obyčejně se zvětšovacím sklem, a reprodukci sám jsem řídil a pořádku na práci dohlížel; i smím na konec vysloviti naději, že mé dílo možno považovati za pokorného soupeře velikého, ale též nesmírně nákladného díla hraběte Bastarda o miniaturách a ornamentech nejstarších rukopisů francouzských.“

LEON BLOY

Leon BLOY, LE PÈLERIN DE L'ABSOLU. Pour faire suite au *Mendiant Ingrat*, à *Mon Journal*, à *Quatre Ans de Captivité à Cochons-sur-Marne*, à *l'Invendable* et au *Vieux de la Montagne*. 1910—1912. Paris, Mercure de France, MCMXIV. Un vol. in - 12, comprenant 412 pages. Il a été tiré trois exemplaires sur Japon impérial et vingtdeux exemplaires sur papier de Hollande, numérotés. Prix 3 fr. 50.

Ti, kdo milují v Leonu Bloyovi především autora *Zoufalce*, najdou jej opět v tomto denníku: bojovníka „za svobodu a povýšení Církvě“, nezlomeného věkem a nezkrotlého. — Ale mluví zde ještě naléhavěji básník *Chudé Ženy*, a zdá se, že poslední slova Klotyldina: „Jest největším smutkem na zemi, že nejsme světci“, čím dále tím více doléhala na jejího tvůrce. Jeho nové listy, tak četné v této knize, jako by ani na nic jiného nebyly psány, než aby učinily z přátel „světce žádostí“. Leon Bloy dospěl věku, kdy heroové, podobně jako stařec svatý Jan Evangelista, nevědí již nežli jedinou věc. Dobrotivou rukou podávají posledních, nejsladčích plodů z vrcholku stromu, kdy již ostatní všecky spadaly nebo byly otrhány.

B. R.

ZDVOŘILOST

Jules BARBEY D'AUREVILLY, *MYŠLENKY UVOLNĚNÉ*, LXXXIX: Není-li zdvořilost spředená z nejkrásnějších citů života, lásky a pokory, — těchto ctností křesťanských, jež *jediné* Křesťanství mohlo zploditi, — aspoň se jim podobá, a to stačí, bychom si jí vážili!

XCIV ... Také hned, jakmile zabili Zdvořilost, toutéž ranou zabili Imperťinenci, a nemáme již než Hrubost, hloupou jako novopečení povýšenec a sprostou jako někdo, kdo se doposud nevyšvihl ...

XCVIII ... Jest to nejlepší dlouhatánská hůl, natažená mezi námi a hlupáky, — hůl, která vás ušetří i námahy udeřiti.

Leon BLOY, LE PÈLERIN DE L'ABSOLU, 25. November 1911 :

„Před nedávnem přijal Papež v soukromém slyšení Mgr. Cazeta, jezuitu, apoštolského vikáře na Madagaskaru. Mluvili o hnusných dobách, jimiž procházíme. Pius X. jako by náhle byl se propadl v propast zármutku, svěsil přehluboko hlavu, téměř až na kolena, i zmlknul. Mgr. Cazet ptá se ho tedy uctivě po příčině toho zdrcujícího smutku, a Pius X. pozdvihnuv oči, odpovídá: — Můj synu, co vidím, jest hrozno: Budu to já? Bude to můj nástupce? Ale jisto jest, že Papež opustí Řím, a by vyšel z Vatikánu, bude mu jíti po mrtvolách jeho kněží . . .“

OBCHOD

LEON BLOY: KREV CHUDÉHO, kapitola XVII. *OBCHOD* :

„Pozorován s větší výše, obchod jest svatokrádeží. Židé, prvorozené Plémě, vedle nichž všichni národové jsou dítkami, a kteří proto měli moc jíti ve směru zla mnohem dále než ostatní lidé ve směru dobra, hlubocí Židé jistě cítí, že tomu tak jest. Jsou otci obchodu, jako byli otci Syna Člověka, a božským úradkem bylo třeba, aby jistého dne koupili a prodali svou vlastní nejčistší Krev . . .“

„V podstatě obchod spočívá v tom, že se prodá velmi draho, co se koupilo lacino a při tom oklame se jak jen možno na kvantitě i na kvalitě. Jinými slovy obchod bere krůpěj Krve Spasitelovy, danou zdarma každému člověku, a kupčí s touto krůpějí světů druhocennější, odstrašivě rozmnoženou přídatky nebo smíšeninami s větší nebo menší výnosností.“

KAREL HLAVÁČEK

SPISY KARLA HLAVÁČKA. *Pozdě k ránu, Mstivá Kantilena, Smíšené básně, Studie a referáty o výtvarném umění, Různé práce.* Vydala Kamilla Neumannová. V Praze 1915. Form. 14 cm × 22 cm, stran 212, za 3 K. Několik stránek v tomto vydání škrtnuto cenzurou.

Poesie Hlaváčkova, toť „med, v nějž napadalo slzí.“ Jest plna hořké vůně jako předčasný podzim, ale mladé srdce nadarmo se nutí v odevzdání, nadarmo, byť sebe svéhlavěji, zpívá o marnosti: nelítostné plaménky žádostí a vášní tryskají ironicky z každického verše, často setkavše se vyšlehnou jen ještě divočejším paroxysmem vzdoru. „Neb v chalupách při lampě zkoušeli broušenou zbraň, a k půlnoci teprv, kdy běhoun se vesnicí hnál a smluvené heslo dal: Staniž se, — staniž se — staň! — psy nemocné za klení hnali až do rodných skal — a sami se srotili, sami na rozmoklou pláň.“ Neznám v české poesii hlasu naléhavějšího, tesknějšího a cudnějšího než jest hudba „Mstivé Kantilény“. Ale kdo ji dnes slyší? „*Je hříšný večer, večer mdlý, u nás se nikdo nemodlí...*“ (B. Reynek.)

MIKULÁŠ ALEŠ

SIROTEK. Cyklus kreseb *Mikuláše Aleše*. Tiskem a nákladem L. Mašaryka v Hustopeči, 1890. Druhé vydání u J. Otty v Praze, 1902. 13 listů fol. orig. úpravy, za 2 K, váz. za K 3.20.

Mikuláš Aleš jako by v těchto kresbách, jimiž doprovází národní píseň „Osiřelo dítě“, sám byl sirotkem bolestně vyhrabávajícím z hrobu ony časy, kdy v Čechách ještě byli alespoň ve vsích živí lidé. Tolik líbezná prostota, tichého žalu, sladkého odříkání dýchá z těchto posvátných listů, tolik něhy, tolik stesku, tolik měkké smyslnosti jest v nich zakleto — a věřím, že vykoupeno bolestí — že rozjímání nad nimi přechází téměř v modlitbu...

B. R.

PRÁVO VLASTNICKÉ

J. CRÉTINEAU-JOLY, ŘÍMSKÁ CÍRKEV TVAŘÍ V TVAŘ RE-VOLUCI, kapitola I. (orig. vydání francouzské z r. 1871. str. 69.) :

„...panovník, který byl mistrem v umění válečném jako svým pánem v umění vladařském, Friedrich Veliký, psal při ediktech (císaře Josefa II.), jimiž obírány byly Církev a kláštery: „*U nás každému nechává se, což jeho jest, a já ctím právo vlastnické, na němž společnost jest založena*“. — Viz též Díla Friedricha II., krále Pruského, list 226tý, psaný d'Alembertovi.

ZVON SVATOŠTĚPÁNSKÝ z r. 1711

Noviny „Čech“ ze dne 26. června 1915: „Velký zvon svatoštěpánského chrámu, tak zv. „Grosse Bummerin“, darován byl ministerstvu války na válečné účely. Zvon tento, který visí ve věži, již dlouho nezvoní, ježto stav věže nesnesl by kolísání tak velkého zvonu. „Grosse Bummerin“ náleží k historickým a snad největším zvonům na světě. Vyrobil jej roku 1711 zvonář Jan Aichhammer z kovu tureckých děl; zvon je těžký 201 q, vysoký 3 metry a obvod má 10 m.“

J.-D. BLAVIGNAC

J. D. BLAVIGNAC, LA CLOCHE. Études sur son histoire et sur ses rapports avec la société aux différents âges. Genève, Grosset et Trembley 1877, 10 fr. (Firmin-Didot & Cie 8 fr.)

Silný svazek 8°, vel. 17 cm × 26 cm, stran XXI a 478. — Krásná studie o zvonech, neobyčejně poutavá, rozvržená na 30 kapitol. Na začátku knihy jest biskupský děkovný a pochvalný list a delší „poznámka“ o spisovateli Johnu Danieli Blavignacovi.

„Někdy zvon stává se hlučnějším než obyčejně,“ praví autor ironicky v kapitole o „Vandalismu“, páchaném se zvony, „to tehdy, když se z něho lijí děla, jak učinil Mohamed II., který r. 1453 posvětil tomuto účelu všechn posvátný bronz Cařihradu . . .“ Moderní křesťané málo dbali zvuků zvonů; ba mnozí, zvláště ve Francii a u nás, se pohoršovali slávou vyzvánění. Uslyší je teď, nebo budou jim lahodnější, až budou přelity v „píšťaly ďábelských varhan“, jak nazval děla kterýsi *Hudebník Ticha*?

JOSEF FLORIAN: *KDYŽ JIŽ PŘESTÁVÁ VŠECHNO...* str. 44 :

„Kdyby summa summárum všechny křesťanské kapitály, uložené v Reiffeisenovkách řádně se spočítaly, objevilo by se, že dávají dohromady přísně tolik, kolik by vyneslo — arcif počítáno úrok na úrok, protože během Středověku se nevyzdvihoval leč pro bojovníky a chudáky — oněch *Třicet Stříbrných*, za něž Jidáš koupil nám křesťanům Spasení věčné (z ohledu na pobožné lidi Zdenku Braunerovou a básníka Xavera Dvořáka nepravím prodal Pána a Spasitele našeho) a jež byly, jak známo, pohozeny v chrámě. Jen tím se vysvětluje, že mají k nim mnozí duchovní správcové tak blízko a snad jen proto se s těmito nejkřesťanštějšími penězi pouze v neděli, o velkých službách Božích, pracuje.“

PAPÍR NA LÍSTKY PRAMENŮ

FRANT. J. TRNKA, knihtiskař v Třebíči na Moravě má na skladě papír dobře se hodící strukturou, pevností, i formátem na lístky Pramenů. Arch jeho měří $48\text{ cm} \times 60\text{ cm}$, i nařeže se přímo bez odměřování a bez odřezků na lístky žádaného formátu Pramenů $7.5\text{ cm} \times 12\text{ cm}$. Posílá se v libovolném množství, 50 archů za 4 K, 100 archů za 7 K 50 h, balík 5 kg (asi 150 archů) za 11 K, kromě poštovného. Též nařezaný řezacím strojem na formát lístků. Při řezání ručním dbáti jest, aby papír řezán byl ostře a úplně rovně, sice lístky zařazené zachycují se o sebe a při hledání nesnadno se od sebe oddělují.

Svatá KATEŘINA SIENSKÁ

ŽIVOT SVATÉ KATEŘINY SIENSKÉ, jež napsal blažený Raymund Kapuánský, generální magister řádu kazatelského, její zpovědník. S listem Barduccia Canigiani o její smrti a listem bl. Štěpána Maconi o jejích činech a ctnostech a kanonisační bullou Papeže Pia II. Z latiny přeložil Antonín Ludvík Stríž. *Dobré Dílo*, svazek 25. V Staré Říši, v říjnu 1915. Formát 12 cm × 16 cm, stran 386, hustým dvojbarevným tiskem. Vydáno 500 ex., z nichž 50 ex. na papíře ručním, po 8 K.

Toto jest pravý Život svaté Kateřiny Sienské. Již mnoho let před tím, než svatá Kateřina Raymunda Kapuánského znala, Panna Maria zjevivši se jí, přislíbila jí ho za otce a zpovědníka, jenž jí bude útěchou za všechny dřívější, jak o tom píše bl. Štěpán Maconi (na 369. str.); a poněvadž blažený Raymund její život jakožto nejbližší svědek nejlépe znal a při své vznešenosti a svatosti jej nejlépe chápal, byl jistotně také k tomu povolán, aby jej sepsal a tuto živou knihu života nám zůstavil. „Ačkoliv někteří omrzeli čtenáři“, píše též blažený Štěpán, „říkají, že příliš rozvláčně psal, to nechť všickni zřejmě vědí, že proti skutečnosti on až příliš zkracoval její život; a co napsal, o tom na jisto soudím, že z diktování Ducha Sv. topsal.“

NOVA ET VETERA, ČÍSLO 16

NOVA ET VETERA, ČÍSLO ŠESTNÁCTÉ, V ŘÍJNU 1915.

Výzva k pokání a odčiňování, s níž se obrací Náš Pán a Svatá Panna na jistou dívku dělnici ve Francii. 32 stran.— Vidění Malé Marie Terreauxské, služebné v Lyonu 1773 — 1843, o veliké krizi. 4 str. — Méry: Vyvrácení Cařihradu. Z knihy *Cařihrad a Černé Moře* kap. VIII., 20 str. — *Nikolaj Punin*: K problému byzantského umění. 16 str.— *Francis Vielé-Griffin*: Svatá Eulalie. 8 str. — *Loyson-Bridet* (Marcel Schwob): Počátkové žurnálu — ostrov diurnálů. Z knihy „Mravy diurnálů, pojednání o žurnalismu“. 20 str. — *Antonín Ludvík Stríž*: „Spravte snahy své...!“ 20 str.— Devět listů *Pramenů*.

Obrázky: Le grant pardon de Nostre Dame de Reims, dřevoryt z konce 15 stol.—Starobylá šachová figurka, vyřezaná z jeleního parohu.—Bohuslav Reynek: Svatá Eulalie. — Škola, dřevoryt z dílny Viléma Le Roy.— Číslo vyšlo v 700 ex. po 2.50 K.